

Megjelenik
minden csütörtökön.

Szerkesztőségi szállás:
b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények címzendők.

Kéziratok nem adnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
dedése, hová az előfizetési-
pénzek legelőszörűbben pos-
tautalványnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1frt. 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: (J. V.) Áldástalan munka. — Fekete pontok a Mikó-tanoda láthatárán. II. Cato. — Vidéki élet: A marosi egyházmegyéből, az egyházm. közgyűlésről. Gönczi János. — A görögényi egyházmegyéből. Egy lap a vizsgálati jegyzőkönyvből. Elekes Kálmán. — A széki egyházmegyéből. Új orgona. Cs. J. — A gyula-fehérvári egyházmegyéből. Az egyházm. közgyűléséről r. t. — A küküllői egyházmegyéből. Helyreigazítás a „Szemle” tudósítására. — Irodalmi szemle; Prot. alkalmi beszéltár. Gönczi J. Tárca: A spiritisták gyűlekezete. B. S. — Egyházi s iskolai hírek. A szerkesztő postája. A kiadó hirdetései.

Az áldástalan munka.

(J. V.) Miként az egyházkerületünk ügyei iránt érdeklődő lapok vidéki tudósításaiból láthatni, több egyházmegyében hivatalos tárgyalás alá vétetett az állandó igazgató tanácsnak a mandatum-kérdésben hozott márczius 4-ki határozata.

Az egyik nem találja az igazgató tanács eljárását törvényen alapulónak, a másik úgy látja, hogy az ig. tanács a törvény szellemének kijátszásával a törvény betűinek akar érvényt erőszakolni, a harmadik nem kételkedik az ig. tanácsot egyenesen vak merő törvénysértőnek deklarálni stb.

E mellett itt-amott, hivatalos és nem hivatalos alakban, radikális hangok emelkednek az ig. tanács ellen, melyeknek modora olyan, hogy hűtelen számadó *szolgájával* szemben aligha megengedné magának a *humanus gazda*.

Mi nem akarunk ezuttal a mandatum tartamának kérdéséhez szólni. Elintézte ezt egyelőre az igazgató tanács és véglegesen fog nem sokára dönteni a dologban a közgyűlés.

De legyen szabad egy pár szerény észrevételt tennünk a mandatum-kérdés alkalmából egy másik irányban.

Az igazgató tanács márczius 4-ki határozatát *hivatalos* tárgyalás alá vonták néhány (megnyugvászunkra szolgál, hogy *csak* néhány) egyházmegyében.

A hirlapi közleményekből láthatólag egyikben felvették az ügyet, mint indítványt, másokban, mint határozati javaslatot, harmadikban az esperes *szóbeli* előterjesztése alapján; de nem tartották szükségesnek megfigyelni, ha valjon az esperes, illetőleg indítványozó honnan vette adatait, minő alapokra fektetése előterjesztését? nem kérdezték, nem kutatták: *vau-e valamely hivatalos* tudomása valakinek az igazgató tanács kérdéses határozatáról, elég, hogy megjelent a „Prot. Közlöny”-ben és az „Egyh. Szemle”-ben. Pedig hivatalos tudósításai az ig. tanács üléseiről e lapok egyikének sincsenek, tehát egyikre nézve sincs kizárva a félrevezettetés lehetősége. Deifique a hivatalos tudomás minden hiányának daczára egyik-másik megyében kedvező alkalom gyanánt tekintették a mandatum-kérdés szőnyegre hozatalát arra, hogy az igazgató tanács a vádlottak padjára hurczoltassék.

Nincs ugyan okunk kételkedni, hogy a *formailag* nem hiteles hirlapi tudósítások az ig. tanács szóbanforgó határozatáról *lényegileg* a valót mondák el. De miután az említett néhány traktus többé-kevésbé kemény ítéletet hangoztatott el az ig. tanács fölött, nem lehet érintetlenül hagyni azon tényt, hogy az ig. tanács kérdéses határozatának a tractualis közgyűléseken való hivatalos tárgyalása *formailag* teljesen elhibázott dolog vala. A formai követelmények ignorálása pedig, a mint tudva van, állami és egyházi alkotmányra nézve nem kis veszedelemmel jár. És a mely tractus illetékesnek véli magát az ig. tanács eljárásának *törvényszerűsége* fölött bírálatot mondani, attól méltányosan meg lehetne várni, hogy a törvényszerűség tekintetében tökéletesen *korrekt* legyen.

Mindazon megyék közül, a hol ez ügy szóba hozott, az egyetlen marosi egyházmegye volt az, melynek eljárása kifogástalannak mondható. Ez napi rend-

re tért a fölvetett kérdés fölött. És ezzel nem zárta el utját annak se, hogy esperese, jegyzője, gondnoki és képviselői, ha jónak látják, akár valamennyien arra szavazzanak, hogy a mandatum a múlt évi közgyűlés végével lejárt. A többi tractusok*) ellenben jónak látták többé-kevésbé *tüzetesen* tárgyalni az ügyet és *érdemleges határozatokat* hoztak benne.

E határozatoknak törvényszerűség tekintetében való hiányait kimutatni sem lenne ugyan nehéz; de nem akarunk ugyanazon hibába esni, melyet épen gáncsolánk és habár egy hirlapi cikk írójának inkább meg is lehetne az eszét engedni, még sem vesszük most bírálat alá ama tractusok határozatokat törvényszerűségét; mert mi is csak hirlapi tudósítók szóbeszéde után indulhatnánk. Hagyjuk ezt tehát!

A mit azonban, még ha eddigi értesítéseinknek semmi hivatalos jellege sincs is, szó nélkül hagyunk nem lehet, az azon *modor*, melyet újabb időben egyházi közügyeink megvitatásában egyáltalában, de legkivált közelebből az igazgató tanács eljárásának bírálatában tapasztalunk.

Azt megteheti akármelyik tractus, sőt a köz-

*) Az igazság érdekében meg kell jegyeznünk, hogy a beérkezett s részben már közölt tudósítások szerint, több egyházmegyénkben (Sz.-Somlyó, Dézs, Szék, Kolozs-Kalota, K.-Fehérvár sat.) sem a tárgy sorozatban a kérdés nem volt fölveve, sem egyesek által szóba hozva, hanem igen helyesen egészen hallgatással mellőzve. A külföldi egyházmegyében sem úgy történt a dolog, mint a hogy a „Szemle” hirdeti, a mint egy alábbi helyreigazításból kiténik. Szerk.

gyűlés bármelyik tagja, hogy ha az igazgató tanács valamely határozatát törvényellenesnek találja, keresen jogorvoslatot illetékes forumon — a közgyűlésen. De, hogy akár egyesek, akár tractusok *bíró-széket üljenek az egyházkerületi igazgató tanács fölött* és pellengérré állítsák egyházkerületünk fő kormányközegét: azt sem egyházalkotmányunk alapelveivel, sem az eszélyességgel, sem az ildommal összeegyeztetni nem lehet.

Am az a néhány tractus nem csak bíró-széket ült, hanem ítéletet is hozott az igazg. tanács fölött; sőt ítéletét végre is hajtotta. Mert a képviselőknek adott *utasítás* (minek különben törvényeinkben nyoma sincs) teljesen egyértelmű a minden kegyelmet kizáró végrehajtással.

Nem hibetjük, hogy a kik az ig. tanács ellen legújabbán megindított actiót inscenizáltak, kellően meggondolták volna e dolognak elejét és — végét...

Lám, az udvarhelyi egyházmegyében, ha a „Szemle” tudósítója valót mondott, a köz- vagy házassági törvényszék ülésében (?) az *esperes* felemelvén szavát a mandatum kérdésében, úgy nyilatkozott, hogy „nem csak káros, de lealázó is, miket az igazg. tanács tesz; haszontalan kérdések élreállításával tölti, fecserli az időt stb.” És erre kitért az igazgató tanács fölött hangoztatott általános rosszalás a — törvéhszéken.

Nem hibetjük, hogy az esperesi szavakban nyilván-

TÁRCZA.

A spiritisták gyülekezete.

Esteli 9 óra. Párizs egyik legnépesebb negyedének egy szűk utcáján egy csoport férfi és nő ballag csendesen, lassítván lépteit, mint mikor az ember halottas ház közelébe ér. A házak fekete sorai itt-ott rosszul világított ablak által törve át, megdölni látszanak a fáradság és unalomtól. A sárral fecskendett lámpások messze hintik tévedező világukat a sikamlós kövezeten. Az utca egyhanguságát alig szakítja meg egy-egy czukrászda szétes ablaküvege, hol egy gáe cső csillogtatja az óaozott tálczára sorba rakott üvegeket és poharakat.

A hallgatag csoport, melyet szemeimmel kísértem, egymásután özönlött egy általam nem látott ajtó felé. Siettetém lépteimet, meg lévén győződve, hogy egy templomot, vagy a vallásos összejövetelnek valamely más helyét fedezendem föl, a midőn egyszerre egy fodrászbolt küszöbén találtam magam; ide léptek be. A kíváncsiság felbátorított, én is beléptem.

Egy magas sovány ember egy rézlámpást tartott kezében s egy falépcsőzetre mutatott, hová az érkezők fölhatoltak. Bárátságosan sürgető a késlekedőket, hogy kövessék a néptömeget. Valóban léptek zaja és székek tolása hallatszott az első emeleten, melynek függönnyel ékitett nagy ablaküvegei a fodrász dísztermét mutatták. A gazda nyájas fogadása, mindnyájuknak tiszteletteljes magaviselete s két vagy három gyermek jelenléte fölkeltek rokonszenvem, s követém a tömeget. A lépcső szűk és meredek volt s egy kifeszített kötél-korlát segítségével lehetett rajta feljutni. Az első emelet nem igen magasán feküdt; lábam még az első lépcsőkön volt, midőn fejem már a felső folyosót érinté, s egy nyitott ajtón át észrevettem a sorakozó tömeget, a székek rendezését, s a komoly vagy vidám, mord vagy kifejező arczoknak különféleségét.

Egy szegletbe vontam magam, hogy jól lássak és ne láttassam. Egy kerek asztal körül négy férfi és három nő ült igen komoly magatartással. A szoba tulajdonosa kevéssel utánnam jött fel s könnyű és szerény léptekkel haladt át a tömegen, mely sietett neki utat nyitni s mondani látszó: „Ez ő! ő itt van!” Az pedig leült az asztal végére s így szólott: Az ülés meg van nyitva; ajánlom a legmélyebb csendet; a zaj elriasztja a szellemeket.

nuló *modort* az actio megindítói magukévá tennék. Sőt, bocsássa meg a „Szemle“, azon is hajlandók vagyunk kótkedni, hogy Solymosi esperes ur *így* nyilatkozhatott volna. De tény az, hogy ilyen s ehhez hasonló nyilatkozatok nyilvánosságra hozatnak. Hová fog vezetni ez?

„Lejártatni“ a közélet legkitünőbb embereit is könnyű mai időben. Szomoru tapasztalatokat nyújt e részben állami közéletünk utóbbi tíz éve. Az állam ministereinek valamivel több fizetése és nagyobb hatalma van, mint a mi ig. tanácsosainknak s mégis ott valánk már egy párszor, hogy *alig* akadt ember a. ministeri bársonyszékbe. A kik ariá valók lettek volna, *lejárták magukat*; a kik aspiransok lettek volna, *nem voltak arravalók*.

A mi ig. tanácsosaink hatalma nem lehet ambíció tárgya; 100 frtnyi fizetése pedig olyan, hogy jóra való lévitát se kapnánk érte. Elfogadják azt a 100 frtot becsületből, elvből, hogy mint „fizetéses“ hivatalnokok, *felelősség terhe alatt* legyenek kötelesek dolgozni. És dolgoznak sokat és dolgoznak lelkiismeretesen. Hatalommal, fizetéssel nem rebonifikálhatjuk munkájukat; megfizetjük tehát erkölcsileg... lásd a „Szemle“ közleményeit!

A mostanában inaugurált modorral könnyen visszavonulásra birhatjuk őket. Egy gr. Bethlen János, Benkő János, id. Elekes Károly, Gyárfás Domokos, Gyarmathy Miklós, Incze Mihály, Lészay Fe-

A spiritisták gyülekezetébe jutottam.

Azt hittem eddig, hogy nincs más spiritista Franciaországban mint egy pár excentricus ember, néhány műkedvelő, ki időtöltésből űzi az asztaltánczoltatást, a nélkül, hogy fanatikusan hinne benne, vagy végre nyeglék, kik felett a rendőrség örködik. S ime most előttem áll egy komoly, változatott gyülekezet, hasonló némely protestans gyülekezetéhez, csak a pap szószékét helyettesíté itt egy középre állított kerek asztal, mely köré mindenki csoportosul, s mely itt majdnem főszerepet volt játszandó. Figyelmem megkettőződött midőn az elnök felhívására egy ifju kezébe vett egy nagy könyvet s egy imát kezdett felolvasni. Mindnyájan ülve maradtak. A felolvasó jól öltözött ember volt, valami hivatalnok lehetett, könnyed taglejtéssel simogatá szőke szakállát s úgy olvasta az imádságot, mint egy házassági okmányt vagy bérleti szerződést; az ima különben jól szerkesztett, rövid és érdekes volt: kérünk téged oh Isten! légy segedelmünk, hogy ismerős jó szellemeink jöjjenek el velünk ma este társalogni. Öntsd belénk világodat, hogy megösmérhessük az igazat. hitedet, hogy a kísértést kiállani segítsen, és mindenekfelett szeretetedet... Engedd hogy senki ide ne jöjjön a roszakarat vagy a bírálgatás szelleme

rencz stb. existentiája aligha a 100 frtnyi ig. tanácsosi fizetéshez van kötve. Hogy letegyék hivatalaikat, arra alkalmasint votum sem igen sok kell, csak folytassuk azt a bánásmódot, melylyel mostanában pellengérezzük, eddig osztatlan tiszteletben részesült neveiket, és minden valószínűség szerint el fognak hagyni *önként*. Mert vissza kell vonulnia az *ilyen* közélettől minden önzertes embernek.

De aztán ha kifogyunk az emberekből, hogy honnan szerzünk újakat azt a jó isten tudja.

Félünk, hogy az ig. tanács ellen most megindított actio egyházi közéletünk organismusának minden ízében meg fogja boszulni magát. Mert ez actio *modorának sulyát* nem csak az egyházkerületi, hanem a tractualis eljárók is könnyen megérezhetik. Vajha rosz próféták lennénk!

És végre is minde zaj, szokatlan hangu elkecseregés, ugyan miért? Azért, hogy az ig. tanács egy kétes törvény magyarázatába nem bocsátkozott bele, hanem fentartá a törvényt magyarázati jogot az egyedül illetékes forumnak — a közgyűlésnek! Hitünk szerint az adott körülmények között, ennél jobbat nem is tehetett. Mert a törvény bizonyára legalább is kétes. Némelyek azt mondják, hogy lejárt a mandatum, mert ha kezdetét 1872. aug. 3-ik vasárnapjára tesszük is, azóta öt rendes közgyűlést tartánk; a mandatum öt évre szól és a 6-ik közgyűlésre már nem szólhat a megbízás, hacsak nem akarjuk azt vitat-

által vezérelve...“ Aztán minthogy a „mediumok“ társasága titkárának hivatalos teendőit vitte, a mult üiés jegyzőkönyvét olvasta fel. Sok kérdést említett, mik a szellemekhez intéztettek volt, s azoknak feleleteit a társaság megboldogult tagjainak jelen állapota, a természet-feletti világ titkai, a holtak vándorlásai s azon következő életszakok felelő, melyeken át a tökélyre juthatni, továbbá a jó ut keresésének és a spiritistaságnak szükségessége, a spiritismus értelme s több efféle felelő. E felolvasás után az elnök a társaság védszellemeinek névleges szólítására tért át. Itt volt az idő, hogy nagy szemeket meresszek, a természetfeletti tünemények kezdetüket vették.

Egy ötvenes évű szegény asszony mellett valék, kinek kíváncsisága ép oly felcsigázottnak látszott lenni, mint az enyém. Mögötte egy kövér férfit ült egy széken, szintén nagy szemeket meresztve s kissé szégyellve, hogy ott van. Az asszony félig feléje fordult, s mintegy mondani látszott: meglátod, ha nincs-e igazam? Nézd csak jól! De az vállalt vonva mély hangon dörmögé: „komédia az egész! de ha mondom, sugá az asszony, hogy meg fogunk tudni valamit szegény Alfonsunkról. Feszült várakozással és exaltatioval beszélt. Az elnök ép úgy, mint a többi hét medium

ni, hogy $5 = 6$. Mások azt állítják, hogy nem járt még le a mandatum, mert tartama öt évre (és nem öt közgyűlésre) terjedvén, 1872. aug. 18-tól 1877. aug. 18-ik bir hatálylyal, hacsak nem akarjuk azt vitatni, hogy öt közgyűlés = öt esztendő, vagyis öt alma = öt körtve.

Legyen igaza bármelyik félnek, a kérdés illetékes eldöntésére nem az ig. tanács, hanem a közgyűlés van hivatva. Hogy most a tavalyi közgyűlés van behiva, a dolog lényegén nem sokat változtat. Mert ha a mult évi közgyűlésen valakinek eszébe jutott volna felvetni a kérdést, akkor is csak ugyanezen közgyűlési tagok döntöttek volna.

Bármely felfogás szerint is le fog járni ez évben a mandatum, s a kik azt hiszik, hogy egyházi politikai pártjaink mostani viszonyain valami nagyot fognak változtatni az új választások, nem sokára tért nyerne a mérkőzésre. Hallottunk oly véleményt is, hogy azért vert föl a mandatum kérdése anynyi port, mert az egyik párt részéről a hatalomra jutás, a másik részéről pedig a hatalomban való megmaradás kérdése az. Mi nem osztjuk e nézetet. Mert a mostani közgyűlésben igazában azt sem tudhatni, hogy melyik párt van többségben. A közlelbi évek alatt több jelentékeny kérdés, melyekben a pártok „vezérférfiai“ exponálták magukat, hol így — hol úgy dönt el. Bizony, ha már pártokról kell szólnunk, valljuk meg, hogy egyik sem dicsekedhetik

kezeit az asztal szélére helyezé; mindnyájan ideges feszültség állapotában voltak. Suttogást hallva, az elnök türelmetlen mozdulatot tett s legmélyebb csendet parancsolt. Végre Lammenais szellemét nevezé meg. Minden arcz arra fordult a lélegzet is el lett fojtva. Scepticismusom daczára is önkénytelen érdeklé s a gyötrelém bizonyos nemével kezdtem tekinteni a titokteljes asztalra. Féltém, hogy mozgásba jö még mielőtt figyelmemet egészen odatapaszthattam volna, hogy minden körülményt egy fürkésző szempillantással hasak át, a titkokat földeritendő. Ugy tetszett nékem, mintha az arcok megnagyobbodni s az asztal kerek felülete könnyedén hullámozni kezdett volna; majd meg ellenkezöleg türelmetlenségemben, hogy még semmi sem történik, ugy érzém, hogy az egész tömegben erőtt vedő tulcsigázottság hevében a csalódásnak hideg izzadsága gyöngyözik rajtam végig. Kezdtém, óhajtani a többiek példájára, hogy az asztal mozgásba jöjjön; kívánságom a többiekével párosult. Egyszerre az asztal megmozdul, inog s erővel visszaszökik a padlóról. A teremben a megkönnyebbülés sohaja volt hallható. Az elnök, mint az ily rendkívüli tüneményekhez szokva levő férfiú egy-

diadalainak szakadatatlanságával. A többséget egyik sem állandósíthatá maga részére. Tehát a hatalomban való megmaradásról*) sem lehet szó. Több chancea van azon föltevésnek, hogy egyik vagy másik párt decidált és állandó többségre akarna jutni. Dé nézetünk szerint ezért sem érdemes vihart gyártani. Mert a képviselők — tudjuk — aránylag nem nagy contingenst adnak a közgyűlés létszámához, melynek nagy többségét a hivatalaiknál fogva állandó tagok, esperesek, jegyzők, gondnokok, tanárok alkotják. Ezek, és nem az öt évenként választott képviselők döntenek. De meg másfelől abban a hitben sem igen ringathatja magát akárki is, hogy a választandók nagy többségét bizton megnyeri. Minden valószínűség szerint csak olyan formán fognak kiütni az új választások, mint a multkoriak.

Nós, ha mindezt figyelembe vesszük: ugyan hol találjuk méltó bérét a most folyó elkeseredett harcznak?! Részünkről nem találjuk azt sehol.

E harczban s főleg e *harcz-modorral* mindenik fél csak veszthet. Legtöbbet kétségkívül maga az egyházi és iskolai ügy.

*. Egyik helybeli politikai lapban (az újabb szokás szerint azokban is foly az izgatás) a többek közt azzal volt vádolva az ig. tanács többsége, hogy azért hozta az incriminált végzést, mert a közlelbi közgyűlésen az ig. tanács egy része új választás alá kerül s egyesek félnek kitenni magukat a künmaradás esélyének. A ki alap-törvényünket ismeri, az tudni fogja, hogy ez nem szolgálhatott indokul, mert az igazgató tanácsosok nem öt, hanem hat évre választatnak s így azoknak felerészben újból választása 1878 elött szóba e jöhet, miután a felerész 1875-ben kisorsoltatott. Szerk.

szertien így szól: „Lammenais szelleme jelen lesz, köszönöm szellem, köszönöm barátom!“ Bámulatomat az költé fel, hogy ez esemény nem rázott meg már; idegeim lehangolódtak s kedvem jött ásítani. Kíváncsiságom nem volt felcsigázva, s ámbár e derék embereket csalással nem vádolhatám, sem az asztal mozgását magamnak világosan meg nem fejthetém, de egészen meglepett azon grotesk ötlet, hogy Lammenais szelleme e dúrva asztalláb segélyével fejezze ki jelenlétét. Oh! nagy szónok, gondolám magamban, hova lett ékesszó-lásod, minő nyomorult beszéd a „nép könyve“ szerzőjétől egy rugás a padlón!

Szomszédnóm benyomásai egészen különbözök voltak; szemei felélenkülték s használván az általános izgalmat, fér-jét karon ragadá s élénken mondá: „Nós mit mondtam te kövér hitetlen? — Nős aztán? Mit bizonyit ez?“ felelé az; de láthatólag megindulva egy bizalmatlan, óvatos tekintetet vetett az elnök felé.

(Folytatása következik.)

A minden csekélységen föllobbanó pártszenvédély rosz tanácsadó, mely — megengedjük — sajtószertű életet lelhet abban a modorban, mely által legtöbb keserűséget okozhat pártellenesének; de ne feledjük, hogy az egyház gyöngéd növénye sokáig nem állja ki a kiméletlenséget. Az ügy iránti érdeklődés lehütése, jobbainknak elvonulásra kényszerítése, nem nehéz de bizonyára dicstelen, *áldástalan munka.*

Óvakodjunk a munka további folytatásától!

Fekete pontok a „Mikó-tanoda“ láthatárán.

Sepsi-Szt.-György, 1877. apr. 29.

II.

Engedelmet kérek, de én nem csak a „külfügért“ vagyok kénytelen egyet-mást szellőztetni; a sepsi szentgyörgyi „Mikó-tanoda“ külső élete szoros összefüggésben lévén a tanoda belső szervezetével, mulhatatlanul szükséges annak beléletére vonatkozó észrevételeimet is megtenni.

Azt hiszem helyesen fogom fel, s velem együtt gondolkodik és ítél a t. olvasó is, ha én egy tanodai előljárást felelőssé teszek minden a tanodát illető belső szervezetért, szellemi munkásságért s a tanodai oktatás vég-célját képező azon irányért, melyben gyermekeink neveltetnek s azon szellemi alapért, melyel a kilépő növendék iskolánkból elbocsáttatik.

Ebben a tekintetben a sepsi-szent-györgyi tanoda igen éles megtámadásoknak volt már egyszer-máskor kitéve. Égig magasztalták például azon tisztaságot, mely a collegium udvarát, a tantermet és lakszobákat minta-szerűvé emelte ki a többi iskolák sorából: s ugyanakkor elnémutak, ha fontosabb, mélyebb dolgokról — a középtanodai tanítás okszerű *kezeléséről*, vagy plane *közszellemről* kellett volna szólniok. Azt mondják: az ablakok igen szépen vannak mosva, különös gond fordítatik azon eléggé nem helyeselhető pædagogiai cél elérésére, hogy a padokat a növendékek össze ne faragják: de ha ezektől a „syntaxis genitívi“ felől találunk kérdést tenni, vagy akárcsak két árva latin szót akarnánk összetételni: nagy kudarcot vallanánk. Más idegen collegiumban aztán csak mosolyogva fogadják a sepsi-szent-györgyi tanoda által kiállított *kitűnő* bizonyítványokat. Hihetőleg azért mondá itt léte alkalmával L. L. enyedi tanár is közelebről, midőn valaki egy asztalnál a felől tett kérdést, hogy „mi az oka a sepsi-szt.-györgyi tanulók ottani hanyatlásának? így felelt „*misserabilis legények biz azok.*“ (Már t. i. a S.-Szt.-Györgyön végzett növendékek.)

Hogy mennyiben felel ez meg a valóságnak, csak ugyan maguk az előljárok tudhatják legjobban. S mégis, ha a dolog így áll, tétlenül nézni egy iskola erkölcsi reputációjának romlását, nem egyeztethető össze azon nagy és szent cél eszméjével, melynek érdekében a háromszéki ember utolsó falatját is képes lenne odaadni.

Nem szeretek adatok nélkül hibáztatni senkit, annyi-

val kevésbé egy morális testületet. Menjünk tehát vissza egy kissé a közelmúltba. Előre bocsátom, hogy az iskola jelen évi szervezetéről, kormányzásáról legkevésbé sem akarok szólni, mintán tudvalevőleg csak ideiglenes igazgató alatt áll. Én a megelőzőt évekről beszélek.

Az előljárást a múltban azt bizonyította be: hogyan tudja egy intézet szellemi életét „*in capite et membris*“ kockáztatni. Vagy minő indoka volt azon intézkedésének, mely szerint a volt igazgatót *oconomusnak, pénztárnoknak, alkuszának* tette s így bezárta az ajtót előtte, hogy ne lehessen az intézet *szellemi vezetője, belső szervezője.*

Hogy minő szellemi foglalkozással látta el az előljárást igazgatóját, a sok közül csak pár esetre hivatkozom.

A volt igazgató 1867-től 1876-ig összesen 16,381 forintot és 49 krt kezelte, mely összegből 12,013 frt 37 krt maga vett be, ő maga határozta meg a kiadásokat, maga fizetett ki mindenféle számlákat, ő maga terjesztette be a számadásokat s végül maga az igazgató mentette fel magát a számadás terhei alól; mert hát nem volt előljárást, a kire ezeket a dolgokat rábízhatta volna.

Gidófalva köztség a collegium alapításakor 1260 frtot tett le alapítvány gyanánt. Az előljárást azonban 1859-től nem ért rá realisálni, hanem rábízta ezt a szellemi ügyet is az igazgatóra, hogy lássa el a többiek után. Az igazgató kezelte addig, a míg lehetett, most aztán ki-sült, hogy az összegről még *alapítvány levél sincs sehol.*

Az összes alapítványokról szóló okmányok mind az igazgató őrizete alatt voltak s neki kellett gondoskodni kamatok, kamathátralékok behajtásáról s e közben merültek fel olyan akadályok is, a miket az előljárást nem látott tanácsosnak elhárítani. Az igazgatónak aztán végtelenül meggyült a baja vele. Egyik gondnok például 1000 frt alapítványt tett s 543 frt 95 kr. kamattal hátralékban van; a másik curator 100 frtos alapítványa után 109 frt kamattal tartozik; a harmadik gondnok 525 frt alapítványa után 283 frt 50 kr. kamathátralékát nem is szándékszik befizetni; egy negyedik gondnoknak 1500 frt kegyalapítványa után 450 frt kamatot kellene fizetnie: de nem teszi, mivel ő *előljáró.* Az igazgató pedig nem tehette azt a furcsa intézkedést, hogy épen saját gondnokait pereltesse be; pedig hát neki lett volna a kötelessége, ha csak a mélt. gondnoki kar maga-magát nem akarta volna bepereltetni.

Biztak ezen kívül még sok különös *szellemi ügyet* az igazgatóra, melyeket ő minden ellenvetés nélkül igazgított a jó békesség kedvéért. S bár ő is nagyon jól tudta, hogy a megállapított szabályzat szerint mindenki annyi kölcsönt vehet föl a tanodától, a mekkora az általa tett alapítvány, kénytelen volt mégis eltérni, hogy egyik curator közeli rokona 50 frt alapítványa mellett, melynek 54 frt kamatjával mai napig is tartozik, 500 drb. cs. *aranyat* vegyen fel az iskolától.

Ha ilyen s ezekhez hasonló teendővel bizzuk meg az igazgatót, igen természetesen nem kívánhatjuk tőle, hogy

szellemi ügyek vezetése mellett kívánni valókat ne hagyjon feñn. Lehet aztán éleket faragni a tanoda rovására, el lehet mondani, hogy a sepsi-szt.-györgyi tanodából „*miserabilis legények*“ kerülnek ki; sőt az igazgatót is meg-hurczolhatjuk érte, hogy nem ér rá a tanoda erkölcsi és szel-lemi jó hírét fenntartani, azt is elmondhatjuk róla, hogy egyéb tárgyat nem tudott elvállalni a négy gymn. osztályban, csak a *hittan* tanítását s hozzá pár osztályban csupán „*cantus-praeses*“ volt stb. stb; de ha meggondoljuk, hogy a mélt. elöljáróság részéről annyi teendővel halmoztatott el, hogy csupán azok is elég gondot adtak volna két embernek: akkor bizony nem fogunk csudálkozni, hanem kérdőre vonjuk a gondnokságot, mely lehetetlenné tette ilyen uton a tanoda szellemi haladását is.

Soha az elöljáróság tudomást nem szerzett magának a tanoda beléletéről, az igazgatónak pedig csakugyan nem volt ideje rá: s az osztálytanítók egészen lelkiismeretök felelősségére voltak bizva. Elképzelhetni tehát, mekkora most a közvélemény megbotránkozása az elöljáróságnak határozata s azon merev magatartásával szemben, melyel az új organisatio kérdésével annyira figyelmen kívül hagyta nemcsak a közvélemény, sőt a communitás nézeteit is. Én hiszem, hogy intellectualitas tekintetében megbízható volna kevés kivétellel a gondnoki testület, de nem úgy az elvállalt erkölcsi kötelezettség teljesítése körül. Ha áll a francia mondás: „*Il faut s'aigner de temps à autre le genre humain*“, s ha szüksége van némelykor a nemzeteknek, bizony szüksége volna protestans egyházunknak is az érvágás. Bár fájdalommal jár, de a test tisztul utána. Egy szerencsésen és jól alkalmazott műtét visszaadja az egész organum életét. *Eljőti az óra, mikor tenni kell!*

Ha azon zsiabasztó álomból, melybe az elöljáróság lehajtá fejét, fel nem kel: vele együtt a legszentebb, legféltettebb ügyet, a prot. oktatást fektetjük belé — legalább itt Háromszéken — sirjába. Mielőtt azonban a gondnokság ébredne: fordulunk a mélt. igazgató tanácshoz, mely soha nem alszik s őri azon „*Vestatüzet*“, melynek ápolása gondjai alá bízott. Tekintsen ránk, kik a „*Mikó-tanoda*“ virágzását mindenek felé helyezzük; tekintsen ránk, kik egy beteg gyermek halálos lihegését leső édes anya szorongásával állunk itt és kételkedve sohajtunk fel: „*Vajjon méltó lesz-e intézetünk a dicső Mikó nagy nevére?*“

Vajha az idők folyása meghazudtolná feltevéseinket! Vajha feleslegessé válnék aggódo gyötrelmünk!

Addig azonban nem nézünk összetett kezekkel, hanem mindent el fogunk követni hanyatlásnak indult tanodánk érdekében. Másfelől elvárjuk az áll. igazgatóságtól is, hogy a tényeket szem előtt tartva, nem fog oly szabad kezét engedni az elöljáróságnak, tanodánk berendezése körül, mely a mennyiben jelenleg az igazgató tanárválasztásban rejlik, szintén egyik legnagyobb életkérdése iskolánknek. Nem akarok én itt proponálni, személyes kérdések kisszerű érdekeivel nem törődöm: de itt is mint *elvi kérdésnél*, kénytelen vagyok a multakra hivatkozni s az igazgató választásánál *nem elöljárósági tekinteteket*, ha-

nem általános szellemi czélt tartok szem előtt; ohajtom, hogy a leendő ig. tanár ne az *elöljáróságnak* legyen *nyereség*, hanem a *tanodának*; miután a multak tanúsága szerint az elöljáróság érdeke a tanodával nem épen azonos.

Ha pedig az elöljáróság oktroyalni akarna, azon esetben inkább elhalasztani kívánnám még egy évig a választást, minthogy a „*régi dal, régi dicsőségről*“ újra kezdetét venné. Semmi kedvünk nincs ily szomorú nótához. A többi tanárok megválasztása szintén *egyedül* az igazgató tanács tapintatosságától függ, melyről jó előre meg vagyunk győződve, hogy az *ilyen elöljáróság* támogatásával nem fogja az a nélkül is felháborodott közvéleményt mérgecsíteni. Gondolkozzanak mig nem késő!

Az elmondott szavak csak az őszinte jóakarát szavai voltak. Félek, ha nyomtalanul hangzanak el, közönségünk nem lesz azon helyzetben, hogy közelebből a nagy Mikó nevéhez méltó részvettel ülhesse meg az új tanoda felszentelési ünnepélyét.

A közvéleménnyel pedig trófolni nem lehet.

Cato.

VIDÉKI ÉLET.

A marosi egyházmegyéből.

A közgyűlésről.

Koronka, 1877. ápr. 23.

A marosi ref. egyházmegye rendes közgyűlését ápril. 19-én, M.-Vásárhelyt tartotta meg. Törvény szerint a közgyűlést isteni tisztelet előzte meg, melyen Musnai Pál panithi lelkész mondott emelkedett beszédet. Templomból kijövn a vármegye termének zöld asztala körül települt le a világi és egyházi képviselők sora s figyelemmel hallgatták végig elnöklő esperes megnyitó beszédét, mely az egyházmegyének jelen állapotát jelezte. Beszámolt ebben a kanonika visitatio erdményéről, jobban mondva működéséről, melyből megértettük hogy minden egyházban maga személyesen megjelent, ezért fogadja elismerésünket. Azonban mi tagadás benne, jól esett volna hallanunk az iskolai ügyből kissé többet is a visitatio elnökétől, hogy t. i. az új törvény be van-e vive mindenütt s létezik-e nagy marosmegyében olyan skola, mely a kor színvonalán áll; fel van-e állítva a 6 osztály s a megszabott tantárgyak taníttatnak-e mindenütt? Most úgy is semmi sem érdekes és divatszzerű ha refrain-je nem e szóból áll: *iskola*. Továbbá elnök két halálesetet jelentett be, melyeknek egyike gr. Toldalagi Mihály világi képviselőt, másika pedig Sylvester János makfalvi lelkészt sodorta el.

Nagy Sámuel főgondnok fölszólalására mind két haláleset fölött a részvét jegyzőkönyvileg lett kifejezve.

Az állandó igazgató tanács több leiratának felolvasása és tudásul vétele után következtek az esperesi meghívóban tanácskozássra kijelölt tárgyak, melyek közül az affiliatio kérdését tárgyaló referensi vélemény megjegyzés nélkül fogadtatott el. Azon óhajtáshoz képest, miszerint a lelkészi fizetések az affiliatio által, lehetőleg, jobbittassanak, mondhatni kevés egyház van az önnállóság elvesztésének

ítéletére candidálva. Azonban az egyes egyházak ez oldalon legkevésbé tűzik az operátori kést. Kezdetnek ennyi is elég, a folytatásra, majd jobban neki bátoritnak az első sikerek. De már a papválasztási jogosultság megállításánál egy kissé több szó hangozott föl. Mignem, a referens elismerést érdemlő fáradtságos munkálatának mellőzésével, abban történt megállapodás, hogy a papválasztási joggal élhetés maradjon ez eddigi szokás és törvény szerint.

Az egyházmegyék kikerekítésére vonatkozólag az egyházmegyei tanács beható munkálatát változtatás nélkül tette magáévá a gyűlés. E tervzet szerint Kolozsvármegye kiszélesítendő lenne néhány közelfekvő hitközség oda csatolása által. A marosi, görgényi egyházmegyék csekély különbséggel maradnak a mostani cirkulásban; a kis és nagy külkülő menti egyházak, két hasonló nevű egyházmegyébe sorozandók. A háromszéki kis egyházmegyék csoportosítandók, stb. stb. A tervzetten végig tekintve meggyőződött arról hogy körültekintés és után gondolás szüleménye.

A segédlelkészség egyházkerületünkbe való behozatala felől különböző vélemények és érvelések után azon megállapodásra jött a gyűlés, hogy csak az espereseknek és elbetegesedett lelkészeknek engedjék meg segéd lelkészek tarthatása és pedig azon szinaranyozott appendix kíséretében, hogy az esperesi segédeknek az évi javadalmazás fele részének előállítására az egyházmegye nyissa meg a maga zsebéből. A generalis notárius és direktor csak mint esperes vehet segéd lelkészt maga mellé. A káplán rendszer általános behozatala mellett, kétség kívül, számos ok szól mintegy követelőleg, de most elődázható a középtanodák rendezéséig azon okból is, hogy az osztálytanítói rendszer fenn állásával a kápláni székek üresen maradnának, miután a velők járó fizetés jóval csekélyebb mint az osztálytanítói jövedelem. Azonban azt se tagadjuk el, hogy az előnyök mellett hátrányai is vannak a káplánrendszernek. Avagy nem csökken e a vallásos buzgóság egy oly egyházközségben, hol a kedvelt pap helyett a nem kedvelt káplánt kell hallgatniok? S megfordítva nem káros hatása e azon eset is, ha a hivatások szeretetéből a káplán szoritja ki a papot? Hiszen ekkor mindjárt halálát, vagy elmozdulását kezdik várni, sőt, hogy menekülhessenek tőle, vádaskodnak ellene, sértegetik nyugtalanítják ok nélkül is. Nincsen-e ennek rossz következése morális oldalról is?

De szinte feledém, a mire az olvasó tán legkiváncsibb, jelezni, hogy egy interpelláció köpenye alatt egyszer csak előnkbe toppan a mandatum kérdése. Nó, hiszen volt csengetés, bongás, zümmögés, zugás! Gondolja tán a tisztelt olvasó. Nem volt biz' ott egy kis élénk eszmecszerénél egyéb semmi, de ez is megakadt a gyűlés nagy többségének azon határozata miatt, miszerint e tárgyat napirendbe fel venni nem kívánja. Pazarlás is lett volna a sok beszéd, miután e tárgya nem volt kihíva a gyűlés, mert egy képviselő sem mondott le mandatumáról.

A híressé vált özvegy-árvai intézet ügyében pedig az lett a határozat, hogy nem lett határozat. És pedig azon könnyen érthető okból, hogy az egyházmegyei közgyűlés csak ellenőrző, de nem reformáló állást foglalhat el az in-

tézzel szemben, a gyökeres javítás részletes munkája, új alapszabályok készítése kizárólag az egylet keblü ügye lévén. Ennélfogva egyebet nem tehetett a gyűlés minthogy felkérje elnöklő esperes urat, hogy mivel hamarabb hívja össze a részvényes tagokat, a kik jobbadán papokból telnek ki, új alapszabályok megállítása és az intézet ujjá szervezése végett. S minthogy erre nézve az előleges intézkedés joga a házassági törvényszéket, mint eddigi ügyvezető bizottságot illeti, másnap meg is tette az első lépést a kívánt irányban, mert egy javaslat készítő bizottságot nevezett ki, melynek tiszte leendő majus 2-ikán érdemleges tanácskozássra összeül. Megjegyzendő, hogy ez ügynél az eszmecsere sokkal szelidebben folyt, mint a hírlapok hasábjain.

Végül a vizsgálati jegyzőkönyvek és direktori számadások fölül vizsgálása történt meg.

Gönczi János.

A görgényi egyházmegyéből.

Gernyeszeg, 1877. apr. 20.

Egy lap a vizsgálati jegyzőkönyvből.)*

Lelkünk édes örömmel telik el, ha — kivált az anyaság e korában — itt-ott tettekben nyilvánuló, élő, vallásos buzgóságot szemlélhetünk.

Ily élő, tettekben mutatkozó, vallásos buzgóságának adá jelét egyházmegyénkben, a közlakósközből álló, összesen is 400 lelket számláló *holtmarosi* egyházközség, mely 1868. októberében leégett temploma helyett, a múlt évben júliustól novemberig, megfeszített erővel egy 10° h. 4' 3" sz. és 4° magas stakaturus, cserép fedelű s kapcsolatosan pléhvel fedett tornyu diszes új templomot épített, mi 9259 frt 86 krba került és mely, leszámítva a külső meszelést és a padimentomozást, annyira készen van, hogy az isteni tisztelet benne tartathatik.

Valóban nem dicsérhető eléggé azon kitartó buzgóság, melyet ezen egyházközség közelebről kifejtett. Nevezett időben még 22 gazdának hamvasztotta el a tűz minden épületét és szerzeményét; mindamellert lankadatlan erővel kezdett a munkához s az úr házának szerelmétől indítatva azóta szép két új érczharangot öntetett, parochialis épületeit részben jelentékeny kiadással jó karba állította, orgonalapopot kezdett s ezek koronájául templomot épített!

Igaz, hogy a fennirt összegből 2326 frt tölesztendő adóssága van, segélyt és ajándékot kapott 928 frtot, de a többit buzgósággal pótolta, mert az egyháznak tőkésje semmi, fekvő birtoka csak annyi, hogy évenként 2 holdnyi föld rendszeres megművelésével is szűken fedezi a rendszeres kiadásokat s nagyobb építkezésre nem jut. Mit tett hát a nép, mely fáradtságos tutajászaton kívül ölelmét a szomszéd határokon folytatott részes művelésből szerzi? Azt, hogy saját szűk határának egy részét adta s művelte évenként át templom-tőkésje gyarapítására s a legszorgosabb munka időkben százakat érő fuvar s tenyeres munkát tett s nem fáradt ki sem ebben, sem a folytonos pénzázdozatban és mi

*) Tárgyhalmozás miatt csak most közölhetjük e tudósítást, melyet a ki végig olvas, bizonyos, tisztelettel hajlik meg a holtmarosi egyház hívei előtt. Szerk.

szorgalmukat még inkább tanusítja, az, hogy e nép nem áll hátrább anyagi jólétben más kedvezőbb helyzetű községeknél! Betelt rajta az irás szava: „*A kik az urát keresik, semmi jó nélkül nem szütkölködnek.*“ Zsolt. 34. 11.

Isten védő karja nyugodjék az idők hosszú során át a diszes templomon, hogy nyujtsa ezután is buzgóságot a hiveknek, enyhületet a megfáradtaknak!

Kik e templom építésére szives adományokkal befolytak s kik e lapokon már nyilvánosan is említették: fogadják újból is az öntudat édes jutalmán kívül az egyházközség és minden jók hálás köszönetét.

Isten áldása a buzgó lelkész, t. Bóka György uran, öt éven át jóra kész segéd társán, Márton István gondnokon s az összes előjárókon, hogy vezethessék e népet tovább is az urnak szép kies-ösvényén!

Te pedig jó holtmarosi nép, *ha szorgalmatossággal hallgatod uradnak, istenednek szavát s megőrized parancsait, szülni fognak ezután is redő minden áldások. Áldott lesz helységedben és áldott mezőidben. Áldott lesz a te földednek gyümölcse és a te teheneidnek fajzásuk. Áldott lesz mikor bemenenedsz és áldott mikor kimenenedsz. Parancsol az úr áldást a te csüredben!* 5. Móv. '8. 1—8.

Elekes Kálmán,
egyházm. aljegyző.

A széki egyházmegyéből.

Bethlen, 1877. apr. 28.

Új orgona.

A család s bethleni egyházunk pótolhatlan veszteségére a múlt évben elhalálozott özy. gr. *Bethlen Pálné*, gr. *Bethlen Mária* végrendeletében egy a „bethleni templomnak megfelelő orgonát“ rendelt csináltatni. Ezt a jóakaratot megvalósította szokott buzgóságával s áldozatkészségével gr. Bethlen Károly ur. A nyolcz változatu diszes, és szakértők által megvizsgálva tökéletesnek talált pedalos orgona, husvét első napján zengte legelőször az Isten dicsőségét s az elhunyt valóságos grófné emlékét.

Készítője volt n.-szebeni orgona művész Hörbiger Vilmos, ki ilyen munkákkal, mint hazánk új lakosa, utat fog törni magának rövid idő alatt hazánk legelső orgona művészei közé.

Legyen áldott az idvezült hegyes grófnő emléke közöttünk!

Cs. J.

Gy.-fehérvári egyházmegyéből.

Egyházmegyei közgyűlés.

Gy.-Fehérvár, ápril. 25.

Egyházmegyénk ma tartá meg tavaszi rendes közgyűlését itt Gy.-Fehérváron, közig. jegyző *Elekes György* a fia elnöklete alatt, miután nt. esperes, köz-főjegyző a fia betegsége miatt abban nem elnököltetett s még csak részt sem

vehetett. Ezen közgyűlés nevezetesebb mozzanatairól akarom e lapok tisztelt olvasóit röviden tudósítani.

1. Elnök, a zord idő dacára is megjelent tagokat szeretettel üdvözlőlvén, sajnálattal jelenti nt. esperes a fiának betegségét, mely miatt jelen gyűlésben részt nem vehet. A közgyűlés szeretett elnöke ezen betegsége feletti mély részvétét jegyzőkönyvileg is kifejezni óhajtván, elnök atyánkfíát megbizsa, a gyűlés ezen részvétét esperes a fiának szóval is tudtul adni. *)

2. Egyházmegyénk szellemi és anyagi állásáról szóló esperesi előterjesztésből örömmel győződött meg közgyűlésünk arról, hogy egyházmegyénkben a vallás-erkölcsi élet általjában virágzó. E részben egyedül vingárdi egyházunk szenvedett hiányt azon okból, mivel már 2 év óta nincs papja; főleg pedig azon ok miatt, hogy *odaváló birtokos m. Biró Lajos*, (nem pedig *Miklós*, mint e lapokban már kétszer is hibásan közölve volt) urnak egy nagy garral hirdetett, de később csak humbugnak bizonyult *nagyszerű alapítvány* (?) az illető kegyes alapító által izletes *csalétek gyanánt* igen ügyetlenül volt beledobva a vingárdi papválasztás *zavarosába*. Persze, a ki a vingárdi viszonyokat és ottan szereplő egyéneket ismerte, rég óta tisztában volt, valamint az ottani dolgok állásával, ugy azzal is, hogy m. *Biró Lajos* úr ezen nagyszerű alapítványát mekkora agióval escomptirozhatja. Denique e miatt a papválasztás ügye éppen kerék egy esztendő óta huzatik, halasztatik, sőt szerencsétlenségre az épp holnapra újra kitűzött papválasztás, a vingárdi feneketlen és járhatlan utak járhatlansága, s különösen a megáradt Maroson a közlekedés megszakadása miatt — már nem is tudom hányadikszor — újra elnapoltatott. Remélni lehet azonban, hogy a kedvezőbb időjárás beálltával s nt. esperünk felgyógyultával ezen papválasztás is valahára meg fog ejtetni, ugy hogy a megválasztandó ifju atyafi még ezen ker. közgyűlésen felszenteltethessék.

De elég e tárgyról.

Az esperesi jelentés azon ága, mely egyházmegyénk népiskolái állásáról szól, a legnagyobb örömmel tölte el mindnyájunkat, sok és fontos vívmányokat, előhaladást konstátálván. Pedig sok minden körülmény foly be arra, hogy e részben is csak nagy küzdelmek árán vihessük a népnevelés ügyét egy-egy lépéssel előbbre. Így hogy többet ne említsék, m.-igeni tanító *Kis Elek* a fia a múlt őszön épp a tanszak megkezdésekor kényszerítettett katona kötelezettségének eleget tenni, vulgo: *berukkolni*. Nagy bajjal, esperesi, tanfelügyelői, püspöki számos átiratok s kérelmek után sikerült őt épp tegnapelőtt a *mangalétától* megszabadítani. Ottani lelkész a fia azonban dicséretes buzgalommal s önfeláldozással folytatta a tanítást az egész tanszakban, ugy hogy az iskola ügye e miatt nem szenvedett.

3. Ezen meglepéssel és éljennel fogadott esperesi kimerítő jelentés, ugy több rendbeli leiratok és rendeletek

*) Ez aggasztó hírt részvétellel vesszük tudomásul s velünk együtt, bizonyal, az egész egyházkerület, mely az esperes urban leg-hivebb munkásainak egyikét tiszteli s a beteg patriarkhának Isten-től gyógyulást esd. Szerk.

felolvasása után az idej Kolozsvártt tartandó ker. közgyűlési meghívó levél is felolvasatván, az tisztelettel tudásul vétetett.

4. Egyházmegyénkben, az egy *Vajasdot* kivéve a többi egyházközségekben a hívek sem egyházi szolgálók fizetéséhez, sem az egyházközségi szükségletekhez semmi *rendszeres* anyagi segéllyel nem járulván, a m. ig. tanács e tárgy leirata értelmében nt. esperesafia által elnökileg felszóllítottak, hogy jövőben gyakorlandó szavazati jogok megtartása fejében, mekkora rendszeres évi fizetésre kötelezik magukat? Az érdekelt egyházközségekben az e tárgy aláírások szép eredménnyel folyván, elhatározatott, hogy ezen aláírási ívek pünköszt utánig még ne zárassanak be, hogy annál nagyobb eredmény létesülhessen; a minimum 4 frt. évenként.

A mely egyházközségben azonban a hívek semmit sem akarnának fizetni, közgyűlésünk határozatilag oda vélemez, hogy olyan helyre papot az egyházmegyei közgyűlés válasszon.

5. Egyházmegyénkben az egyházközségek csoportosítása, a körülményekhez képest időről-időre, már régebben és oly szerencsésen ejtetett meg, hogy e részben az egy *Tóvisi* egyházközséget kellene csak Benedek odacsatlása által megerősíteni; de ez mostani benedeki lelkész affának testi halála után lehetne csak kivethető; addig még kinlódjék *Tóvis* is a hogy lehet.

6. A káplánság kérdésében leküldött bizottsági munkalat tárgyalásánál — én nem tehetek róla, de egy infámis manó szüntelen a dohánytermelési törvényt juttatta eszembe, mert valamint ez azért szabja oly drágára, azért köti annyi kellemetlenséggel össze a termelést, hogy ne legyen minden embernek kedve termelni, vagy csak a tehetősebbnek; úgy a káplán-törvényjavaslat is valami ilyen formát akar. Denique azt határoztuk, hogy a javaslat en bloc elfogadtatik azon lényegtelen kis változtatással, hogy a káplánt fizesse mindenesetre az azt szükségű pap vagy esperes, meg aztán a naturálékon kívül a készpénz fizetése 200 frt. helyett 120 frt. legyen.

7. Ezek voltak a tárgysorozat főbb pontjai, melyek kiméritése után morült még fel két indítvány. Az egyik ez volt: „keressék föl a főtiszt. ker. közgyűlés miszerint találja módját annak, hogy balázsfalvi lelkészi állomásunk és egyházközségünk temploma, iskolája, és paplakja — emeltessék az anyagi jóllétnek és külső fénynek oly polczára, hogy az ottani fényes gr. kath. papság mellett egyházkerületünkhez méltóan megálhasson, fontos vallási, nemzeti és politikai okok ezt így kívánván.“ Ezen indítvány általános helyesléssel elfogadtatván, jegyzőafia megbízott ezt feliratilag a főtiszt. ker. közgyűlés elé terjeszteni.

8. A másik indítvány ez volt: „Alázatos tisztelettel kéressék fel a főt. ker. közgyűlés, hasson oda a magas kormányánál, hogy a néptanítók nyugdíj törvénye értelmében, az ezen nyugdíj alapra minden egyes tanító után fizetni kellett évi 12 frt. adót, ne az egyházközség pénztára hordozza, hanem rovassék ki az a politikai hatóságok által a

tanköteles gyermekekre, illetőleg azok szülőire s ugyancsak politikai úton szedessék is fel.“ Mely indítvány élénk vitára adván alkalmat, végre indítványozó azt visszavonta, fenntartván jogát e kérdést e tisztelt lapok hasábjain hozni felszínre és vitatni meg.

r. l.

A küllői egyházmegyéből.

Helyreigazítás a „Szemle“ tudósítására.

Küllőmente, 1877. apr. 30.

Az „Egyházi és iskolai szemle“ folyó évi 16-ik számának 271-ik lapján ezeket volt szerencsém olvasni: „a küllői ev. ref. egyházmegye april 11-én tartott gyűlésében határozattá emelte, hogy az igazgató tanácsnak azon intézkedését, mely szerint a kerületi közgyűlésre a jelenlegi képviselőket meg hivandóknak mondotta ki, nem tartja törvényesnek, és ezen határozatról a megyei képviselőket értesítette.“

Valóban, hogy ezen igazsággal meg nem egyező sorokat a „Szemle“ tisztelt szerkesztője honnan vette, és szerezte meg becses lapjának, meg nem foghatom. Ugyanis a küllői ev. ref. egyházmegyében, a fennirt napon tartott egyházmegyei közgyűlésben, a hogy a képviselői mandatum le, vagy nem járásának kérdése szönyegre került, azonnal — a gyűlés három-négy tagját kivéve — mindnyajan oda nyilatkoztak, hogy ezen kérdés nem is lehet a tárgysorozathoz illetékesen fel véve, mert egyházmegyei közgyűlésnek nincsen joga az igazgató tanács határozatai fölött itéletet hozni; hogy pedig keblileg pláne mint gyűlés, az igazgató tanács eljárását törvénytelennek nyilvánítsa, az nem egyeznék meg sem az illemmel, sem pedig azon kötelezettséggel, melyet érezni kell minden alantabb fokon állóknak, felsőbbjei iránt; ha pedig mégis sérelmo volna valakinek, vagy éppen testületnek: keressék sérelmök orvoslását ott, a hol illik.

Ezen komoly megállapodás után egyik kitűnő világi képviselőnk következő indítványa fogadtatott el: „Mint hogy egyházmegyei közgyűlésünk némely tagjainak felfogása, a mándátum kérdésére nézve nem mindenekben egyezik meg az igazgató tanács felfogásával, intéztesék kérés az idej ker. közgyűléshez, mint a mely hivatva van az igazgató tanács határozatai felett itélni, miszerint mondja ki, hogy az igazgató tanács helyesen-é vagy nem helyesen cselekedett akkor midőn ez évi ker. közgyűlésre is, a jelenlegi képviselőket meghivandóknak mondotta ki?“

Ez volt a gyűlés tagjainak ki mondott és enunciatl véleménye a mándátum kérdésére nézve.

Mintán az „Egyházi és iskolai szemle“ 17-ik számában ki adott tudósítás is csak hozzá vet az igazsághoz valamivel közelebb álló tény álláshoz: de annak fennebb jelzett körül irásával magát éppen nem fárasztja, voltaum bátor az igazság kiderítése céljából, e tudósítástomat tisztelettel béküldeni.

És végül még csak azt jegyzem meg, hogy az, mint ha képviselőinket, az egyházmegyei közgyűlés valamiről ér-

tesíteni határozata volna: nem egyezik meg az igazsággal, de nem is volt reá szükség; mert a fennebb említett komoly megállapodás után, a gyűlésben jelen volt képviselők is oda nyilatkoztak, miszerint ők is az igazgató tanács intézkedését tisztelve: meg fognak jelenni a ker. közgyűlésen, s ott aztán állásokhoz képest, a körülmények szerint, de *semmi esetre sem az egyházkerület belbékéjét felzavaró „háromszéki forradalmárok“* szerint fognak cselekedni.

Hogy ezek mind így történtek, hivatkozom a gyűlésben jelen volt, igazságot szerető, tagokra, s eshetőleg a jegyzőkönyvre, melyet igaz, hogy ez alkalommal az aljegyző vezetőt, a főjegyző elnökösködővén a n. t. esperesünk betegsége miatt, hanem mi feltesszük humánus főjegyzőnkéről, miszerint tiszta jelleme, erős akarta, egyházmegyéje iránti szeretete nem tűrheti el, hogy a küllői ev. ref. egyházmegye tekintélyének megcsorbításával, az igazsággal, és illendőséggel meg nem egyező tételek örökíttessenek meg az egyházi gyűlések jegyzőkönyvében.

A „Szemle“ 17-ik számában közölt tudósításnak végső passusára rövid idő alatt vissza térek.

Egy jelen volt közgyűlési tag.)*

IRODALMI SZEMLE.

Protestáns alkalmi besédtár.

Az élet és halál különféle viszonyaira és eseteire szóló beszédgyűjtemény, szerkesztve, a polgári házasságról tervezett törvény tekintetében tartásával, Margócsi József irsai ev. lelkész, pestmegyei esperesség aljegyzője által. III-ik kötet. 1877. Kapható a kiadó-szerkesztőnél. (ára 1 frt. 50 kr.)

Csak az imént szólottunk e vállalat egy másik füzetéről s ime, most egy újabb van kezeink között, mely az élet legnevezetesebb pontjait ölelve fel, keresztelési, esketési és halotti beszédeket tartalmaz. Épen ezért e füzet különféle hangulatokon hordozza keresztül az olvasó lelkületét. Öröm és bánat, vigalom és gyász érzései váltakoznak itt. Látjuk az „új polgárt élete hajnalán“ s a régi polgárt, az öregot, az élet estvéjén; majd a boldog mátkások sugárzó arcza előtt dobban meg szívünk, látjuk megcsillanni a boldogság fényét, melynek derűjében az öröm örömré hangol és látjuk sötétleni a bánatos gyászt, melynek árnyában könny lopózik szemünkben és sirunk a sírókkal. E füzet beszédei által tárgyalt esetek már magukban is olyanok, melyek nagy mértékben megkönnyítik az érzellem tolmácsainak szerepét, illetőleg elősegítik a hatást.

A keresztelési beszédeknek két elseje Garzó Gyula tollából s a polgári anyakönyvezés idejére van írva. Vallásos érzellem lengi át mindkettőt, noha nem a kereszttség célját, mivelát tárgyalják. A főnyomaték a vallásra van fektetve bennük, ezt melengeti, védelmezi szerző. A kereszttség ép azért, mert sacramentum, lényeges mint ilyen szép tárgyul kínálkozik a szónoknak, több oldalról és mindég érdekesen sőt tanúságosan fejtegethetni ezt, de itt is jó vigyázni a szónoknak, hogy a mai felvilágosodottság színvonalára felé közeledjék.

*) Köszönettel vesszük e helyreigazítást. A „Szemle“ mistificatioihoz ez is jellemző adat. Szerk.

Az esketési beszédekben meglehetősen elővigyázat és óvatosság látszik a mennyiben nem esnek tulságba az arany tanácsok osztogatásánál. A sok még a jóból is megárt, mondja a példabeszéd. Az esketési beszédnek célja utmutatást adni az ismeretlen vidékre indulóknak. Azonban meg kell mérni, hogy a tanács adásban meddig lehet menni, mert egy bizonyos határon túl émeljítővé sőt unalmasá válik a szónok mire túlalt bölcsesség. S e mellett úgy tűnik fel a szónok mint ha ijeszteni, rémíteni akarna. Ezen esketési beszédekből kiemelem a 3-ik szám alattit, melyben Láng Adolf e tételt fejtegeti: *a házasság kereszt.* Noha e tárgynál ha amugy neki eresztené magát a szónok, hamar lehütné kedvét a vlogénynek a házasság életéről, azonban szerző érdekesen bizonyítja, hogy a *Jézust nem követőknek* nehéz, sőt elviselhetetlen házi kereszt, de a *Jézust követőknek könnyű, boldogító érdemkereszt.* Elmondja, hogy kit könnyelműség viszen e lépésre szeretet nélkül, ahoz észrevétlenül belopózik a nehéz gond, az inség. S csoda-e ha az ilyenek számára nehéz keresztté válik a házasság? Ellenben a hit könnyűvé varázsolja és tiszta, bodogító érdemkereszté változtatja; hajlékuk kedves otthonná lesz, hol a „szeretetlenben egymásnak élnek ők.“

A polgárilag kötött házasság alkalmára is tartalmaz e füzet két esketési beszédet, melyeknek elsejét a tárgy fontosságához mért áthatottság jellemzi. Azonban az ide szőtt rege értelmét, mely a felgyújtott rengetegről szól, s melynek lángjai főlemészttették mindenét a felgyújtónak, ki a lángok által terjesztett *világosságban* gyönyörködött, tulásnak tartom „világossággal körkötő korunk példázására;“ mert itt úgy tűnik föl e rege alkalmazása, mintha a felvilágosodás ellensége volna a vallásnak, holott ennek egészen ellen mond a valóság, mert sem a felvilágosodás a Jézus vallásának, sem Jézus vallása a felvilágosodásnak nem ellensége.

A füzet mintegy $\frac{2}{3}$ részét halotti beszédek foglalják el, különböző szerzőktől, melyek gyermekek, ifjak, középkorúak és öregek haláleseteire vonatkoznak. Közülök néhány oly rövid, hogy reflexiót sem érdemel. Egyáltalában ezek is igazolják, hogy a temetési beszédek, *az idő rövidsége miatt*, ritkán sikerülhetnek úgy, hogy semmi kívánni valót ne hagyjanak fenn, mert midőn az eszméknek órához mérten kell születniök, lehetetlen, hogy a tárgyat nyugodt kedéllyel átgondoljuk, a legkisebb gondolatot is illő helyére rendezve formaszertü egészet alkossunk. Tehát mintegy rá van szorulva a szónok ilyenkor, hogy segítségére menjen maga az eset is, melyről beszél s mely már magában is szívhez szól, meghat. Noha ennek számbavétele kiméletet parancsol az ismertető tollnak, még sem lehet hallgatással mellőzni ezen visszaélés-szerü eljárást, miszerint egy textusos beszéd, mely *három részre van osztva*, exordiummal és részekkel együtt egy levél és féllapnyi térére van szoritva; (lásd 152-ik lapon kérdve) csupán egyik résznek kifejtése is kívánná onnyi tért, annyival inkább, hogy a tárgy érdekes. Ugyanis az osztályozás így szól: *elég immár a munkából, elég az örömeiből is*, mit egy 79 éves aggastyán koporsója felett bizony lehet hosszabban fejtegetni.

E halotti beszédeknek előnyére említem, hogy bucsuztatók nincsenek hozzájuk toldva. Azonban alig hiszem, hogy anélkül mondattak volna el mind, mert, ez annyira meg van gyökerezve a népnél, hogy inkább elengedi a praedicationt mint hogy a „bucszató“ legyen mellőzve. S ez az oka, hogy elvben ellenei vagyunk a bucsuztatásnak, de a gyakorlatban nem tudunk kibontakozni belőle, főleg faluhelyen, (egyébaránt városon is nem egyszer hallottam bucsuztatót). Majd ha a mostani gyermek nemzedék foglalja el a tért, akkor tán változtat az idő, a civilizatio.

A különféle életkorokra szóló halotti beszédek száma 27 Továbbá tartalmaz e füzet egy „lelkész iktatási“ és egy „lelkész örömnapi“ beszédet is. Legtöbb beszéd alatt a Margocsi (szerkesztő) és Garzó Gyula neveivel találkozunk. [Főlemlítjük még: Sárkány Sámuel, Török József, Simonides János, néhai Lukácsfi Lajos, néhai Elefánt Mihály, Bognár, Bauer stb. neveit. Sajnáljuk, hogy e válalat egyik tekintélyes és buzgó munkatársa: Győri Vilmos hiányzik most a sorból.

A tiszta nyomású füzetet ajánljuk az érdeklődők szíves figyelmébe. Haszonnal lehet forgatni. Végül említésre és e mellett figyelemre méltó azon körülmény is, miszerint e válalat tovább folytatására a lutheránus szerkesztő egy református szerkesztő társat vett maga mellé, Garzó Gyula békésgyomai lelkész személyében és egyelőre két füzetre előfizetést nyitottak. A református szerkesztő-társ felvétele, kétség kívül első sorban azért van, hogy református részről is nagyobb bizalom kísérhesse a válalatot, viribus unitis! Egyébaránt mi nem azt nézzük, hogy az író lutheránus, vagy református, mert mindnyájan egyek vagyunk, hanem azt, hogy mit ír?

Koronka, 1877. april. 15.

Gönczi János.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvárt, 1877. maj. 3.

— Az egyházkerületi vizsgáló bizottság, a n.-enyedi 10,000 frtos ügy kinyomozása végett, ma szállott ki a helyszínére. A bizottság elnöke: m. Gyárfás Domokos, főgondnok; tagjai: Gyarmathi Miklós, Horváth Mihály, Szabó Ádám és Szentkirályi Gábor urak. Úgy vagyunk értesülve, hogy Gyarmathi Miklós, bokros teendő miatt, a vizsgálatban nem vehet részt s Szabó Ádám is csak e hó 4-én jelenhet meg. A vizsgálat eredményét egész egyházkerületünk feszült érdeklődéssel várja.

— A tiszántuli ref. egyházkerület közelebbi közgyűlésén egy nagyfontosságú s mindnyájunkat érdeklő határozatot hozott. Kimondotta ugyanis egyhangulag, hogy *ohajtja és akarja egy alkotmányozó nemzeti zsinatnak minél előbbi összeülését.* Minthogy pedig ezt megelőzőleg szükséges a zsinattartás helyének, idejének, a tagok számának s válásztása módjának megállapítása, azt is egyértelműleg meghatározta, hogy ez előkészületek megtétele végett *egy oly konvent üljön össze, mely ez ügyben telj-hatalommal bírjon s véglegesen intézkedhessék.* A konventi tagokat a maga részéről meg is választotta, oly számban, a mint azt 1873-ban az akkori egyetemes értekezlet javallotta, t. i. hogy a konvent 50 tagból álljon, kik közül 10-et ez 5 püspök és 5 főgondnok tesz, 40 pedig képviselő, az egyes egy-

házkerületek részéről és pedig: dunamellékről 6, dunán tulról 6, tiszán innenről 6, tiszántulról 14, Erdélyből 8. Végül kijelentette, hogy a konvent tagjait, vendégei gyanánt, Debreczenben szívesen látja. Részünkről örömmel fejezzük ki a fölött, hogy a tiszántuli egyházkerület eddigi merev magatartásából engedett s bárha egy alkotmányozó nemzeti zsinat egybeülését nehéz akadályokba ütközőnek tartjuk, ha kivihető, nem idegenkedünk tőle, mert akár konventi, akár zsinati uton, de elérendőnek tartjuk a végczélt, t. i. egy oly testület alakulását, mely az összes hazai protestantismus közös ügyeit s érdekeit representálja s ezeknek kellő hatást és sikert biztosítson. Most már a többi egyházkerületeken a sor, ujlag nyilatkozni ez ügyben s reméljük, hogy azon közeledés, melyet a tiszántuliak tanúsítottak, hasonlóval lesz viszonzva s a huzalkodás után az ellentétes nézetek békés kiegyenlítésének nyitja, a hazai protestantismus nagy nyereségére, meg lesz találva. Révész Imre úr, a „Figyelmező“ közelebbi füzetében, a fentebbi határozatot tüzetesen indokolja, s azt az eszmét is megpendíti, hogy nem ugyan a hitvallásokra s szertartásokra hanem az az államhoz s más felekezetekhez való viszonyainkból folyó közös érdekeinkre s az egyházszervezet főbb pontjaira nézve a lutheranus egyházkerületeket is bele kellene vonni az egyesülésbe.

— Marosvásárhelyről értesítenek, hogy a közelebbiről tartott egyházi képviselői közgyűlésben a néhai id. gr. Teleki Domokos halála által megüresült főgondnoki állomásra a törvényszabta hármas kijelölés megtörtént s legtöbb szavazatot — 68-ból 65-öt — dr. Antal László nyert. Felette örülünk rajta, mert e tisztos agg férfit eddigi egész életében általában a közügyek, kiválóan pedig az egyházi élet terén a ritka önfeláldozás s lankadatlan buzgalom nemes pályafutása vala, melynek e földön nem lehet szebb jutalma, mint az a közbizalom s osztatlan tisztelt, mely halántékait köríti. Az egyházkerületi közgyűlés, bizonylag, egyhangulag fogja a vásárhelyi egyház óhaját betölteni. A hármas kijelölésbe, tetemes szavazattal, be jutottak még Petri Ádám Vályi Károly buzgó egyház tagjaink. Megalakított az iskolaszék is, s elnök lett dr. Antal László, másod elnök: Vas Tamás.

— Halálozás. Folyó ápril 19-én kísértük örök nyugalomra somkereki lelkész *Kovácsi Mihályt*, ki 88 esztendő számlált e földön, állandó jó egészségben, folytonos derült vidám kedélyel, közszeretet és tiszteletben. Ebből 65 évet mint lelkész töltött az a.-balázsfalvi és somkereki egyházakban, halgatótól mind végig szeretve és tisztelve; ugyan annyit kétszeri házasságban, mind végig bodog családi körben. Egy félszázadig kiváló papja volt a vidéknek, melynek területén nála nélkül a kiválóbb családoknál papi cselekvény nem történt. Csöndesen mult ki végelgyengülésben, az utolsó órában is oktatta és intve övéit s bucsuzva tőlük. Szép volt élete, szép volt halála. Fölötte gyászbeszédet tartott sárvári lelkész Balog András, a jó pástortól elmélkedve, egy alkalomhoz és tárgyhoz illő csinos órácslót Péter Antal, apa-nagyfalusi lelkész mondott. Nyugodjanak békében porrai! Cs. F.

A szerkesztő postája.

Vándori Lajos, szerkesztő urnak Bukarestben s Tomka Károly kollegának, Pitesten. Megfognak önök bocsátni, ha kölcsönösen polemizáló cikkeiket ez uttal félre tesszük. Midőn a közös ellenség, a „fehér czár“ hadserege ott van önök nyakán, nem lehet feladatuk egymás ellen vivni csatát. A helyett, a közös veszélyben nyujtsanak egymásnak béke jobbot s egyetértve, munkáljanak arra, hogy a magyar egyházak féltettebb javait (klenodiumok, kötlevelek sat.) helyezték, tán a consulatumnál, biztonságba, mert könnyen megtörténhetik, hogy a háboru elsöpri az egész missiot s akkor igazán nem lesz mi felett vitakozni.

KLEIN ALFRÉD

kiadó-könyvkereskedése **S.-A.-UJHELYT.**

Előfizetési felhívás

Lukács Ödön nyiregyházi ref. lelkész

„EGYHÁZI MUNKÁIRA.”

Hat évi hivataloskodásom alatt körülbelül 3-4 kötetre terjedő eredeti egyházi dolgozatom van kézen kőziratban; mivel e munkákat én a szószéken kedvező sikerrel használtam: elhatároztam azok közül egy kötetet, mutatvány gyanánt, világ elé bocsátani; a figyelem és érdeklődés, melylyel t. tisztársaim, ismerőseim e kötet iránt viseltetni fognak, határozand a felett, hogy a többiek: mostanában sajtó alá rendezzem-o vagy sem?! Beszédeimre, tájékozásul, előlegesen is megjegyzem, hogy az olvasó közönség azokban hitet, melegséget s a meggyőződés hangját fogja feltalálni; tartalmukat igyekeztem érdekessé s az alakot a tartalomnak megfelelővé tenni; talán itt-ott szokatlan modorral s eszmékkel fog a t. közönség találkozni e beszédekben; de megvallom, hogy itt nem kerestem nyomokat, melyekbe hájgjak, s lehető félszükségeimet, hiányaimat a szokatlan út akadályai fedezték el. Leend e kötetben néhány ünnepi, alkalmi, közönséges és halotti, összesen 30-35 beszéd, 16 nyomtatott ivon.

Előfizetési ára 1 frt 80 kr., mely összeg, a szokásos postai utalvány mellett, Klein Alfréd sátoralja-ujhelyi könyvkiadóhoz küldendő. A könyv a t. előfizetőknek bérmentve fog megküldetni. Munkámat t. tisztársaim becses figyelmébe ajánlva, maradtam Nyiregyházán, január 1-én, 1877.

Lukács Ödön, ref. lelkész s egyh megyei tanácsbíró.

Kiadásunkban továbbá megjelent:

FEJES ISTVÁN s.-a.-ujhelyi ref. lelkész

Egyházi beszédei, két kötet ára 4 frt.

Temetési beszédei, ára 1 frt.

6—*

Egy szép asszoy (a Kisfaludy-társ. által 50 arannyal jut. költői beszély.) Ára 60 kr.

STEIN JÁNOS

könyvkiadó hivatalában Kolozsvárt megjelent és kapható ugyanott, valamint minden hiteles könyvárusnál:

Ára 1 forint.

TEMETÉSI ALAPIGÉK

Ára 1 forint.

az ó és új testamentumból összeszedegette Kozma Mihály szentgericzei unitarius pap és esperes. Bővítette és sajtó alá rendezte Kozma Ferencz.

Tartalom: I. Közönséges halotti esetekre. II. Királyi, fejedelmi, hatalmas, nagy ember felett. III. Különböző hivatalokra nézve. IV. A keresztényi éretnyekre nézve. V. A világi külső sorsra nézve. VI. Az élet terheire nézve. VII. Az életkorra nézve. VIII. Nemre, házasság-, asyafiság- és családtagokra nézve. IX. A betegség nemire vonatkozólag. X. A halál nemire nézve. XI. Erőszakos halálra nézve. XII. A halál helyeire nézve. XIII. A halál idejére nézve. XIV. Félszgek és bölcsere. XV. Az életpályára nézve. XVI. Nevekre találók. XVII. Az élet szerelmére vagy unalmára. XVIII. Különösebb esetekre.

Kozma Ferencz következő szavakkal fejezi be Kozma Mihály munkás életének vázlatát.

„Kozma Mihály oly időben élt, midőn a szellemi munka nem jövedelmezett a mai értelemben és az írói dicsőség csábingere sem volt a jellemnek iránytűje; de ő munkálkodott egy félszázadon keresztül nem közönséges tehetséggel és nem közönséges mértékben, munkaszeretettel. Csúpán saját műveinek kéziratából egy terjedelmes papí könyvtár állott elő, melynek egyes darabjai másolatokban mentek közhasználatba. S ha az egyházi irodalmi viszonyok kedvezőbbek lesznek, az ő neve már ma az irodalom-történeté volna. Az unitarius egyház történet-írója így is mindenha tisztelettel kell hogy említse az ő nevét. Ő mint pap hivatás által vezéreltetett pályáján; mint egyháztág jövő századok érdekeit képviselte; mint hazafi activ éretnyit tovább plántálta gyermekeiben. S én mint ez érdemeknek tisztelője, a halás útód kegyeletével állítam nevének e szorény emléket. S úgy érzem: egyház- és hazafui kötelességet teljesíték.”

Az alapigék összegyűjtőjénél exegetikai szempontok éppen nem voltak irányadók s az ezen oldalról netán jöhető ellenvetésekre az eredeti kézirat előszavából álljon itt Kozma Mihály nézete.

„Elég a temetési Praedikatiókra az a Textus, mely csak szóiban vagy szollás módjában illik az alkalmatosságra, ha szintén arra a Textus érteleme nem illik is. Akkor a magyarázat nélkül is lehet tudománjt tenni, s illendő, diszretes lézen a munka. Különben is unalmas az hosszas magyarázat temetésekor.

És most kedves olvasó! élj boldogan s későre használják feletted e könyvet. Azonban ne feledd: „ὁ θάνατος οὐ χρονοῖ.”

Székely Keresztur.

KOZMA FERENCZ.

Megjelenik
minden csütörtökön.

Szerkesztési szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzandók.

Kéziratok nem adnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
dedése, hová az előfizetési-
pénzek legczélszerűbben pos-
tautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1frt. 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Demokos.

Tartalom: (K.) Egyházkerületi törvénykezési jogunk codificatioja. — Papi állomásaink osztályozása s jövedelme. — Az igaztanács nagy gyűléséből. — Vidéki élet: A szilágy-szoluoki egyházmegyéből: a nép- és polgári iskolák reform tervei. Fodor Dániel. — Az udvarhelyi egyházmegyéből. Czáfola t. Solymosi István. — Az udvarhelyi egyházmegyéből. Felvilágosítás. Veres Ferencz. — Külföld. — Tárcza: A spiritisták gyülekezete. B. S. — Egyházi s iskolai hírek. — Körösvények. — A szerkesztő postája. — A kiadó hirdetései.

Egyházkerületi törvénykezési jogunk codificatioja.

Kolozsvár, maj. 8.

(K.) Mai napság már aránylag igen kevésre tehetjük azoknak számát, a kik a codificationak, mint a birói önkény elleni biztosítás egyik leghatékonyabb eszközének, absolut értéke és jelentősége tekintetében kellő tájékozottsággal ne bírnának s őszintén ne üdvözlénének minden olyan törekvést, és ennek minden mozzanatát, a mely a codificatio terén történik. Mert, ha bár igaz is, hogy a néha lassabban, máskor rohamosabban fejlődő társadalmi és egyházi életviszonyok folytonos változásnak és átalakulásnak vannak kitéve, továbbá, hogy e viszonyok képezik az anyagot, a melyet a jogtételek és szabályok csak alakítanak és meghatároznak, s így örök érvényességre szolló szabályok nem alkothatók — ha csak magát a jogszabályt a saját, változásnak és fejlődésnek ki tett anyagával ellentétbe hozni nem akarjuk — a tapasztalás még is bebizonyította, hogy ugy az állami, mint az egyházi élet létező konkrét viszonyainak, mint adott tényeknek, azok valóságában való felismerése és helyes megítélése alapján felállított alapelvekre és jogtételekre vissza vezethető és a meghatározást igénylő intézmények természetéhez képest, rendszeres (systematicus) egészszé olvadó jogszabályokkal, hosszabb időre terjedő meghatározása: eredményében mindentüdt üdvös.

Ennek fölismerése vezette egyházkerületünket is a codificatio terére a midőn 1861-ben egyházközsegeinek, majd 1867-ben egyházházmegyéinek, 1861—1864-ben tanintézetek, majd 1871-ben az egész erd. egyházkerületnek alkotmányos szervezetére alkotott s az újabb kor kívánalmainak, a réginél inkább megfelelő, szabályait rendszeres egészszé önté. Emberi művek ezek is, és mint ilyenek korántsem vindikálhatják maguknak a tökéletességet, de ki volna azért, ismerve egyházi közéletünknek csak közelebbi multját is, a ki összehasonlítás után a közélet viszonyainak határozottságát fölcsereálni óhajtaná a multnak, mondhatni, rendezetlenségével?

A codificatio előnye felismerésének tulajdoníthatjuk egyházi törvénykezési jogunknak a mai kor színvonalára emelése és rendszeres egészszé alkotása iránti törekvését is egyházkerületünknek, a mely a legközelebbi egyházkerületi közgyűlés egyik legfontosabb tanácskozása tárgyát fogja képezni, ha az igazgató tanács munkájával elkészülhet és ha csak áldástalan egyház-politikai pártoskodások utját nem állják az egyház javára való alkotás kívánatos művének.

Már évek óta áll ugyan előttünk egy törvénykezési javaslat, a mely kézirat gyanánt kinyomatva nemcsak közkézen forgott és forog; hanem annak idején, törvényalkotásunk eddigi szokásos processusához hiven, az egyes egyházmegyékhez és püski vizsgálat alatt álló autonom egyházközsegekhez is kiküldve lévén, arra némely egyházmegyétől — értesülésünk szerint — fájdalom! nagyon későre, és akkor is csak felületes, de némelyektől eléggé beható és alapos vélemények érkeztek be, a melyekben az egyházkerületi igazgató tanács, mint egyházkerületi kormányunk útján, a kerületi közgyűlés elibe terjesztendő javaslat elkészítésére, bizonyára nagybecsű

adatok kerültek rendelkezés alá. Az így módon újból szerkesztendő javaslat, ez idő szerint, csak az egyházi büntető hatalom alá eső canon és egyházi törvényellenes cselekvényeknek törvényszerű visszatorlását és az ezek tekintetében való eljárás módjának szabályait fogja felölelni, s így a házassági törvénykezési eljárásnak, középkori elveken nyugvó szabványai, sajnós, még egy ideig életre számíthatnak, de azért távol legyen tőlünk a hibáztatás, mert ismerve a codificatio helyességét és czélszerűségét feltételező minden oldalról való széttekintésnek és komoly megfontolásnak szükségességét károsabbnak tartanók az elhamarkodást és a sietve történt rossz alkotást, mint az elmaradást, még akkor is, ha, mint nálunk, a régi szabványokat már régen tulszárnyalta a kor és antiquálta is a haladó idő. Majd csak rá kerül a sor arra is. Addig pedig felette kívánatosnak tartanók, ha a kérdésben forgó törvényjavaslat nemcsak kellő szabatossággal szövegezve, hanem egyszersmind tételenként kellőleg indokolva terjesztetnék, a szokott módon kinyomtatva, az igazgató tanács által a közgyűlés elibe, mert ismerve a közgyűlési tagoknak bőbeszédűségét és szónoki viselkedését, *nagyon lehet tartani attól*, hogy indokok hiányában sok üres szalmát fognánk csépelni. Kívánatosnak tartanók továbbá, hogy ezen javaslattal a fegyelmi eljárás is (a melyre nézve szintén volt bizoltság a közgyűlés részéről ki küldve) kellő combinációba hozassék s a fegyelmi ese-

tek és az egyházi büntettek és nagyobb vétségek között a demarcationalis vonal lehetőleg közelebről határozassék meg, miután régi Canonainkból a büntetendő, illetőleg fenyítendő cselekvények és mulasztások minősítése tekintetében kellő tájékozást nem igen merithetünk. Ehez járul még azon körülmény is, hogy a Canonok keletkezésének korában a szigorubb felfogás és a maitól sokban eltérő erkölcsi nézetek számos olyan cselekvényt vontak súlyos beszámítás alá, a melynek ma tán még fegyelmi esetet sem képezhetnek. Igaz, hogy ezen az uton az egyházi büntetések és vétségek anyagi tárgyalásától sem menekülhetne egyházi törvényhozásunk; de hajlandóbbnak kell lennünk, esetleg még egy évre inkább levenni e tárgyat a ház asztaláról, mintsem, hogy hiányos és fél munkát végezzünk.

Mintbogy az ujonnan szerkesztendő törvényjavaslat még, ez idő szerint, nem áll előttünk, önként érthető: hogy annak sem alapelveihez, sem egyes tételeihez most hozzá nem szolhatunk, de azért legyen szabad egyénileg az igazgató tanács előtt azon nézetünknek adni kifejezést, hogy alkotandó törvénykezési eljárásunk csak akkor leszen jó, ha tekintettel a fejlődés menetére, a múlt ide vonatkozó helyes intézkedéseinek megtartásával és a mai kor igényelte változtatásokkal, avagy új tételeknek felvételével: a múltat és jövőt összekapcsoljuk; továbbá ha eljárásunk nem lesz nehézkes és az inkább csak tisztelet-

TÁRCZA.

A spiritisták gyülekezete.

(Folytatás.)

Bizonyos ideges állapotok sajátja igen rövid szüneteket meghatározhatlanoknak tüntetni fel. Lemmenais felelete tulajdonképen csak egy perczig váratott magára legfeljebb. Az elnök sorban s ugyanoly módon a társasaségnak kilencz más védszellemét nevezé meg, kik között Tourier, Chateaubriand, Paul de Kock, Pascal, Voltaire, Balaam s mit tudom én még kik voltak. Azon szellemek, melyek jelenlétüket ígérték az asztalnak egy ugrása által feleltek, míg az elnök gépiesen ismétlé „köszönöm“-jét. Más szellemek, melyek másutt voltak elfoglalva vagy nem jöhettek, e visszautasítást két könnyű ugrással fejezték ki. Az elnök ezekre sem haragudott, csak egy nyájas főhajtást tett, mely azt jelenté: legyen tetszéstök szerint, én nem ellenkezem. A megindított asztal mar nem váratott feleleteire, s a mediu-

mok nem is vették maguknak azt a fáradságot, hogy kezeiket megmozdítsák csak hanyagul támaszták az asztalra, a nélkül, hogy azt meglöknén. Miután minden védszellem előhivatott az elnök kérdé tőlök: „Akartok hát mellettünk lenni ma este és felelni kérdéseinkre?“ Az asztal roppant lábának oly nagy toppanásával felelt igent, hogy egy medium, kinek lábaira hágott, fölsikoltott. E medium az elnök neje volt, egy magas hölgy mély tekintettel, halvány és a spiritismus lázától emésztett orczákkal. Visszafojta sikolyát és nevetni kezdett azon, hogy haragudhatott a láthatatlan vendégek e tréfájáért. „Nem tudom, mondá, ki ez a szellem, ki már napok óta gyötör kézcspikédésekkel, térdgörcsökkel vagy asztalláb-rugásokkal. Mit véthettem ellene.“ Így panaszkodott, mindamelletts büszke volt rá, hogy ily bizalmas viszonyban áll a szellemekkel; láthatólag örült a néptömeg ráfordított figyelmének. Szomszédnőm férjéhez hajolva mondá „Látod azt a ki kiáltott? Egyike a legjobbknak, ő „ir“; rögtön meglátandó mint hordozza tollát, mihelyt a mediumok az íráshoz érnek.“ Az elnök szeliden csillapítá nejét: „Ha a szellem rád haragszik, mondá, az onnan van, mert megbántottad őt valamivel. — Valóban felelé, néhány nap óta hitetlen vagyok. Ellentállás kelt föl bennem a fluidumok el-

tel honorált egyházi hatóságoknak sok munkát és fáradságot eredményező; végül, ha menetében gyors és a vele járó költségek tekintetében olcsó lesz.

Papi állomásaink osztályozása s jövedelme.

Kolozsvár, maj. 8.

Egyházkerületünknek kétségkívül egyik legmélyebben sajnó sebe az a szegénység, melylyel papjaink legnagyobb része küzd. A beküldött adatok alapján az ig. tanács által összeállított alábbi kimutatás az anyaszentegyház sokat sujtolt testének e titkon vérző sebéről lebbenti föl a setét fátylat s részünkről szomorú kötelességet telyesítünk, midőn e kimutatást közrebocsátjuk. Kitűnik ebből az, hogy 563 egyházunk közül első osztályu, vagy is olyan, melynek jövedelme meghaladja a 800 frtot, csak is 55 van; második osztályu, azaz 6—8 száz frt közötti 74; harmad osztályu, az az 5—6 száz frt közötti 82 s negyed osztályu, az az olyan, hól a jövedelem 500 frtnál is kevesebb, sőt nagyobb részben még 300 forinton is alól marad, van **352**! Közreadjuk e kimutatást, mert hiszen az igazságot, bármily szomorú s keserű is, nem kell véka alá rejteni. Hátha e kimutatás, mint egy bús jajkiáltás, viszhangra talál s buzdításul szolgál áldozni kész s áldozni tudó hitfeleinknek, hogy a nekik adott tehetségek mértéke szerint kövessék a Kún Kocsárdok nemes példáját. Ez a szomorú jelentés így hangzik:

Vajda-Hunyad-Zarándi egyházmegye.

Tordos, papi fizetés 1910 frt 47 kr. I-ső osztályu. Déva 860 frt. I. Hátszeg 840 frt 52 kr. I. Brád 776 frt 50 kr. II. Körösbánya 525 frt 65 kr. III. Lozsád 501 frt 20 kr. III. M.-Némethi 500 frt. III. Haró, Keménd 1.

len. — Akkor hát igyekezz meggyőzni magad, válaszolá az elnök, s ha a szellem eljő az asztalt mozgatni alkalmazd akaratomat fluidumához; mert ha folytatod ellenállásodat baj fog érni.“ Ezzel mindnyájan körül állták az asztalt fluidumaikkal, megtudandók, ha lesznek-e ez este szellemidézések; az asztal habozott, szomszédnóm nagy unalmára, s az elnök némi műtétek után kijelenté, hogy előbb a szellemek önkényes közleményei fognak végbemenni az író médiumok közvetítésével, az idézések pedig az ülés végire halasztatnak. A médiumok megválasztattak, felolvasák neveiket s az asztal beleegyezését nyilvánítá. Kezökbe vetlék akkor titokteljes írónaikat s széles fehér papírjaikra hajolva megereztették örült munkálatukat, mint midőn egy falka kutyát uszítanak nyom után. Csakhamar kezdtem az ülést igen hosszúnak találni. Ez író fegyverek mozgása szinte egy óráig tartott, mint az eső zuhogása a fán; míg egy szomszéd bálban egy Auvergne-i tánczot játszottak.

A fodrász neje hamnrább megtanult írni, mint a többiek; láthatólag fáradt volt és nem érzé már magát inspirálnak. Mellette egy gömbölyű homloku, piros ajku nő, háttározott magatartással, az unalomnak s extasisnak minden jole nélkül tölté be papírját; egy öreg, hosszú fehér szakál-

egyházzal 500 frt. III. Algyógy 485 frt 60 kr. IV. N.-Pestény, Klopotiva 1. egyházzal 457 frt. IV. O-Boldogfalva 444 frt 24 kr. IV. Kricsor 438 frt. IV. Ó-Brettye 434 frt. IV. Alpestes 409 frt 74 kr. IV. N.-Rápolc 397 frt 84 kr. IV. V.-Hunyad 375 frt 45 kr. IV. Borbátviz 363 frt. IV. Hosdát 317 frt 89 kr. IV. Bácsi 306 frt 87 kr. IV. Fejérviz 302 frt 50 kt. IV. M.-Solymos 272 frt 56 kr. IV. Rákosd 256 frt 94¹/₂ kr. IV. Kitid 67 frt 85 kr. IV. M.-Ilye 34 frt 47 kr. IV.

Gyulafehérvári egyházmegye.

Gyulafehérvár, papi fizetés 1383 frt 16 kr. I-ső osztályu. M.-Igen, B.-Bocsárd 1369 frt 61 kr. I. Alvincz-Csora 960 frt. I. Krakkó-Alsó-Gáld 788 frt. II. Abrudb.-Veresp. 730 frt. II. Sárd 535 frt 15 kr. III. Borberek 497 frt 45 kr. IV. Vingard-Hermingfalva 450 frt. IV. Vajasd-M.-Szt.-Imre 427 frt 94 kr. IV. Zalathna 366 frt. 50 kr. IV. Benedek, 362 frt 82 kr. IV. Tövis-Diód. 346 frt 79 kr. IV.

Nagy-enyedi Egyházmegye.

Ó-Torda, papi fizetés 1200 frt. I-ső osztályu. Felvincz 852 frt 61 kr. I. Gerend 763 frt 40 kr. II. Új-Torda 683 frt 94 kr. II. Ozd 664 frt 17 kr. II. Miriszlő-Lapád 646 frt. II. Egerbegy 653 frt 28 kr. II. M.-Déce 650 frt 16 kr. II. Ó-Torda 650 frt. II. Kercsed 620 frt 76 kr. II. Csombord-Bagó 582 frt 21 kr. III, Felenyed-Szt.-György 567 frt 49 kr. III. Harasztos 553 frt 60 kr. III. Sz.-Kocsárd 531 frt 86 kr. III. Ar.-Gyéres 503 frt 96 kr. III. M.-Bükkös 465 frt 10 kr. IV. Csucs-Koppánd 458 frt 44 kr. IV. Ujfalu-Szt.-Király 429 frt 60 kr. IV. Nagy Lak 414 frt 40 kr. IV. Szentmihályfalva 368 frt 65 kr. IV. Ar.-Polyán 359 frt. IV. Sz.-földvár 350 frt. IV. M. N. Csán, Kok, Detrehem 349 frt

lu medium, időnként kezébe hajtá fejét, várva a szellemet. A. szöke szakáliu titkár szemüveget tett s olvasva, javitva, törölve nyugodtan fogalmazott, nem is sejtván, hogy inkább hasonlít egy szerződést másoló jegyzőhöz, mint egy élő exaktált, lázas műszerhez, mely által a szellemek irnak. Sohase tudtam meg, hogy őszinte volt-e, de hajlandó vagyok hinni azt, míg az ellenkező be nem bizonyítottatik, igen meggyőző s semmivel nem törődő tekintete volt. Szomszédom a scepticus aludt s horkolással fenyegetett. Neje nem merte felköltöni nehogy az ülés hosszúsága miatt türelmetlenkedjék s haza akarjon menni még az idézések előtt, mely alkalommal pedig Alfonsukat vélte neki megmutathatni. „Kérem, kérdé tőlem, kezdik-e mindjárt az idézeteket?“ Figyelmes arczomnál fogva spiritistának tartott.

Nem akartam őt tévedéséből kiragadni; félttem az elnököt s finom hallásától, mely a legkisebb sutogást is észreveszi. Unalmas tekintettel mértém végig a szoba falait, a kandalló csinált virágait porral telt üveggömbeik alatt, az örökké egyet mutató ingaorát; egy csomó törölt a borotváláshoz, az üvegeket, illatszereket, a szekrényt, melyre álhajok voltak akasztva. Három festmény mulattatott egy perczig; egyik volt Poniatovsky halála aranyozott fakeret-

50 kr. IV. Maros Ujvár 340 frt. IV. Lőrinczréve 310 frt
50 kr. IV. Istvánháza 305 frt 30 kr. IV. Hadrév-Gecse
305 frt 30 kr. IV. G.-Keresztur 298 frt 54 kr. IV. Bá-
gyon 288 frt 60 kr. IV. Csekelaka 287 frt. IV. Gombás
258 frt 70 kr. IV. Kapud 205 frt 60 kr. IV. Tur 174
frt 60 kr. IV.

Kolozsvári egyházmegye.

Kolozsvár 1. papi fizetés 1170 frt. I-ső osztályu.
2. 1040 frt. I. 3. 830 frt. I. 4- 830 frt. I.

Kolozs-kalotai egyházmegye.

Bánfi-Hunyad, papi fizetés 1551 frt 85 kr. I-ső osz-
tályu. Fejérd 1357 frt 75 kr. I. Szász-Lóna 1347 frt 45
1/2 kr. I. Nagy-Almás 1241 frt 96 1/2 kr. I. Gyalu 1238
frt 92 1/4 kr. I. Nagy-Kapus 1046 frt 91 1/2 kr. I. Mákó 789
frt 75 3/4 kr. II. Zsobok 771 frt 27 kr. II. Középlak 709
frt 57 kr. II. Darocz-Bogártelke 677 frt 32 kr. II. M.-
Valkó 642 frt 38 kr. II. Vista 636 frt 44 kr. II. Szent-
László 630 frt 9 1/2 kr. II. Kolozs 620 frt 72 3/4 kr. II.
Körösfő 607 frt 31 1/2 kr. II. M.-Gy.-Monostor 600 frt
90 kr. II. Türe 596 frt 17 1/2 kr. III. Méra 576 frt 50 3/4
kr. III. Gy.-Vásárhely 562 frt 88 kr. III. Kal.-Szt.-Király-
Zentelke 505 frt 40 1/2 kr. III. Györgyfalva 501 frt 16 1/2
kr. III. Kis-Petri 491 frt 64 1/2 kr. IV. Sztána 485 frt
58 kr. IV. Inaktelke 478 frt 75 kr. IV. Ketesd 478 frt
35 kr. IV. Nyárszó 445 frt 95 kr. IV. M.-Bikal 436 frt
93 kr. IV. Kajántó 420 frt 39 1/2 kr. IV. Pata 410 frt.
IV. Jára 401 frt 33 1/2 kr. IV. Damos-Jákótelke 352 frt
6 kr. IV. Magyarókereke 346 frt 6 3/4 kr. IV. Magyar-
Léta 325 frt 86 1/4 kr. IV. Ajton 301 frt 21 kr. IV. Szu-
csák 297 frt 51 kr. IV. Nagy Petri 296 frt 44 kr. IV.
Ó-Fenes 296 frt 20 kr. IV. B.-Ó-Buda 281 frt 88 1/4 kr.
IV. Egeres 230 frt 11 3/4 kr. IV. Farnos 228 frt 60 1/2
kr. IV. Ideiglenesen leányosított.

Szilágyszolnoki egyházmegye.

Hadad, papi fizetés 1596 frt 23 kr. I-ső osztályu.
Diosad 1440 frt 64 kr. I. Szilágy-Somlyó 1325 frt 30
kr. N.- és K-Doba 1037 frt 18 kr. I. Bogdánd 1013 frt
18 kr. I. Tasnád 1006 frt 29 kr. I. Menyő 988 frt 22
kr. I. Lele 810 frt 45 kr. I. Kraszna 729 frt 82 kr. II.
Zilah 1. 636 frt. II. 2. 636 frt. II. Mocsolya 631 frt 85
kr. II. Vervölgy 628 frt 38 kr. II. Téér 554 frt 33 kr.
III. Egrespatak 551 frt 59 kr. III. Szilágy-Cseh 550 frt
79 kr. III. Sarmaság 542 frt 4 kr. III. Nagyfal 538
frt 56 kr. III. Zovány 534 frt 87 kr. III. Ér-Szt.-Király
524 frt 87 kr. III. Sz. fő Keresztur 525 frt 74 kr. III.
Kusaly-Erked 516 frt 98 kr. III. Terecsen 515 frt 55 kr.
III. M.-Csaboly 513 frt 43 kr. III. Zsibó 510 frt 8 kr.
III. Kémer 507 frt 53 kr. III N. Non-Szt.-Király 504
frt 83 kr. III. Sámson 486 frt 88 kr. IV. Ipp 480 frt
38 kr. IV. Déésháza 471 frt 35 kr. IM. Szilágyszög 471
frt 35 kr. IV. Kr.-Mihályfa 468 frt 79 kr. IV. Pele-
Keszi 455 frt 30 kr. IV. Szakácsi 437 frt 80 kr. IV.
Bagos 410 frt 90 kr. IV. T.-Szarvad 399 frt 43 kr. IV.
Monó 380 frt 51 kr. IV. Balla 376 frt 37 kr. IV. Var-
soloz 364 frt 96 kr. IV. Széér 355 frt 22 kr. Ákos 354
frt 78 kr. IV. M.-Keczel 315 frt 28 kr. IV. Panit 311
91 kr. IV. Gorozló 309 frt 94 1/2 kr. IV. Ilosva 311 frt
2 kr. IV. N.-Paczal 306 frt 35 kr. IV. Lompért 302 frt
69 kr. IV. Horváthi-Petenyé 299 frt 75 kr. IV. Sülel-
med 299 frt 47 kr. IV. Ér-Szodoró 280 frt 7 kr. IV. Bor-
zás 278 frt 73 kr. IV. Somlyó-Ujlak 270 frt 81 kr. IV.
E.-Nádasd 264 frt 29 kr. IV. Réce 234 frt 19 kr. IV.
T.-Szántó 228 frt 72 kr. IV. Lecsmér 220 frt 38 kr. IV.
Völcsök 219 frt 10 kr. IV. Ardó 214 frt 80 kr. IV. Ér-
Mindszent 206 frt 40 kr. IV. Szó-Demeter 196 frt 20

ben; aztan Napoleon 8zt.-Honán s vegro egy megfoghatat-
lan festmény, mely gonddal festett árticsókát és spárgát
ábrázolt; alája ez volt irva: természetfölötti tájak tájképe
a szellemek közvetlen behatása alatt rajzolva. A tollak még
mindig mozogtak s a spirista próza özlöött, zajjal özlöött;
már megszökni akartam, midőn az írók megállottak s egy-
másután kezdték felolvasni fogalmazványaikát. Szerettem vol-
na egyszerre hallani mindeniket hogy annál hamarabb vé-
ge legyen. E természetfölötti szerzemények irálya leirhatat-
lan; mindenik medium a legnagyobb könnyűséggel ereszke-
dett egy csomó üres fecsegésbe az Allám Kardék által ösz-
szegyűjtött emberi és swedenborgi moral minden ösvényén.
Emphasissal és profétai hanggal előadott általánosságok vol-
tak ezek: „Rágalmaztatni és megkísértetni fogsz, de végy
bátorságot, keresd az igaz fényt, mely megadand néked min-
den szükséges leleplezést vadd kalauzaidúl a szelleme-
ket, és el fogsz jutni a világossághoz, stb.“ A hosszú fe-
hér szakállu öreg a jezsuiták ellen szerkesztett egy iratot,
míg a titoknok azt bizonyítgatá, hogy a társadalom csak a
spiritismussal párosult szeretet által regenerálható. Az elnök
affelől nyert magas inspiratiót. hogy mit kell érteni a spi-
ritismus alatt, továbbá igazságának ervei s a benne hívők
kötélmei felől. Értekezése a legkifogástalanabb erkölcsiségű

volt. „A spiritismné, olvasá, egy oly revelatio, melynek czél-
ja az embereket jobbakká tenni s megvigasztalni e földön,
közlekedésbe hozva őket a holtakkal, s képesekké tenni egy
boldogabb létre. ennek eltelte után. Az egymásutáni existen-
tiák maximuma, melyeken át az ember a tökélyre emelkedik
számszerint negyven. Hozzá tevő, hogy minden nagy ember
spiritista volt, Hugó Victor is az volt bizonyára, ámbár
nem akarta bevallani. Azt is fölhozá, a nélkül hogy az át-
menetelre gondolna, hogy az ülésben résztvevő szellemek közt
vannak roszak vagy nyugtalanok is, kiknek örömtük telik
benne, hogy a győnge lelkeket kinozzák, s hogy e kobor
szellemek néha a mediumokat magokat is megcsalják. „Ez
igaz, felelé neje, lásd van egy, a ki ma nekem a tieddel el-
lenkező leleplezést tett; az egymásutáni existenciákról lévén
szó csak huszat számított, míg a te bizalmas szellemed negy-
vent, ez például furcsa!“ „Tudtam válaszolá a másik, hogy
szünetlen ellenkezéseiddel v-lami bajt fogsz magadra vonni.
Ime, már hazug szellemek kezdenek látogatni. — Nem az én
hibám, én mindent megteszek a mit lehet, hogy ellenálljak.
— Ki fogjuk kérdezni e hazug szellemet, a míg bevallja
hibáját s rávehetjük, hogy téged nyugton hagyjon.

(Folytatása következik.)

kr. IV. Ráton 184 frt 86 kr. IV. Érkavas 182 frt 73 kr. IV. Bülgезд 179 frt 50 kr. IV. Bösháza 167 frt 28 kr. IV. Érkörös 160 forint 20 kr. IV. Görcsön 152 frt 80 kr. IV.

(Folytatása következik.)

Az áll. igazgató-tanács nagy gyűléséből.

Kolozsvárt, 1877. maj. 6.

Jelen voltak: főt. Nagy Péter elnök, Lészai Eerencz, Ince Mihály, Gyarmathy Miklós, Benkő János, Dr. Kolozsvári Sándor, Sász Béla, ig. tanácsosok; Szabó Ádám, számvevő, Déák József, pénztárnok és Bodor Antal titkár.

Az elnökileg ellátott ügyek bejelentése és tudomásul vétele után Sász Béla fölemlíti, hogy Bogdán Lajos gazdagnok telekkönyvileg biztosított kaucziója, hir szerint, nincs átkebelezve. Kéri az enyedi főtanoda gondnokságának ez iránt való megkérdezését, eshetőleg az átkebelezés elrendelését. Az indítvány elfogadtatik.

Ugyanő fölhivja az ig. tanács figyelmét romániai egyházainknak az ottani zavarok okán lehető veszélyeztetett voltára s kéri biztosítási intézkedések megtételét. Elnök megjegyvezvén, hogy ez ügy tárgyalása legczélszerűbben egy pitesti fölterjesztés ellátása alkalmával ejthető meg, a rendszer tárgyalás kezdetét veszi.

A zilahi főtanoda a n. Hiri F. tanszékének betöltése iránt kéri a kandidatio kiírását. Ezel kapcsolatban b. Wesselényi Ferencz, ama tanoda főgondnoka s e tanszék egyik alapítója, hivatkozva alapító levelére, a kandidatio kiírásának elhalasztását kéri mind addig, míg a zilahi tanoda e tudtán kívül hozott határozatára nézve az előjárósággal magát érintkezésbe teheti és közös megállapodásra juthat vele. A báró beadványa és az alapító levél másolata leküldetik a tanodai előjáróságnak, az érdemeleges határozathozatal akkorra halasztatván, midőn b. W. F. és az előjáróság közös megállapodása ide terjesztetik. (Az alapító levél 5. pontja értelmében a négy alapító — saját életük tartamára — magának tartja fenn e kathédra egy alkalmas egyén följajnlását s a konsistorium köteles, ha az ajánlott ellen morális, vagy lényeges kifogása nincs, az illetőt megerősíteni; ha nem: az alapítók más egyént ajánlanak. Az alapítók halála után a választás azon módon történik, mint más erdélyi collégiumainknál.)

A nagyenyedi vagyoni ügyek vizsgálatára kiküldött egyházkerületi bizottság sürgős jelentése alapján a gyulafehérvári kir. ügyészséghez azonnal bűnvádi jelentés tételük, a vasúti kisajátítási 10,000 frt. elikkasztása ügyében.

Pénztárnok és számvevő utasítatnak a folyó évi költségvetés tervezetének megkészítésére.

A közgyűlés tárgyalása alá készítendő javaslatok ügyében beérkezett vélemények referálására bizottság neveztetik ki. Tagok: Ince Mihály, Gyarmathy Miklós és a titkár, (tárgyak: a káplánság kérdése, a kanonika porció hovatarozandósága és a nem képező egyházak szavazati joga). NB. Mihelyt a törvénykezési eljárás iránti javaslattételre kiküldött

bizottság munkálata beérkezik, a munkát kinyomatik és a közgyűlési tagok közt kiosztatik.

Tomka Károly moldya-oláhországi missionárius fölterjesztésére a pitesti szőlő ügyében fölrirat ítéztetik a közgyűlőminiszteriumhoz a szükséges intézkedések megtétele iránt, a külügyminiszter egyszersmind fölkérte, a romániai zavaros viszonyokra való tekintetből — ottani egyházainknak kegyes pártfogolására.

A krajczáros, tölke után rendelkezésre álló 300 frtnyi összeg hovaforrásának eldöntése a közgyűléstől kikéretik, miután a rendeltetés iránti általános kifejezés — „iskolai szükségletek“ — nem jelöli meg határozottan, ha tanszerek, vagy az iskola más szükséglete értendő-e alatta. (Különben is csak 4 folyamodás érkezett be e czimen).

A galaczi l. egyház kijavítás alatt levő temploma egy részének bolthajtásos tetőzete veszélyes lévén, az építész a bolthajtás lebontása iránt kérelmez. Az engedély, Benkő János fölvilágosítása alapján, megadatik, miről az építész táviratilag, az esperes írásban értesítettik.

Az ügyvéd jelenti, hogy volt pénztárnok Bányai Vitális ellen a számadási felhívásos per rendén a törvényszék a követelési összeg megállapítására utasította az egyházkerületet — tudatván egyszersmind azt is, hogy a követelés biztosítását volt pénztárnok, készséggel eszközölte. A számvevő és pénztárnok fölhívtak a követelési összeg iránti javaslattételre.

Az egyházkerületi képviselők mandatum tartamának praecis megállapítása iránt javaslattételre kiküldött bizottság (Gyarmathy M. Dr. Kolozsvári és Sász B.) munkálata beadván, az elfogadott törvényjavaslat a közgyűlés elé terjesztetik. (A javaslat szerint a mandatum tart a megválasztás utáni első közgyűlés megnyitása napjától kerek öt évig; az ig. tanács köteles az öt év letelte után 6 héttel az új választásokat, hivatalból, megejtetni; a szavazati levélkéik összeszámítására, esetleg, az egyházmegyei tanács is jogosult.)

A csik-gyergyói missioi egyház föllállítására iránt az udvarhelyi egyh. megye által készített javaslat, eldöntés végett, a közgyűlés elé terjesztetik.

A nagyenyedi gondnokság jelenti, hogy a kívánt kimutatásokat, a munka terjedelme okán, még nem készíthette el, de mindenesetre oly idején fölterjeszti, hogy a közgyűlésen elintézhetők lesznek. Elnök kijelenti, hogy az iratokat, fölérkezésök után azonnal áttéteti az illető bizottsághoz. Tudomásul vétetik.

A m.-vásárhelyi egyház fölrir, hogy Tolnai Lajos, ottani egyh. kerületi képviselő mandatumát — az illető közkereset alatt állván — megszüntnek tekinti s kéri az új választás elrendelését. Elnök kijelenti, hogy T. L. közkereset alatt nincs, csak is egy panasz van ellene emelve, melyet ő (a ft. püspök úr) a marosi egyházmegyei törvényszékhez tett át előleges nyomozat végett. Közkereset fön nem forogván, a mandatum továbbra is érvényesnek mondatik ki.

A tisztántuli ev. ref. egyházkerületnek a zsinati előmunkálatokra vonatkozó határozata a közgyűlés elé terjesztetik.

A marosujvári egyház temploma javára történt gyűjtés eredményeképp befolyt 300 frnyi összegről az esperes jelentést tevén, ez összeg további kamatoztatása (a kifizető-czélra) elrendeltek.

A kövendi egyház tizedkárpoztási kamatainak szabályellenes és illetéktelen kezelése (kamattól nélküli kölcsönbeadás, saját javára történt kölcsönvétel) nyomán a törvénytelenül eljáró esperes följelentetik a főt. püspök urnak, a pénztárnok pedig utasítatik a további kamatok itteni takarékpénztári kezelésére.

Kovács Gyula n.-enyedi főtanodai volt erdész kéri beadott számadásainak használatra való visszaadását, miután az ottani gondnokság arra utasította, hogy a tanodai ügyvédnél a számadásokat a hivatalos órákon megtekintheti, neki azonban ugyanazon hivatalos órái levén, a számvévi megjegyzésekre feleleteit így nehezen teheti meg, s különben is a számadások ellátásáig a számadó és számoltató közös okmányai „a polgári törvények értelmében.” Az ig. tanács a polgári törvények ily czikkelyét nem ismervén, utasítja kérelmezőt a gondnokság által kifizető órákra, melyeken — saját költségén — másolatokat is vehet a számadásokról.

A rikán belüli kommunitás fölterjeszti az orbai egyházmegyének a mandatumok tartamára vonatkozó határozatát, melyet a kommunitás is magáévá tett. Az orbai egyházmegyében ugyanis két képviselő (4 közül), mandatumukat lejártknak tekintvén, lemondott, mire az egyházmegyei közgyűlés a következő határozatot hozta:

„Egyházmegyei közgyűlésünk is azon tiszta meggyőződésben van, hogy a képviselői idő letelt de nem tartja magát illetékesnek a lemondás el-, vagy el nem fogadása felett határozni s képviselőitől elvárja, hogy a következő egyházkerületi közgyűlésen meg fognak jelenni.”

Ezzel kapcsolatban sajnálja az egyházmegye, hogy az ig. tanács a múlt közgyűlésen nem intézkedett „az öt évi ciklus bezárásáról”; az ig. tanács többségének ismert határozatát törvényellenesnek tartja, a többségnek bizalmatlanságot, a kisebbségnek (ft. Nagy P. b. Bánffy A. dr. Kovács Ö.) bizalmat szavaz.

Az ig. tanács e kettős fölterjesztésre a következő határozatot hozta:

„Az ig. tanács felelősségének tudatában, a közgyűlés ítélete előtt meghajlik, de az egyházmegye és kommunitás jogkörét túllépte e határozata ide terjesztésével s ez eljárást az ig. tanács visszautasítja; önként értetődően, hogy minden egyházmegyei tag és testület — vélt sérelmével szemben — jogorvoslatot kereshet a közgyűlésen, az ig. tanács határozatának fölbevezése által.”

A sepsii egyházmegye apr. 12-diki közgyűlésének jegyzőkönyvéből, minden kisérvél nélkül, egy 64—877 számú kivonat küldetett föl, mely szerint a tractus nem talál alapot a törvényben az ig. tanács többségének ismeretes határozatára nézve s egész terjedelmében magáévá teszi a „Szemle” 1877. 11-dik számában foglalt s főt. Nagy Péter, b. Bánffy A. és dr. Kovács Ödön által aláírt cikket. Az ig. tanács visszaküldi e comitiva nélkül beérkezett jegyző-

könyvi kivonatot, azon kérdéssel, hogy mi végett küldetett ide?

A marosvásárhelyi egyház a mandatumokat lejártknak tekintvén, kéri az ig. tanács idevonatkozó határozatának megváltoztatásával az új képviselők megválasztása iránt sürgős intézkedés megtételét. Az ig. tanács nem tartván indokoltnak márcz. 4-diki gyűlésében hozott idevonatkozó határozatának megváltoztatását — kérelmező egyház kérésének elég nem tétetik.

(NB. Két remonstráló határozat ellen két külön vélemény is érkezett be a jegyzőkönyv mellékleteképen.)

Az ig. tanács kimondja, hogy az ügyek minél gyorsabb ellátása végett áldozó csütörtökön rendes, máj 24. 25. és 26 napjain nagy gyűléseket tart.

r. t.

VIDÉKI ÉLET.

A sz.-szólnoki egyházmegyéből.

Nép- és polgári iskolánk reform tervei.

Zilah, 1877. máj. 3.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága, „Nagyvárad város közönsége” aláírással, a múlt hónap elején egy kérvényt nyújtott be a képviselő házhoz, mely kérvényben az 1868. XXXVIII. törvényczikk revidiálását sürgeti. S ezen kérvény egyszersmind „pártolás végett” hazánk minden törvényhatósági bizottságának megküldetett. S így: Szilágymegyénk „megyei közigazgatási bizottsága” is, ezen szerencsében részesült. Miután a kérvényt magam is olvastam, elhatároztam, hogy az illető kérvényre vonatkozó szerény nézeteimet, e lapok hasábjában közölni fogom.

Tehát Nagyvárad t. közönsége azon nagy horderejű törvényczikk revidiálását sürgeti, illetőleg kéri a törvényhozó honatyáktól: „mely míg egyfelől népünk különböző ajkú gyermekeit az elemi nép és ismétlő iskolákban a human ismeretek elsajátítására kötelezi, addig másfelől a felső nép és főleg a polgári iskolákban a közélet magasabb igényeinek megfelelő gyakorlati irányu oktatásokat biztosítja.”

Ezen speciális szempontból kiinduló s minden alapos indokolást nélkülöző kérvény legfőbb súlypontja, a következő passusokban fekszik: „Méltóztassék intézkedni az iránt, hogy a népoktatási törvény a tisztelt ház birálata tárgyává tétetvén, egyes tételeiben, különösen az elemi iskola 5-ik és 6-ik osztályára és a felsőbb népiskola és a polgári iskolára vonatkozó részeiben átalakíttassék, még pedig oly formán, hogy az elemi iskola 4 osztálylyal szerveztetnék és a 4 osztályú elemi iskola fölül a magasabb polgári kiképzésre 3 osztályú felsőbb népiskola állíttassék el, ezeknek látogatása kötelezővé tétetvén, a növendékek eként készíttessenek elő az iparos és kereskedelmi pályára.

E szerint Nagyvárad a benyújtott kérvényből ítélve, a jelenlegi elemi népiskolák 5-ik és 6-ik osztályait, továbbá a felső nép- és polgári iskolákat egészen eltörölné s az iparos és kereskedelmi pályára lépő növendékek magasabb polgári kiképzésre, egy 3 osztályú felsőbb népiskolát öhaj-

tana állítani, a földműveléssel foglalkozó osztály pedig elégedjék meg a 4 osztályú elemi népiskolával.

Hogyha pedig a 4 osztályú elemi népiskola nem elegendő: akkor állítson fel az illető község a 4 osztályú elemi iskola felébe, egy 3 osztályú felsőbb népiskolát. Hogy a törvényhozó honatyák részéről ezen kérvény mily pártolásban részesülend? Azt nem tudom. De hiszem s erős meggyőződés, hogy azon nagy horderejű törvényezik, mely művelődés történelmünk örök becsü lapját képezi: egy város specialis érdekeiért ki nem fog szakítani. Nem pedig azért, mivel Magyarország parlamentje sohasem fogja meg tűrni, hogy a tanügy terén visszaesés álljon be.

De hogy a kérvényben foglalt egyes passusokkal annál jobban megismerkedhessünk, lássuk egyenként:

I. Én teljességgel nem tudom fölfogni, hogy miért kívánhatja Nagyvárad az elemi népiskola 5-ik és 6-ik osztályainak megsemmisítését? Nagyvárad város kívánságának e tételben foglalt teljesítése, annyi volna: mint a boldog középkori iskoláztatási rendszert visszavarázsolni, népünk zömét szellemileg megölni és tudatlanságban tartani. Vagy talán azt hiszi Nagyvárad t. közönsége, hogy a falusi népnek nyelv és rövid irálytanra, természeti tantárgyak, történelem s evvel együtt járó polgári jogok és kötelességek ismertetésére nincs szüksége? Én azt hiszem, hogy a fent említett tantárgyak tanítására a falusi népnek is ép akkora szüksége van, mint a városi népnek; mivel ők is honpolgárok. Már pedig hogyha Nagyvárad által ajánlott beosztások szerint tanítanánk: akkor a fent említett tantárgyak tanítása a 4 osztályú elemi népiskolákban eselnék; mivel a 4 osztályú iskola képtelen a 6 osztályú népiskola tananyagát földolgozni. S viszont, a szegényebb sorsú községek a legjobb akaratuk mellett sem volnának képesek, a 4 osztályú elemi népiskola felébe egy 3 osztályú felsőbb népiskolát állítani.

A ki falusi iskoláztatási rendszerünkkel és a 6 osztályú népiskola tananyagával ismeretes: az a 4 osztályú elemi iskolának nem lehet barátja. Máskülönben óhajtottam volna, hogyha Nagyvárad e tételben foglalt kérését, érveikkel támogatta volna.

II. Nagyvárad város kérvényének azon passusára vonatkozólag: „hogy a 4 osztályú elemi iskola felébe a magasabb polgári kiképzésre 3 osztályú felsőbb népiskola állítassék fel, ezeknek látogatása kötelezővé tétetvén, a növendékek eként készíttessenek az iparos és kereskedelmi pályára.“ ezen passusra vonatkozólag legyen szabad elmondanom a következőket:

Hiszi-e Nagyvárad t. közönsége azt, hogy az ily módon szervezett 3 osztályú felsőbb népiskolák felállítására, képes volna-e a jelenlegi felső nép- és polgári iskolákat helyettesíteni s a naponta terjedő szellemi proletariatusnak gátot vetni? Pedig Nagyvárad — a benyújtott kérvényből ítélve — éppen a naponta terjedő szellemi proletarismustól fél. Vagy: az ily módon szervezett iskolákból kikérült növendékek képesek volnának-e az élet üzlet viszonyai között a proletarismust elnyomni, szakavatottságuk ál-

tal a hazának hasznos szolgálatot tenni? Én tagadom; ilyenképen csak dilettáns pädagogus nyilatkozhatik. Én az ily módon szervezett 3 osztályú felsőbb népiskolákból kikérült növendékektől nem sokat várok; mert az ily módon szervezett felsőbb népiskola, képtelen „a magasabb polgári kiképzés“ megadására.

Nagyvárad kérvényének e második passusban foglalt óhajja, nézetem szerint nem egyéb: mint jelenlegi felső nép- és polgári iskolai rendszerünk teljes fölforgatása.

Ha már Nagyvárad t. közönsége a földművelő osztály kizárása mellett, az iparos és kereskedői osztály testi és szellemi fejlődhetése érdekében csakugyan a képviselőházhoz folyamodott, helyesebben cselekedett volna: ha az 1868. XXXVIII. törvényezik revidiálása helyett, az „ipar és kereskedelmi törvény“ módosítását sürgette volna; hogy a növendék ne 12 éves korában, hanem csakis 14 éves korában léphessen az iparos vagy kereskedői pályára.

Fodor Daniel.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

Bögöz, május 4. 1877.

Az „Erdélyi prot. közlöny“ idei 17-ik számának egyházi és iskolai hírek rovatából kedvetlenül olvastam az udvarhelyi egyházmegyéről curiosumképen tett megjegyzést, nem azért mert gúny tárgyává igyekszik tenni a „Szemle“ közleményét, (a mit hogy meg is érdemelne, ha úgy és azon alakban történt volna) hanem, mert csalódtam.

Én azt hittem, hogy a Közlöny szerkesztője lovagias ember, ki minden kapott hirre nem rohanja meg az embert. Tévedtem! A legegyszerűbb községi bíró is azt tartja „*járj végre a dolognak.*“ S ime a „Közlöny“ szerkesztője nem várva be, valjon szól-e valaki az egyházmegyéből azon közleményhez — dül, fül.

A „Közlöny“ szerkesztőjétől méltán megvárhatni, hogy hogy minden esperesről s köztük azon le dorongolt egyházmegye igénytelen elnökéről is, legalább azt a képességet feltételezze, mely meg bírja választani a forumok illetékességét, s nem hurczol éppen a házassági törvényszék eleibe olyan kérdést, mely annak keretébe erőszakkal sem illeszthető. Megtagadta ezt a szives előlékenységet töllem. Ne csudálkozzék azért ha kedvetlenül vettem az egyházmegye kigunyolását.

A mandatumról szó sem volt a házassági törvényszéken. De igenis volt azon kívül baráti körben. Én voltam ki leg előbb fel szólottam: „*Kár volt oly kérdést tolni elő térbe, mely Kolozsváron kívül senkinek eddig eszibe sem jutott s így ennek élire állításával szaggatni az egyházat*“ nem csak, de főlemlítve az „Enyedi Szemle“ idei 6-ik számából az igazg.-tanácsnak február 4-ik napján tartott üléséről tudósítását, mely szerint szigoruan kellett a számvevőt rendre utasítani, hogy a püspök szóhoz juthasson, komolyan ki mondtam: „*ideje hogy a tractusok nyilatkozzanak: helyslik e a püspök ily lealázó bántalmaztatását, és mindén minden hónap első vasárnapja az igazgató tanács nagy gyűléseinek határozott ideje, jogosan odázlatott-e el*

az elnöknek nem csak jog-, de kötelesség- szerűleg tett kérdése azon okon, mert egy két tanácsosnak kedve volt jelen nem lenni!"

És ezen nyilatkozatomat, a jelenvoltak magukévá tették, azon határozott kijelentéssel „elvárjuk az egyházmegye kerületi képviselőitől e vissza tetszés tolmácsolását"

Ez a valóság az incriminált cikkben. Hát megérdemli ez, nem mondom goromba, de a lársadalmi illem alfáját is elhanyagolt ama le dorongolást? Mi köze ama famosus pernek a mandatummal? Meg lakoltak ezért az illetők. S polgári törvények szerint megtorlás nélkül többé nem is lobbantathatni az illetők szemére. Hja! Köztünk *non eadem mens!* Régi mondás, vers de igaz, nem csuda ha feleedtük: „*Solutos qui captat risus hominum, famamque dicacis, commissa tacere qui nequit, hic niger est.*“

Tisztelem dr. Kolozsvárit, mert megfizethetlen kincset adott nekünk jog-tana s más nevezetes cikkeiben, de bár mennyire hangsúlyozta is február 4-én, hogy nincs joguk a traktusoknak e tárgyban nyilatkozni, nyilatkozunk bizony mi, s ki mondjuk most is, hogy a püspöknek a Szemlében irt bántalmaztatása le alazza az egész egyházkerületet, sért mindnyájunkat, s ideje, hogy az egyházmegyék felszólaljanak, s megköveteljék az igazgató tanácstól, hogy az egyház égető kérdéseit tisztázza, életbe vágó ügyeit igazgassa, nem pedig a február 4-ki ülés föl újításával az egészset rongálja.

Bár hogy gondolkoznak is a számvevő s mások is Kolozsvártt, én ez idő szerint a püspököt az anyaszentegyház fejének esmerem s elvárom nem csak a számvevőtől, hanem bár ki fiától is, ki az egyháznak tagja, hogy kimélettel s bátran kimondom, tisztelettel bánják az egyház fejével, a püspökkel. Ki mondom, hogy én a mandatum kérdésében, a kisebb rész véleményét minden részeiben magamévá teszem, mert már kezdetben azon meg győződésben voltam.

Fennebbi soraimat, melyeket nem mentegetőzés, hanem felvilágosítás tekintetéből irtam, a „Protestans Közlöny“ szerkesztőjének velit, nolit barátságosan ajánlom, sőt lapja pellengérezvén egyházmegyémét, jogosan el is várom, hogy ugyan oda vegye is fel.

Solymosi István,
udv. megyei ref.esperes.*)

*) A t. esperes ur e lapok szerkesztőjét azzal vádolja, hogy *lovagiatlan*. Részünkről e vádra azzal felelünk, hogy közreadjuk, egész terjedelműben e cikket, melynek hangja, széliden kifejezve, nagyon is kimélelően s oly kérdésekre is átsapongó, melyek telyességgel nem tartoznak a főnforgó kérdés keretébe. Közreadjuk továbbá azért is, hogy — meggyőződésünk szerint — a kínálkozó alkalmat föl kell használni mindig, minden tisztességes embernek, arra, hogy elkövetett hibáját helyre hozza. E helyzetben vagyunk jelenleg mi is, mert a t. esperes úrnak, főként pedig az ottani házassági törvényszék egyik tiszteletré méltó tagjának alább közlendő felvilágosításai nyomán meggyőződünk arról, hogy *sulyos hibát követünk el, midőn a „Szemle“-nek hitelt adunk s tudósítása alapján pár észrevételt kockáztatunk*. Miután régi nóta az, hogy a magyar ember saját kárán tanul s hibáért mi is eléggé lakoltunk, mert fejünkre zúditottuk a t.

A sz.-udvarhelyi egyházmegyéből.

Felvilágosítás.

Bágy, 1877. máj. 3.

Tiszteletes szerkesztő úr! Az „Egyházi és iskolai szemle“ ez évi 16-ik számában, a 266—267-ik lapokon, egy cikk jelent meg „K“ aláírással melyet egyházmegyénk és az igazság érdekében nem hagyhatok némi felvilágosító észrevétel nélkül.

Ugyanis nevezett cikk úgy kívánja felmutatni egyházmegyénket, mint a mely párt-állást kíván elfoglalni a mandatum kérdésében, és törvényes igazgató hatósága határozatai ellen tüntetésre készül. Kijelentem azért ezen téves felfogás ellenében, hogy én egyházmegyénket még eddig úgy ismertem, mint a mely párt-életet soha sem követett, s minden nyilatkozataiban, melyeket a közérdeklő kérdések megvitatásánál az egyházmegye nevében adott, soha sem pártérdek, hanem az igazság és jobb meggyőződése vezérelte, s bizton teszem fel továbbra is egyházmegyénkről ezen határozott magatartást, bármiféle pártérdekek merüljenek fel egyházkerületünk kebelében.

Továbbá jelzett cikk burkolva ugyan, de mégis jellegét hordja a házassági törvényszék, vagy épen az egyházmegye közvéleményének. Felvilágosításul jelzett cikk olvasóinak és az igazság érdekében kijelentem, hogy az abban nyilatkozó hangulat sem a házassági törvényszéké, sem az egyházmegyéé. Ugyanis, a házassági törvényszék üléseit Sz.-Keresztúron márcz. 20—21 napjain, az énekvezér-tanítói szálláson tartotta, hol minden ülésen, mint illetékes jelen voltam, de a mandatum kérdése mint magán beszéd tárgya sem jött szóba egyszeris. Annnyival kevésbé nyilatkozhatik

esperes úr haragját: igérjük, hogy jövőre óvatosabbak leszünk s a hivatalos „Szemle“ költött hírei által elhamarkodott ítéletre ragadtatni magunkat nem engedjük. Midőn azonban e könnyelműségünkért resignatióval elszenvedjük a t. esperes úr méltó rendreútasítását, másfelől elvárunk a t. esperes urtól, hogy ne essék bele ugyanazon hibába, melyért minket oly kimélelően elmarasztalt. Minket megleczkőz, hogy miért adtunk hitelt a „Szemle“ tudósításának s im, ugyanazon cikkében, a „Szemle“ egyik épen oly alaptalan közleményét készpénzül fogadja s elhiszi, hogy a főtiszt. püspök úr a febr. 4-iki ig. tanácsi ülésben „lealázólag bántalmaztatott“ s nem veszi észre, hogy a „Szemle“ erre vonatkozó tudósítása nem egyéb egy ügyes (bár nem nagyon tisztességes) kortesfogásnál, mely annyiban czélját érte, hogy a t. esperes urat felültette s annyira kihozta sodrából, hogy nemcsak minket, hanem ráadásul a számvevőt, dr. Kolozsvárit, sőt az egész ig. tanácsot derekason megleczkőzteti. Elpamarkodva itél, pedig „a legegyszerűbb községi bíró is azt tartja: „*járj vége a dolognak.*“ Ha végére járna, meggyőződne arról, hogy semmiféle lealázó bántalmazás nem történt s így a t. esperes úrnak arra épített egész expectoratiója minden alapot nélkülöz. Legyen különben is meggyőződve a felől, hogy a főtiszteltetű urat, ha nem is ösmerjük el az anyaszentegyház fejének (épen az általa írott kisebb kité 227-ik §-ból tanultuk meg, hogy ki az), de tiszteljük, mint primust inter pares, mint az erdélyi ref. egyházkerület egyházi első tisztségviselőjét s törvényes püspökét. Végül elvárjuk a t. esperes urtól, hogy példánkat követi s bevallja, hogy a „Szemle“ által tévutra vezetve, alkamarkodva mondott ítéletet. Addig is béke velünk Szerk.

ama hangulatban az egyházmegye közvéleménye, mert irt napokra csakis az ülnökök és ügyvédek voltak behiva, sőt a házassági törvényszéki ülnökök sem jelentek meg kivétel nélkül, közgyűlés éppen nem volt s egyház megyénk közvéleményének illetékes képviselői az egyházmegyei közgyűlés 100-at jóval felülmúló tagjai egy tized részben ha jelen voltak ama hangulat nyilvánulásán, és ama *viharként kitörő rosszalás, amaz általános hangulat* sokkal szűkebb körben hullámzott, mintsem egyházmegyénk közvéleményét képezhetné, és valóban nemis volt egyéb mint magán beszélgetés közben nyilvánult egyéni nézetek. Én nem voltam jelen ugyan azon beszélgetés alkalmával, de jól értesülés után tudom, hogy a dolog így történt: a házassági törvényszék ülései után mindenki ellátott ebédjére, s többen a jelzett cikkben említettekkel ugyanazon vendéglőben ebédelvén, ebédután beszéd tárgyává tették a mandatum kérdését, s ez alkalommal merültek fel ez ügyben azon egyéni nyilatkozatok, melyeket K. úr saját válogatatlan (p: o: idétlen szülött) szavaival felöltöztetve, és saját heves vére színével élénkítve, oly nagy viharra festett, s mint a házassági törvényszék vagy tán egyházmegyénk véleményének nyilvánulását a „Szemle“ olvasó közönsége elé terjesztett.

Ha már állana az, hogy oly nagy és általános volt a rosszaló kitörés, és mellé jól megfontoljuk K. úrnak cikkje végéhez toldott, és ápril 25-én tartott egyházmegyei közgyűlésünkre szánt indítvány-tervét, a közgyűléstől reményleni lehetett volna, hogy azonnal elbocsátja az áll. igazgató tanácsot, és jogot vesz magának új ker. képviselők választásának elrendelésére, vagy új képviselői cyclusok megalapítására, de bizony ez uttal a már lejárt közgyűlés tárgysorozatán kívül maradt az egész mandatum kérdés.

Végre kijelentem, hogy ugy házassági törvényszékünknek, mint egyházmegyénk tekintélye, és az igazság megkivánják K. urtól, hogy ha hasonló tudósításokkal akar enyedi babérokat szerezni, hát írjon világosan és igazat, legalább is hogy tudja meg az olvasó közönség, kit illet a korszorú; ime e jelen alkalommal is, ha épen oly irigylendő volna K. ur babérja, akár a házassági törvényszék, akár az egyházmegye könnyen belekapaszkodhatnék, legjobb lévén az igazmondás!

És most szívesen kérem tiszteletes szerkesztő urat, legyen szives becses lapjában soraimnak helyet juttatni, mert a „Szemle“ úgys lomtárba dobná, s nem is vagyok ismeretes vele, csupán ama K. ur cikkével ékesített számát láttam belőle, azt is épen a közgyűlésen, hol mindenki megbotránkozott jelzett cikkben, még azok is, kiknek nevét hangoztatja, s tudom azt is, hogy a K. ur szavaival éljek: nálunk nagyon kevés van, ki felvilágosításomat alá nem írná.

Veres Ferencz s. k.
h. t. ülnök.

K Ü L F Ö L D.

Északamerikai Egyesült Államok.

(Az állami tanfelügyelők közgyűlése.)

Az állami tanfelügyelők évi közgyűléseit márcz. 1. 2. és 3-ik napján tartották meg Washingtonban. E nagyérdeklő közgyűlésen jelen volt Amerikának több kitünő tanfőria, köztük General *Eaton, Vickersham, Northrop, Dickinson, Hoyt, Levenson, Bicknel* stb. stb.

Az első napi ülésen *Eaton* vezetése alatt elhatározták, hogy az 1878-iki párizsi kiállításban részt vesznek. Ugyanez ülés következő bizottságokat küldött ki saját kebeléből: I. A tanügyi muzeum szervezetének kidolgozására. II. Az iskolai jelentések kiadása tervezetének elkészítésére, III. A dél-amerikai nép-nevelés előmozdítására. IV. Tanítók díjazása kérdésére. V. A felsőbb iskolázás ügyére.

Második ülésen a városi iskolák tanügyi adatainak egyformásítása jött szóba. *Eaton* elismeri egyik tanfelügyelő amaz állítása igazságát, hogy tanügyi statisztikai adataik némi részben hiányosak; de ezzel szemben kiemeli, hogy azokat a külföldi tanfőriak mégis nagyra becsülik. A statisztikában hibák ép úgy fordulnak elő, mint az astronomiában. Angolország, kiváltképen pedig Svédország iskolai statisztikája a törvényhozókat a társadalmi oeconomia nagy leczkéire tanította, melyeknek alapján indították meg *Brougham, Bright* és *Rede* nagy tanügyi reformjait. Iskolázásunk adatait nagyon tökéletesítjük — mondá — s a mily mérvben a tanítók a tények becset méltányolni tudják, oly mérvben fogják a tanügyet tökélyesbíteni.

Bicknel kiemelé, hogy a statisztikai adatok egyformátlanságának okai: a) a közönség közönye; b) a hivatalnok közönyössége vagy gondatlansága; c) az adatokat beszedő tisztviselők tekintély-hiánya; d) a kifejezések nem egyforma értelmezése; e) egyéb előítéletek. Ugyan ő javasla, hogy a törvényes iskolázás kora 5—15 évre határoztasék, hogy az iskola-látogatás vagy nem-látogatás kérdésében biztosan ki lehessen mutatni az adatokat.

Wickersham bizottsági előadó jelentést tett az 1878-diki párizsi kiállításra leendő megjelenésről. Szerinte a megjelenés szükséges a következő indokokból: 1. Franciaország régi barátja és szövetség társa az Egyesült Államoknak. 2. A francia kormány és a francia nemzet gazdagon volt képviselve a philadelphiai kiállításon. Továbbá különösen tekintetbe jövő okok is szólnak a megjelenés mellett: mint például az az életbe vágó viszony, a mi az iskolaügy és a kormány jólléte, hogy ne mondjuk élete közt van; úgy szintén a nagymértékű érdeklődés, melyet az egész ó-világ az amerikai tanügy iránt tanusit. Mindezek nyomán a bizottság ajánlja, hogy 1. a Congressust kérjék fel a végre, hogy komoly közreműködése alapján az amerikai tanügy Párisban minél nagyobb mértékben képviseltessék. 2. Hogy úgy az egyetemes kormány, mint az egyes államok kormányai keblökből kiküldendő bizottságok útján nagy mérvű, teljes és szerves megjelenésről gondoskodjanak. 3. Hogy az Egyesült Államok tanügyi biztosa kéressék fel a francia oktatásügyi miniszterrel leendő levelezésre, egy nemzetközi

tanügyi Congressus iránt, mely a kiállítás folyama alatt tartatnék. 4. Hogy e testület intézkedjék valamely gőzös kibérléséről, mely csupán a Párisba szándékozó tanítókat szállítsa.

E javaslatot a gyűlés egész terjedelmében elfogadta.

A *délamerikai oktatásügyre* kimondá a gyűlés, hogy a tudatlanság bűn és minden szabad intézetet fenyegető veszély lévén, annak emelésére úgy a tanfelügyelők, mint a nemzeti nevelési egyesület, minden erejéből közreműködik, s a baj tetteles orvoslására kikéri a Congressus anyagi támogatását is.

A *tanítók díjazása kérdésére* kiküldött bizottság a szőnyegre került fizetések levonását következő okokból ellenzi: 1. A tanítást sohasem díjazták úgy, mint más oly munkát, melyre ugyanannyi ügyesség, hasonló testi és szellemi erő szükséges. 2. Valamely ország iskola-rendszere és tanügyi gépezete lehet a legtökéletesebb és mégis az iskolázás jelleme a tanítók jellemétől függ. A szóba hozott fizetéslevonás esetén ép a legtehetségesebb s legkiválóbb tanítók válnának meg pályájuktól s a legkevésbé használható rész maradna meg. 4. A tanítóknak fizetett díj egyszersmind azt a becslést fejezi ki, melyvel valamely nemzet az iskolák iránt viseltetik. Ha a tanítót kellően díjazák, ő maga is többre becsüli állását, nagyobb felelősséget érez iránta.

Ez okoknál fogva bizottság erősen hiszi, hogy a tanítói fizetések levonása az iskolázásra nagyon veszélyes lenne.

A *felsőbb- (közép-) iskola és a népiskola* egymás közti viszonya meghatározására kiküldött bizottság jelentésében kiemeli, hogy a kettő közt szükségképi kapcsolat van.

1. Minden elemi oktatásnak tekintettel kell lenni a tudományos oktatásra, mint folytatására. A jó felsőbb iskola mindig ösztönt és irányt ad az elemi iskolának. A tanulók a felsőbb iskolai tanfolyamtól remélik tanulmányaik befejezését; ennél fogva a közép iskoláknak a tanrendszerből való kihagyása károsan hatna az alsóbb iskolák jellemére és működésére egyiránt.

2. Ha az alsóbb iskolák jelleme felfordul s a középiskola az oktatási rendszerből kimarad, a tehetséges szülők magán intézetekbe küldik gyermekeiket, s ezzel oly osztálykülönbségeknek vetik meg az alapját, a mi elvégre a köztársasági intézményekre végzetes lesz.

3. A városi közép iskolák növendékei többnyire olyanok, kik ugyanazon községben lakó szülők házában családi nevelésben részesülnek.

4. A felsőbb iskola mindenkinek alkalmat nyújt arra, hogy oly miveltségre és tudományra tegyen szert, a mi az élet-pálya sikerére okvetetlenül szükséges.

A gyűlés, e szempontból kiindulva, megbizta *Dickinson*t, hogy a nemzeti nevelési egyesület ez év augusztusában tartandó közgyűlésen e tárgyról értekezést tartson.

Végre a gyűlés elismeri egy Washingtonban felállítandó tanügyi múzeum szervezésének rendkívüli fontosságát. E múzeum alapjául a philadelphiai nemzeti tanügyi kiállítás szolgálna. E múzeum létesítésére való tervezetek és eszközök

megvitatását is a nevezett egyesület jövő nyáron tartandó gyűlésére hagyja.

Francziaország.

(Békítő bizottság. — Hyacinth atya feiolvasásai.)

A *vallásügyi miniszter*, Dufaure elnöklete alatt, nagy tekintélyű férfiakból, kik közt volt-ministerek, magas rangú hivatalnokok s törvénytudók vannak, egy hét tagu bizottságot nevezett ki, melynek feladata, javaslatot készíteni a francia ref. egyház kabalében főforgó szakadás kiegyenlítése tárgyában. Valjon, előbb-utóbb, nem lesz-e nálunk is szükség egy ily bizottságra?

Hyacinth atya közelebből Párisban tartott három felolvasásával nagy feltűnést okozott. A kormány nem adott neki engedélyt arra, hogy *vallásos* tárgyakról tartsa felolvasásait s így kénytelen volt *erkölcsi* kérdésekről értekezni. A felolvasások tárgya volt: *az igazság tisztelete, a család reformja s az erkölcsi válság*. A közönség — egyszerre 6—7 ezer ember — roppant érdekeltséggel s élvezettel hallgatta a szellemdús szónokot. A franciaországi állapotokra nézve jellemző, hogy ugyanazon időben egy *katholikus* világi ur, minden kormányi engedély nélkül, *vallásos* tárgyú beszédet tartott, még pedig templomban. Hja! ott sem egyforma mértékkel mérnek.

Németország.

(A reformatio csarnoka)

Witembergában, febr. 18-án, mint Luther halála évfordulati napján, tekintélyes férfiakból, népes bizottság alakult, mely céljául tűzte ki egybegyűjteni, egy közkiállítás számára, a nagy reformator s általában a reformatio korára vonatkozó emlékeket, melyek részint Witembergában, részint más helyeken, közintézetek, egyesek birtokában vannak. A kiállítás helye a „*Luther-ház*“ lesz, mely közelebből kiujtattott s melyben a Luther szobája maig eredeti állapotban meg van. A kiállítás czime lesz: „*A reformatio csarnoka*.“

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvár, maj. 9.

— Az egyházkerületi vizsgáló bizottság, melyet az enyedi „Szemle“ legközelebből is, mint feleslegest s a tanoda vagyonán hiában élőddöt, perhorekált — mint olvasóink mai számunkból, az ig. tanács rovatából, meggyőződhetnek — a nagyenyedi főtanodánál történt nagymérvű visszaélések s azokból kifejtett anyagi zavarok kitisztázásának kérdését egy hatalmas lépéssel előbb vitte. A biztos nyomok, melyeken tovább haladva, az eddigi chaosból világosság lessz, föl vannak fedezve s a vizsgáló bizottság föl terjesztése alapján, az ig. tanács bűnvádi jelentést intézett a k.-fehérvári ügyészséghez, illetőleg törvényszékhez, melynek tiszte leendő a további nyomozásokat végrehajtani.

Minthogy azonban nem csak a 10,000 frtos ügy forog fön, hanem más rendetlenségek is kitisztázandók, az egyházkerületi vizsgáló bizottság nyomozásait tovább folytatja.

— Dr. Ballagi Mór, lapja legközelebbi számában, a zsinattartás kérdéséhez meleg hangon szól s a többek közt így ír: „Mi a tiszántúli egyházkerületnek a zsinattartás ügyében, szerencsés közvetítéssel, megindított kezdeményezését száraz jegyzőkönyvi alakban is örömmel fogadtuk volna. Révész Imre lelkes kisérő soráival pedig úgy vettük, mint „arany almát ezüst foglalványban“. Most már közel jövőben várhatjuk az oly rég óhajtott és annyit emlegetett zsinat létrejöhétését. Addig is szükséges szőttekintgetnünk a teendők roppant mezején és megállapodnunk mindenekelőtt azon kérdések sorrendje felett, melyeket vagy a multaknak előzményei, vagy a jelennek nagyon is feltorlodott követelményei halaszthatatlanok közé helyeznek.“ Részünkről kiváló örömmel konstatáljuk, hogy a két régi antagonista, Pest és Debreczen, e nagy fontosságú kérdésben egybetalálkoznak. Már e tény, magában véve, az óhajtott siker jelentékeny garantiája.

— A tiszán inneni egyházkerület közelebbi közgyűlésén a tiszántúli egyházkerületnek zsinattartási s illetőleg egy ad hoc convent összehívása iránt tett indítványa elfogadtatott, mint szinte azon indítvány is hogy a világ összes presbiterialis szervezetű egyházainak a jelen év nyarán, Edinburgban, tartandó közszinatára hazai reform. egyházunk is küldjön képviselőket. A s. pataki jogakadémiaának Miskolczra leendő áthelyezése iránti indítvány elvetetett.

— A „Nemere“ írja: „Ugy értesülünk, hogy a „Székely-Mikó-tanodánál“ üresedésben levő igazgatói állomásra, (melyel a classica litteratura van összekötve) e hó 2-án tartott előjárásági gyűlésben a kijelölés megtörtént. Jelöltek: Görög István, Keresztes József és Szőcs Sándor. — Erre vonatkozólag úgy értesültünk, hogy a város representál a kerületi gyűléshez az igazgatói állomás betöltése ellen, míg a tanoda zilált vagyoni viszonyai rendezve nem lesznek, valamint az új tanodai épület fölszentelését is azon időre elhalasztani kérelmezi.“

A főtszt. püspök úr a következő körözwé- nyeket bocsátotta ki:

Köröztetnek:

471—1877. Sz.-szolnoki egyházmegyénkben a mondi tanító állomás. Fizetése: minden háztól $\frac{1}{2}$ véka búza, $\frac{1}{2}$ véka törökbúza, 5 kupa must, $\frac{1}{2}$ szekér fa; özvegy aszszonytól $1\frac{1}{2}$ sing vászon; az eddig is tanító által használt „novat“ megszántja s a tanító által adott maggal beveti az egyház; tandíj minden gyermektől $\frac{1}{2}$ véka törökbúza és osztályok szerint 5—48 krs. egy csirke; a temető $\frac{1}{3}$ ának élvezete. Pályázati határnap május vége. Folyamodványok esperes t. t. Szabó Pál aához Diószadra (u. p. Zilah) küldendők.

485—1877. V.-hunyadi emegyénkben a tordosi I. osztályu lelkészi állomás. Pályázati határnap június 15-ike. Folyamodványok t. t. Bartha Lajos aához Dévára küldendők.

508—1877. küküllői egyházmegyénkben:

1) az egrestői papi állomás. Javadalma: 75 kalangya

és 16 hliter búza, 108 veder must, kamat 1 fr. 68 kr., fára 21 frt. 8 eke-, 15 tenyeres napszám, kanonika portió 5 hold 281 □ öl szántó, 1580 □ öl kaszáló. Kötelességei: a kántor-tanító teendőket is végezni, mielőtt állomását elfoglalná egy évi jövedelmének hatodát az özvegy-árvai gyámintézet pénztárába befizetni, a m.-vásárhelyi főiskolának öt évig évenként 2 frtot, bekeblezési díjba az egyh. megyei pénztárba 2 frtot, a központi papi özvegyek gyámintézetébe évenként 1 frtot fizetni.

2) a várallyi tanító állomás. Fizetése 42 kal. 20 kéve és 44 véka búza, 102 $\frac{1}{2}$ veder must, 21 szekér fa; can. portio 2 hold 41 □ öl szántó, 1 hold 950 □ öl kaszáló, 440 □ öl szőlő; lakás gazdasági épületekkel.

3) a d.-szentmártoni lévitai állomás. Fizetése: 18 kal. és 45 véka búza, 59 $\frac{1}{2}$ veder must, kész pénz 24 frt 29 kr. can. portio 10 hold 780 □ öl szántó, 6 hold 222 □ öl kaszáló, 1107 □ öl szőlő, 15 eke napszám, birtoktalanoktól 3 tenyeres napszám, nyári tanításért az ifjaktól 26 napszám; lakás gazdasági épületekkel. Pályázati határnap mindháromra május vége. Folyamodványok esperes t. t. Benedek Ferencz aához Haranglábura (u. p. D.-Szentmárton) küldendők.

510—1877. Marosi egyh. megyénkben:

1) a makfalvi papiállomás. Javadalma: 500 frt. kepeváltásban; 50 véka elegybúza, 10 öl szinfa, can. portio 10 hold 511 □ öl s ennek műveltetésére 40 frt. 50 kal. szalma, napszamba 20 frt. diszes lakház, a kellő melléképületekkel. A megválasztott pap belépése előtt köteles első évi jövedelme hatodát az özvegy-árvai intézetnek befizetni.

2) a m.-sámsondi tanító állomás. Fizetése 230 frt. 75 kr.

3) a m.-kölpényi tanító állomás. Fizetése: 291 frt. 5 kr. Pályázati határnap mindháromra június 15-ike. Folyamodványok esperes t. t. Vályi Pál aához Ny.-Szentbenedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

Kolozsvár, május 2 án 1877.

A szerkesztő postája.

T. Vályi Pál, esperes urnak, Ny.-Szt. Benedeken. Már több ízben jeleztük, hogy igénytelen személyünk elleni támadásokra nem fektetünk akkora súlyt, hogy a feleselgetésekkel rendes rovataink, különben is, szűk terét betöltjük. Ily személyeskedő támadást intézett a t. esperes úr is ellonunk, a „Szemle“ legközelebbi számában „Szerény megjegyzések“ czime alatt. Hogy e megjegyzések mennyire „szerények“ megítélheti bárki, ha elolvassa a t. esperes ur következő sorait: „Sokkal jobban ismernek mindketőnket azon a téren, hol munkálkodunk, s talán még szélesebb körben is, hogy sem rőletet ne tudnának mondani felettünk; meg vagyok nyugodva, hogy az ítélet nem az én hátrányomra fog kiütni, miután mindenki láthatta, hogy nagytiszteleted 3—4 év óta mily számos szép bizonyítékát adta mind szóval, mind írásban csaknem folytonos dühöngésének.“ Miután a t. esperes úr, e soráiból láthatólag, önmagával teljesen meg van elégedve, mint az új testamentomi farizeus, ki mellét veregetve, halálat adott Istennek,— mi ez önelégültségben háborgatni nem akarván, a gyalázkodást, melyet ellenünk sző, csöndesen eltűnjük s példáját nem követjük. Csak arra az egyre figyelmezteljük, hogy az a bizonyos incrimiuált czikk, a mint a következő megmutatta, csakugyan „elevenre“ tapintott, mert hiszen az egyházmegyei közgyűlés felhívta a t. esperes urat, hogy az özvegy-árvai gyámintézet reorganisatióját, illetékes úton, eszközölje. Ez nem azt bizonyítja, hogy ott minden rendben volna.

Az akadémiai magyar olvasó és társaskörnek, Bécsben. A lapot küldeni fogjuk.

Veres Ferencz, kollégának, Bágyban. Tudósításáért fogadja köszönetünket s ne feledkezzék meg, jövőben sem, rólunk.

Hirdetések.

Megrendeléseket elfogad Stein János könyvkereskedése Kolozsvártt

Megrendeléseket elfogad Stein János könyvkereskedése Kolozsvártt

Dr. Kerényi Ede felgymn. tanár

A világtörténelem időrendi átnézete különös tekintettel Magyarországra.

Nyolczadrét 130 lap. Ára 1 frt.

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETÉNEK IDŐRENDI ÁTNÉZETE.

Ára 36 krajczár.

Ezen épen most megjelent segéd-tankönyvek feladata azon nagy szükségén, melyet a történelem tanárai leginkább éreztek, hatályosan segíteni. Kerényi általános világtörténelmi repetitoriuma a magyar nevelési szakirodalomban bizonyára hégagot pótol, és mint nélkülözhetlen segédkönyv helyet fog találni úgy a reál, mint az al- és főgymnasiumokban. Kerényi időrendi átnézete Németországban és Ausztriában szélesben elterjedt hasonnemű tankönyvek alapján, és különösen Dr. Richter H. M. bécsi keresk. akadémiai tanár ugyanily műve után készült, de főtekintettel Magyarországra, melyre nézve Horváth Mihály történelmi művei szolgáltatták a vezérfonalat. — A számtalan e nemű német dolgozatok, úgy szakkörökben, mint a nagy közönség részéről is mindig elismeréssel fogadtattak és maiglan is meleg pártolásnak örvendenek; hasonnemű föltevésre jogosíthatják e könyv szerzőjét a magyar közönségről is. Kitűnő szolgálatot tehet az, mint vezérfonal a tanároknak előadásaiuk folytán; a tanulóknak a vizsgákra készülés alkalmával, a mennyiben ebből rövid idő alatt képesek ismételve átnézni az egész történelmet, a helyett, hogy az előirt nagy terjedelmű könyveket kellene újra áttanulmányozniok. — Különben gyakorlati beosztásánál és az eseményeket egyszerre föltáró alakjánál fogva sikkerrel használhatják azt mindazok, kik valamely történelmi tény, művészeti vagy irodalmi eseményt emlékezetökből kiejtettek, a mennyiben e mű, mely egész 1872-ig terjed, rögtöni tájékozást nyujt bármely történelmi dologra nézve.

Hasonnemű figyelmet érdemel szerző „Magyarország történetének időrendi átnézete“ (ára 36 kr.). — Ez teljesen önálló dolgozat, s mint ilyen Magyarország történetére nézve az első segéd-tankönyv. Mindkét könyvet ajánljuk a tanférfiak és tanulók figyelmébe.

„Pester Lloyd“ tanügyi lapja 1876. márczihs 20.

Megrendelési pénzek legkényelmesebben postautalványnyal küldhetők be

Klein Alfréd kiadó-könyvkereskedése S.-A.-Ujhelyben.

5-*

STEIN JÁNOS

könyvkiadó hivatalában Kolozsvárt megjelent és kapható ugyanott, valamint minden hiteles könyvvarusnál:

Ára 1 forint.

TEMETÉSI ALAPIGÉK

Ára 1 forint.

az ó és uj testamentomból összeszedegette Kozma Mihály szentgericezi unitarius pap és esperes. Bővítette és sajtó alá rendezte Kozma Ferencz.

Tartalom: I. Közönséges halotti esetekre. II. Királyi, fejedelmi, hatalmas, nagy ember felett. III. Különböző hivatalok ve. IV. A keresztényi erényekre nézve. V. A világi külső sorsra nézve. VI. Az élet terheire nézve. VII. Az életkorra nézve. VIII. Nei házassag-, anyafiság- és családtagokra nézve. IX. A betegség nemaire vonatkozólag. X. A halál nemaire nézve. XI. Erőszakos halál ve. XII. A halál helyeire nézve. XIII. A halál idejére nézve. XIV. Félszegek és bölcsekre. XV. Az életpályára nézve XVI. Nevekre t k. XVII. Az élet szerelmére vagy unalmára. XVIII. Különösebb esetekre.

Kozma Ferencz következő szavakkal fejezi be Kozma Mihály munkás életének vázlatát.

„Kozma Mihály oly időben élt, midőn a szellemi munka nem jövedelmezett a mai értelemben és az írói dicsőség csá ere sem volt a jellemnek irányttje; de ő munkálkodott egy félszázadon keresztül nem közönséges tehetséggel és nem közönség-rtékben, munkaszerezetéből. Csupán saját műveinek kéziratából egy terjedelmes papi könyvtár állott elő, melynek egyes darabjai másol-ban mentek közhasználatba. S ha az egyházi irodalmi viszonyok kedvezőbbek lesznek, az ő neve már ma az irodalom-történeté voln unitarius egyház történet-írója így is mindenha tisztelettel kell hogy emlitse az ő nevét. Ő mint pap hivatás által vezéreltetett pály; mint egyháztág jövő századok érdekeit képviselte; mint hazafi activ erényeit tovább plántálta gyermekeiben. S én mint ez érdemel tiszteletje, a halás útdó kegyeletével állítám nevének e szorény emléket. S úgy érzem: egyház- és hazafui kötelességet teljesíték.“

Az alapigék összegyűjtőjénél exegetikai szempontok éppen nem voltak irányadók s az ezen oldalról netán jöhető ellenvet re az eredeti kézirat előszavából álljon itt Kozma mihály nézete.

„Elég a temetési Praedikatiókra az a Textus, mely csak szókbán vagy szollás modjában illik az alkalmazosságra, ha szint a a Textus értelme nem illik is. Akkor a magyarázat nélkül is lehet tudománjt tenni, s illendő, diszretes lézzen a munka. **Külö- n is unalmas az hosszas magyarázat temetéskor.**

Es most kedves olvasól élj boldogan s későre használják feletted e könyvet. Azonban ne feledd: „*ὁ θάνατος οὐ γρονι.*“

Székelly Keresztur.

KOZMA FERENCZ.

Megjelenik
minden csütörtökön.

Szerkesztőszállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adtnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
kedése, hová az előfizetési-
pénzek legelőszörűbben pos-
tautalványnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1frt. 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Visszhang. Szász Károly. — Papi állomásaink osztályozása s jövedelme. — Az ig. tanács üléséből. — Vidéki élet: A kolozs-kalotai egyházmegyéből. Közgyűlési vázlatok. — A küllői egyházmegyéből. Kovács Elek. — A küllői egyházmegyéből. A „Szemle” mint hivatalos lap. Küllőlőmenti. — A királyhágóntuli testvér superintendenciák köréből: A Tiszáninneni s Tiszántuli közgyűlésekről. — Irodalmi szemle. — Külföld. — Tárcza: A spiritisták gyülekezete (folyt) B. S. — Egyházi s iskolai hírek. — A szerkesztő postája. — A kiadó hirdetései.

VISSZHANG

a zsinattartási fölhívásra.

Budapest, 1877. maj. 12.

Roma locuta est. Debreczen, a kálvinista Roma megszólalt. A tiszántuli egyházkerület, mely terjedelme és lélekszáma legnagyobb voltánál ép úgy — mint történelmi hagyományoknál fogva, mintegy a vezérszerepre van hivatva köztünk, a mit tőle Pest, országos központiséga czimén, sem akart elvitatni soha: kimondá ápril 19. s köv. napjain tartott közgyűlésében, hogy eljöttek, vagy legalább elközeltettek látja az időt a törvényhozó zsinattartásra, s ennek előmunkálatai végett és előkészítésére egy határozatképes és rendelkező konvent tartásához nem csak hozzájárul, hanem azt egyenesen indítványozza is s meghívja saját vendégszeretete hajlékaiba.

Ámbár csak *ad hoc*-konventről van szó: örülhetünk mégis, többi négy egyházkerület, hogy a határozó és rendelkező konvent eszméjét, ez esetre legalább, Tiszántúl sem utasítja már vissza. Mi sem hittük soha, hogy a határozó konvent, más mint törvényhozási úton *állandóul* létre jöhessen s egyházi szervezetünkbe, maradandó intézményül beilleszethessék. Midőn határozó konventet sürgettünk, tettük azért, hogy mostani elzúllott állapotunkban *ad dig sem* akartunk maradni, míg (ki tudja mikor) zsinatot tarthatnánk s törvényhozási úton teremthet-

nők meg azt az állandó kapcsolatot, melynek szükségét mindennap oly elevenen — s gyűlésről gyűlésre mindig elevenebben éreztük; s melynek, bár kizárólag törvényhozási úton, létrejöttét, hogy Tiszántúl is ohajtja s minapi határozatával óhajtanónak ki is mondja, azon csak örülhetünk. A legnagyobb akadály, mely az öt ref. egyházkerület tömörülésének s közös ügyeire nézve, állandó közös képviselőtének eddig utjában állt: ezzel el van háritva. Jöjjön e kapcsolat létre bármily alakban, részemről örömmel fogadtam volna*); ily alakban, mely annak állandósítására nyujt biztos kilátást, kétszeres örömmel.

Kezdetől fogva azok közé tartoztam, kik, egyfelől szakadozott, elzúllott állapotainkból, másfelől törvényeink (canonaink) elavult voltából eredő számos (nem minden) bajaink orvos-szerét, egy a mai korhoz illő s képviselőti rendszerünknek megfelelő új törvényhozásban keresték, melytől még egyházunk szellemi s erkölcsi megújodása tekintetében is, ha csodákat nem is, de hatalmas lendületet vártak s ennél fogva, alkalmas időben, a zsinattartást sürgették. Egy ízben már az én igen tisztelt és szeretett öreg barátommal, Dobossal, szemben is, a ki (talán csak akkori szeszélyében) minden zsinatot feleslegesnek, haszontalannak, sőt károsnak és egyenesen körjelnek deklarált volt: vitattam a zsinat szükségét és sürgettem az arra való készületet.*) Azt hiszem, nem várja azért tőlem senki, hogy a zsinat tartásának szüksége iránt ma kételyekkel álljak elé. A zsi-

*) Máskor is, ugyan e lapokba (1876 312—25 k. Nyílt levél a szerkesztőhöz) már kimondtam, hogy nem határozó, csak tanácskozó konventet is szívesebben látnék a semminél, a mostani állapotnál.

**) Protest. Egyh. és Isk. lapok 1869. 24. sz. „Kell-e zsinat?” czimű cikkemben.

nattartás szükségéről ma oly erősen megvagyok győződve, mint valaha. Kevésbé arról, hogy éppen a mostani percz alkalmas-e rá? De midőn a tiszántúli egyházkerület is a maga végzésében, és Révész Imre igen t. barátom, e végzéshez írt kommentárjában***) a zsinattartás előkészületei közt annak ideje meghatározását is egy határozó konventre kívánja bizni: ezt nem érthetem másképp mint úgy, hogy amaz előkészítő és határozó konventnek teendője lesz — nem ugyan a zsinat szükségessége fölött meddő vitába bocsátkozni, mert annak szükségességét, mint a tiszántúli, úgy a többi kerületek is kétségkívül maguk kimutatandják — hanem igen is, mérlegelni annak éppen most időszerű, vagy nem időszerű voltát, s így első ízbeli összejövetelénél mindjárt kitűzni annak időpontját, vagy további eldöntésnek hagyni azt fön, az előkészületek során. Ha így: részemről abban, a mit e konvent határozni fog, eleve is megnyugszom, mert abban mind az egyházkerületek, mind az egyetemes ref. egyház, mind az egész ország állapotát, helyzetét, viszonyait ismerő férfiak fognak ülni s e kérdésben is, mint a többiben, határozni.

Részemről egyébiránt soha sem hitczikkeket vagy hitvallást formulázó, hanem alkotmányozó zsinatot vártam és óhajtottam. Természetesen nem theo-

***) Egy határozott lépés a zsinattartás felé. (Levyomat a M. Prot. E. és I. Figyelmező 1877. májusi füzetéből)

riák, hanem történelmileg kifejlett egyházalkotmányunk alapján; teljes megőrzésével a gyülekezeti, egyházmegyei és kerületi autonomiának, mindenkinek a maga körében s éppen e körök megvonásával. Megjelölésével azoknak a tárgyakkal, melyek közös intézkedést igényelnek; s felállításával és szerzezősével azon (még eddig hiányzó) közegeknek, melyek e közös ügyeket intézzék. Ily közeg lenne egy határozó (de természetesen csak a közös ügyekben határozó) konvent is. Ilyen, egy legfőbb egyházi törvényszék, mint semmitő és egyszersmind harmadfoku fellebbezési forum, egyházmegyei és kerületi consistoriumainktól. Ez utóbbinak szükségét a mai jogfogalmakkal szemben alig lehetne már tagadásba venni; én legalább, ebben a meggyőződésben, már ismételve — jelesen előbb említett 1869-diki cikkemben is — sürgettem s ugyanott bővebben is indokoltam ezt. A konvent pedig, de csakis a közös ügyekben, legfőbb administratív testületünk lenne. Ez képviselne, mindenek előtt, az állammal szemben. S itt, nem tebetek róla, de ha csalódnám is kimondom azon meggyőződésemet, melyet az egyházon kívüli állásomban szerzett tapasztalataim érleltek meg bennem, szükségünk volna az állam iránti helyzetünknek s jelesen az állam legfőbb felügyeleti jogának, precíz és minden tág- és félre-magyarázást kizáró szabatos meghatározására. Merem állítani, hogy e részben, a vallásügyi országos törvények határozatlan

TÁRCZA.

A spiritisták gyülekezete.

(Folytatás.)

Egy csomó kérdést az asztal feleleteivel összevetve, az elnök a titkos szellemtől oly vallomásokot nyert, melyek következőkben foglalhatók össze: „Én egy hazug szellem vagyok, nem volt igazam, és bánom hibámat; szerencsétlen vagyok, szórakozás végett jöttem titeket rászedni.“ A párbeszéd érdekessé lett, az elnök fölhevült, az asztal szintén, s indítványozá, hogy e szerencsétlen szellemért egy csendes imát rebegjenek, melynek szótágjait az asztal kijelölni fogja. A mediumok meghajolva, kezeit összekulcsolva nesztelenül mozgaták ajkaikat, az asztal szünetlenül s könnyedén kopogott, a szomszédban folyt a rekedtes tánczene, messziről a kocsi, szekerek robogása volt hallható, mint egy áramlat, mely szünetlenül magával sodorja Párizst gyönyöreibe, nyomoraiba és vétkeibe; egy templom harangja

tizenegyet ütött s a szűk és bezárt szoba hősege fojtóvá leve. Az elnök neje zavart álmadozásba merülve dobolt ujjával az asztalon, az asztallátnak az imát kíséző mozgásai szerint. Egyszerre egy bevégzetlen sohajt hallatott, félig elállott lélegzete, s fejét elfordítva görcsös mozdulatot tett, mintha egy láthatatlan ellenséget akart volna eltávolítani: „Mi bajod ismét, kérdé az elnök, félbeszakítván az imát. — Semmi, semmi, felelé az elfojtott hangon, folytasd csak, az a szellem kinez, inkább elmegyek innen. — De vesd hát alá magad! Ha bajt okoz neked, az csak azért van, mert ellenállasz.“ A nő nem felelt, de láthatólag küzdött egy ideges roham ellen. Én ólénken hajoltam az elnök felé, óvatosságra intvén őt s kérvén, engedné meg, hogy az ablakot kinyissam, hogy a nő szabadon lélekelhessen. Ez azonban haragosan voté rám két szeméit, melyeket a szemüveg fénye különös keményekké s hidegekké tett: „E nő nem beteg, mondá, egy szellem győtri őt. — Mindazonáltal, kockáztatám félénken, rosszul látszik lenni s veszélyes őt e nyomasztó levegőben hagyni. — Ne törődjék vele az ur! Ha ön nem hisz a szellemekben, úgy csak azért jött ide, hogy minket kikélmeljen!“

Láttam, hogy a társalgás szóváltássá, botránnyá fa-

voltánál fogva, nagy homály és bizonytalanság uralkodik. A kormány sem tudja, az egyház sem tudja mihez tartani magát. Az egyiknek nem célja (ezt csak föltehetjük róla!) jogokat sérteni; a másik mégis nem egyszer, sértve érzi jogait.

Ne ütközzék meg Révész Imre t. barátom, nem paragrafusok sokaságába burkolt s elvesző szörszálhasogatásokat kívánok. Önként értetik, hogy a zsinat országos törvényt nem codifikálhat, csak kifejezheti az állami felügyeletről saját felfogását s terjesztheti azt a törvényhozás egyik vagy másik factora — akár a korona, akár az országgyűlés — elé. E részben is, mint általában a zsinatra váró alkotmányozási összes teendőknél, határozott elvek szabatos kifejezése, nem pedig minden egyes esetet előre látni akaró kazuistika, a mire nézetem szerint szükség van. S abban is egyetértek Révész Imrével, hogy még az alkotmányozásban is csak a főbb elvekre — mintegy a keretre nagyban — kell kiterjeszkedni, fennhagyva a további teendőket részint ezeknek, részint az alkotmány által szervezendő új közegeknek, konventnek stb.. Annál inkább hangsúlyozni akarom ezt, mert hisz erdélyi ref. egyházkerületünk, mely csak inént szervezte magát, új alkotmányozással, sokban eltérőleg a miénktől s melynek házassági törvénykézése is egészen más és külön jogalapon áll: nem hiszem, hogy e részben, nivellálatni engedné magát általunk s hogy ezt követelnünk is akár helyes, akár jogos volna.

Jul, lemondván tehát arról, hogy e fanatikussal okoskodjam, tettetem magam, hogy nem hallottam, s míg ő ismét közhelyes és érzéketlen állásába tette magát, én kezeimet háttam mögé téve lassan fordultam az ablak fele, keresgélve a sötétben egy ablakredőny kötőjét, melyet magam fölött vettem észre; megfogom, fölhumom, s rögtön előbbi természetes állásomba térve vissza szinlelém, hogy észre sem vettem azon fürkésző tekintetet, melyet a borzasztó titkár vett rám, ki illemszerűleg nem vonhatott kérdőre, az ablakredőnyt pedig nem meré bezárni. Friss légáram hatolt a szobába. A hölgy csilapodni látszott, férje pedig örült, hogy jobb utra tér s kevésbé áll ellent a szellemeknek. Az ülés visszanyeré csendes egyhangu folyamatát.

A sor szomszédnőmre jött. Az elnök őt jósággal kérdezé s hajlandónak nyilatkozott neki fölvilágosításokat adni Alfonzáról. „Ismeritek őt?” kérdé a szellemektől. „Igen” felelt az asztalláb. A szegény anya erre sirni kezdett, többé nem kételkedett afelől, hogy fia mellette van s így szólt ferjéhez: „Látod, hogy igazam volt, hallani fogjuk őt beszélni, a szegény bárányt!” Ez alkalommal a jó ember egy könnyet törölt ki szeméből, de még erősebb bizonyítékokra várt, hogy meg legyen győződve. Szerencsétlenségére

Részemről abban, hogy a tiszántúli indítványhoz a többi négy ref. egyházkerület kivétel nélkül s örömmel fog járulni, egy perczig sem kételkedem, hiszen az a négy egyházkerület határozó konvent szervezését akarta, sürgette, zsinat nélkül is. Mi oka lenne visszariadni attól, midőn az általa helyesnek, szükségesnek tartott intézménynek nem csak létrejötte, hanem állandósítása s biztosítása, törvényhozási úton igérkezik!

S még ha zsinat egyhamar létre nem jöhetne is, bár csak *ad hoc* határozó konventnek létrejötte is, nem nyereség, nem előre lépés-e, épen az azt sürgető négy egyházkerületre nézve? Mert mi gátolná ezen egyházkerületeket abban, — a legrosszabb esetet, a zsinat létre nem jöhetését téve föl — hogy nemesak ezen *ad hoc* konventnek, hanem magokra nézve határozó konventeknek tartását jövőre is megkísérlték, habár azokban fájdalommal kellene is nélkülözniök ötödik — s legtekintélyesebb — testvéröket? Vagy mi abban: hogy nem határozó, csak tanácskozó konventekkel is igyekezzenek az egyház javát s abban a közszellem erősbulését előmozdítani? A tiszántúli fellépés így is úgy is, csak nyereségre vezethet.

Ezuttal csupán jelezni kívántam némely nézetemet, a zsinattartás kérdése alkalmából s csak mintegy visszhangul a tiszántúli „örvendetes izenetre.” Ha tovább érik a dolog, lesz alkalmam a zsinati al-

a szellemek fáradtak voltak már s vonakodtak ez estén többet mondani Alfonz felől; így az értekezés folytatását a jövő ülésre halaszták. Mit sem tevé, a szegény asszonynak a reményből és vigaszból egy hétre való készlete is volt. Az elnök el volt ragadtatva, az ülés igen jól folyt le.

Egy csinos fekete ruhába öltözött hölgy, ki az ülések rendes látogatójának látszott lenni, fölkelte a gyülekezetből s azt mondá, hogy gyermeke szellemét az asztalon látta lebegni. Nem mintha a gyermek meghalt volna; csendesen aludt Asniéresben, de valahányszor aluszik, mondá ő, lelke körül bolyg és felém jó. Az elnök nagyon méltányolá a fölvilágosultságnak azon állapotát, melyben e nő volt, s minnyájunknak példányképül tünteté őt föl. „Higyjünk mint ő Istenben, ki akkor nekünk is, mint neki, szép leleplezéseket fog tenni. Köszönjük meg a jó szellemeknek azt a jó ülést, melyre nekünk alkalmat adtak.”

De meg volt írva, hogy az elnök boldogsága megzavartatást fog szenvedni neje által. Pár percz óta, ideges rohamából felocsudott, spiritista mondásokkal telt iratát olvasta fel, midőn hirtelen hangos kacajra fakadt: „Oh mily ostoba vagyok, kiáltá; azt hittem, hogy az előbb a

kormányozásról általában, s különösen az általam említett két pontról: az állami felügyeletről s az egyházi legfőbb törvényszékről, igénytelen nézeteimet bővebben is előadni.

Szász Károly.

Papi állomásaink osztályozása s jövedelme.

Kolozsvár, maj. 8.

(Folytatás.)

Dézesi egyházmegye.

Berkesz, papi fizetés 891 frt 94 kr. I-ső osztályu. Borsa 600 frl. II. Domokos 500 frt. III. Hidalmás 450 frt. IV. Kérő 411 frt 7 kr. IV. Babucz-Fodorháza 400 frt 34 kr. IV. M.-N.-Zombor 400 frt. IV. Katzkó 400 frt. IV. Válaszút 359 frt 66 kr. IV. Koltó 353 frt 75 kr. IV. Dobóka 337 frt 38 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Dézsakna 332 frt 53 $\frac{1}{2}$ kr. IV. H.-Lápos 324 frt 69 kr. IV. M.-Lápos 319 frt 96 kr. IV. Felső-Tőök 300 frt. IV. K.-Lóna 300 frt. IV. M.-Köblös 301 frt 93 kr. IV. Kozárvár 280 frt 84 kr. IV. Esztény 275 frt 89 kr. IV. Kide-Csomafájával 271 frt 41 kr. IV. Pánczélcseh 229 frt 3 kr. IV. Örd.-Keresztur 199 frt 48 kr. IV. Bádok 174 frt 59 kr. IV. Szinye 159 frt 2 kr. IV. Ormány 150 frt. IV. M.-Macskás 130 frt 55 kr. IV. Néma 119 frt 42 kr. IV.

Széki egyházmegye.

Bethlen, papi fizetés 929 frt 81 kr. I-ső osztályu. Rettég 796 frt 89 kr. II. Fráta (magyar) 775 frt 38 kr. II. Szék 1. 746 frt 79 $\frac{1}{2}$ kr. II. 2. 746 frt 79 $\frac{1}{2}$ kr. II. B.-Váralya 731 frt 38 kr. II. M.-Nemegye 692 frt 69 kr. II. Szent-Margita 619 frt 22 kr. II. Felőr 572 frt

szellem hazudott az egymásutáni existenciákat illetőleg, pedig hát én csalatkoztam. Nem tudom mért, de rosszul olvastam. Lásd én is 40-et irtam, nem 20-at. Csudálkoztam volna is ha a szellem hazudott volna; makacs ugyan de igazságot mond, őszinte és jó szellem." E szavak fölkeltek a figyelmet, borzadály fogott, nagy botrányt láttam készülőkben. Ha a szellem nem hazudott, mint a hogy vádolták, hogy tulajdoníthatott neki az elnök hazugságot és köpenyforgatást? Mit jelenthetett azon bonyolodott párbeszéd az elnök és a szellem közt; ennek á'litólagos hibája fölött? Visszaélt volna az elnök hiszékenységünkkel? A titkár intetetett szemével a pápaszem mögül, s felelet után keresgélt; szomszédom, Alfonz atyja, roppant válvonítást tett s nejeire nézett, mi ezt jelenté: „mily barom-csorda“, neje pedig aggódott. Az elnök neje azonban mivel nevetett, nem is sejté, hogy a nagy spiritistát ellenkezésbe hozta önmagával. Hanem az nem jött se zavarba, se nyugtalanságba. „Ime, mondá, ez a szellem gonoszabb mint hittem, hazugnak adá ki magát oly esetben, hül igazat mondott, hogy minket utolján összeütközésbe hozzon egymással. Nekem az asztal által teljes vallomásokat tett egy hiba fölől, melyet nem követett el. Mily fonákság! Szolgáljon ez leczke gya-

58 $\frac{1}{2}$ kr. III. Veresegyháza 548 frt 3 kr. III. Kékes 539 frt 37 kr. III. M.-Décse 538 frt 75 kr. III. Somkerék 523 frt 40 $\frac{1}{2}$ kr. III. Bacza 513 frt 28 kr. III. M.-Borzás 510 frt 69 kr. III. Örd.-Füzes 502 frt 86 kr. III. Apa nagy falu 501 frt 25 kr. III. Szász-Nyíres 481 frt 90 kr. IV. Sárvár 461 frt 48 kr. IV. Buza 458 frt 44 kr. IV. Zombor (szász) 429 frt 64 kr. IV. Szamos-Ujvár 42 frt. IV. Vicze 416 frt 8 kr. S.-Udvarhely 388 frt 10 kr. IV. V.-Kamarás 382 frt 30 kr. IV. P.-Kamarás 379 frt 64 kr. IV. Füzkut 370 frt 32 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Árpástó 352 frt 15 kr. IV. Bonczhida 349 frt 81 kr. IV. Kudu 348 frt 10 kr. IV. Szent-András 322 frt. IV. Visa 304 frt 71 kr. IV. M.-Földvár 280 frt 80 kr. IV. Fekelak 269 frt 3 kr. IV. Szentmárton (szép keueryü) 253 frt 96 kr. IV. Alsó-Ilosva 238 frt 59 kr. IV. Szász-Bréte 216 frt 30 kr. IV. N.-Deveceser 206 frt 63 kr. IV. Palatka (magyar) 190 frt 85 kr. IV. Keszü 176 frt 34 kr. IV. Katona 164 frt 17 kr. IV. M.-Légen 154 frt 57 kr. IV. Pulyon 145 frt 81 kr. IV. Szava 135 frt 35 kr. IV. Noszoly 130 frt 81 kr. Szavát (alsó) 126 frt 29 kr. IV. Botháza 103 frt 11 kr. IV. Czege 79 frt 85 kr. IV. Egyed (szent) 78 frt 70 kr. IV. Viz Szilvás 56 frt 45 kr. IV.

Nagysajói egyházmegye.

Kontelke 806 frt 39 kr. I. Sófalva 714 frt 74 kr. II. Alsó-Balázsfalva 445 frt 90 kr. IV. Szász uj Ős 428 frt 80 kr. IV. N.-Sajó 427 frt 81 kr. IV. Szász Czegő 410 frt 47 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Szász-Máthé 387 frt 74 kr. IV. Tacs 500 frt. III.

Görgényi egyházmegye.

Magyar-Péterlaka, papi fizetés 1293 frt 41 kr. I-ső osztályu. V.-Szt.-Iván 944 frt 40 kr. I. Magyaró 848 frt

nánt és ne bizzatok a kober szellemekben, ők csak bajt szerezni igyekeznek." E beszédet mindenki helyesnek találta s midőn a gyűlés feloszlott, visszavonulva bizalmas beszélgetésbe ereszkedtek némely szellemek illetőn szeszélyei s különcségei fölől. Az elnök nem mulasztotta el köszönetet mondani a társaság jó szellemeinek, ezt mondva: köszönöm jó szellemeim, oly száraz, egyszerű hangon, mint egy tudós-kutya mutogató, ki kutyájának hizeleg s czukrot ad, mert jól tánczolt.

Őszinte-e vagy csaló ez az elnök? Nem tudom, s ezt állítom a többiekről is. Czélom volt lehető pontossággal festeni le egyikét ama népszerű spiritista összejöveteleknek, minők mai napság Páris némely zugában végbemenni szoktak, nem pedig philosophiailag értekezni a spiritismus kérdéséről. Régóta tárgyalják ezt mások, de minden eredmény nélkül.

Ha véleményt kell adnom, hajlandó vagyok azt hinni hogy e szegény emberek őszinték s képzeletük bolondjai, ki nem véve az én elnökömet s a szörnű titkárt se.

(Vége következik.)

24 kr. I. Vécs 727 frt 46 kr. II. Erdő-Csinád 715 frt 46 kr. II. Sáromberke 669 frt 78 kr. II. Sárpatok 662 frt 20 kr. II. Komlod-Oroszfája 659 frt 71 kr. II. Uzdi-Szt.-Péter 657 frt 47 kr. II. Beresztelke 653 frt 25 kr. II. Szász-Régen 643 frt 23 kr. II. Teke 634 frt 33 kr. II. Felfalú 627 frt 77 kr. II. Disznajó 617 frt 79 kr. II. Poka-Keresztúr 609 frt 12 kr. II. Kőbölkut 600 frt 78 kr. II. Magyar-Régen 561 frt 87 kr. III. Nagy (magyar) Fülöp 560 frt 81 kr. III. Dextrád-Széplak 543 frt 17 kr. III. Gernyeszeg 535 frt 59 kr. III. Abafája 453 frt 20 kr. IV. Körtvefája 440 frt 22 kr. IV. Tancs 438 frt 70 kr. IV. Holtmaros 431 frt 73 kr. IV. Radnóthfája 406 frt 67 kr. IV. Mező-Ujlak 367 frt 55 kr. IV. Nagy-Ercse 359 frt 60 kr. IV. Poka 334 frt 60 kr. IV. Magyar-Bölkény 319 frt 52 kr. IV. Maros-Jára 305 frt 50 kr. IV. Görgény-Szt.-Imre 301 frt 87 kr. IV. Nagy-Ölyves 300 frt. Kis Fülöp 276 frt 80 kr. IV.

Marosi egyházmegye.

Nyárad-Szereda, can. port. és fán kívül papi fizetés 820 frt. I-ső osztályu. Vaja 893 frt 62 kr. I. Mező-Madaras 889 frt 3 kr. I. Mező-Bánd 837 frt 8 kr. I. Kibéd 659 frt 18 $\frac{1}{2}$ kr. II. Somosd 594 frt 79 kr. III. Mező-Panit 565 frt 62 kr. III. Magyaros 548 frt 34 $\frac{1}{2}$ kr. III. Erdő-Szt.-György 538 frt 8 kr. Szent-Miklós 523 frt 45 $\frac{1}{2}$ kr. III. Lukafalva 506 frt 95 $\frac{1}{2}$ kr. III. Korunka 505 frt 6 kr. III. Ső-Várad 504 frt 92 $\frac{1}{2}$ kr. III. Udvarfalva 497 frt 73 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Nyárad-Szt.-Benedek 486 frt 27 kr. IV. Makkfalva 478 frt 87 kr. IV. Mező-Kölpény 470 frt 70 kr. IV. Mező-Sámsond 466 frt 77 kr. IV. Haraszkerék 457 frt 72 kr. IV. Mező-kövesd 457 frt 11 kr. IV. Mező-Fele 452 frt 86 kr. IV. Szent-Simon 448 frt 19 kr. IV. Nagy-Ernye 445 frt 18 kr. Ny.-Karácsonfalva 443 frt 8 kr. IV. Kelementelke 432 frt 72 kr. Márkod 423 frt 89 kr. IV. Baczka-Madaras 422 frt 47 kr. IV. Selye 404 frt 72 kr. IV. Cserefalva 398 frt 43 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Csitt-Szentivány 395 frt 12 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Szentistván 392 frt 62 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Mező-Csávás 383 frt 77 kr. IV. Szövérd 379 frt 71 $\frac{1}{2}$ kr. Mező-Bérgenye 378 frt 51 kr. IV. Jedd 373 frt 51 kr. IV. Bere-Keresztúr 367 frt 46 kr. IV. Havad 365 frt 35 $\frac{1}{2}$ kr. Maros-Keresztúr 357 frt 3 $\frac{1}{2}$ kr. Nyárad-Szt.-Anna 350 frt. IV. Csejd 345 frt 87 kr. IV. Lőrinczfalva 345 frt 67 kr. IV. Nyárad-Szt. Imre 343 frt 22 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Kakasd 340 frt 28 kr. IV. Goges 338 frt 8 $\frac{1}{2}$ kr. Csóka 337 frt 34 kr. IV. Székes 332 frt 64 kr. IV. Kebele-Szt.-Iván 362 frt 82 kr. Maros-Szt.-Király 362 frt 82 kr. IV. Fintaháza 316 frt 66 kr. IV. Szent-Gerlicze 295 frt 41 kr. IV. Mája 292 frt 21 kr. Gyalakuta 282 frt 12 kr. IV. Bő 281 frt 58 kr. IV. Abod 269 frt 24 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Ikland 266 frt 7 kr. Galambod 262 frt 34 $\frac{1}{2}$ kr. Bede 263 frt 42 kr. IV. Tompa 262 frt 22 kr. IV. Torboszló 249 frt 23 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Vadasd 248 frt 1 kr. IV. Kendő 204 frt 35 kr. Hagymás-Bodon 196 frt 5 kr. Csikfalva 190 frt 81 kr. IV.

Küküllői egyházmegye.

Maros-Bogát, papi fizetés 724 frt 88 kr. II-od osztá-

lyu. Szász-Bonyha 708 frt 17 $\frac{1}{2}$ kr. II. Héderfája 705 frt 51 kr. II. Királyfalva 607 frt 62 kr. II. Nagy-Kend 606 frt. II. Vámos-Gálfalva 587 frs 88 kr. III. Nagy-Teremi 500 frt 74 kr. III. Szász-Csávás 501 frt. III. Kutyfalva 585 frt 7 $\frac{1}{2}$ kr. III. Mező-Bodon 482 frt 40 kr. IV. Sövényfalva 454 frt 86 kr. IV. Radnot 453 frt 23 kr. IV. Harangláb 435 frt 8 kr. IV. Kis-Kend 441 frt 10 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Balavására 436 frt 84 kr. IV. Gogán Váralya 427 frt 36 kr. IV. Küküllővár 422 18 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Medvés 406 frt 92 kr. IV. Küküllő-Széplak 385 frt 58 kr. IV. Kórod-Szt.-Márton 374 frt 20 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Csapó 349 frt 36 kr. IV. Bethlen-Szt.-Miklós 345 frt 3 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Buzás-Besenyő 334 89 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Szász-Almás 300 frt 24 kr. IV. Ugra 295 frt 8 kr. IV. Szőkefalva 291 frt 12 kr. IV. Erzsébetváros 300 frt. IV. Egrestő 249 frt 31 kr. IV. Magyar-Déllő 300 frt. IV. Mikefalva 241 frt 63 kr. IV. Szent-Benedek 223 frt 98 kr. IV. Sülye 203 frt 12 kr. IV. Dányán 201 frt 79 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Gogány 194 frt 94 kr. IV. Magyar Herepe 153 frt 64 kr. IV. Boldogfalva ?

(Vége kövt.)

Az áll. igazgató-tanács kis gyűléséből.

Kolozsvárt, 1877. maj. 10.

Jelenvoltak: főt. Nagy Péter, elnök; Ince Mihály, Dr. Kolozsvári Sándor, Szász Béla, ig. tanácsosok; Szabó Ádám, számvevő, Deák József, pénztárnok Bodor Antal, titkár.

A sepsi-szentgyörgyi középtanoda, az ig. tanács fölhevása folytán, jelenti, hogy ez évben lehetetlen egy második tanári állomás betöltését kérelmeznie, miután a jelentékeny kamathátralékok mellett még némi építési kiadás is áll a tanoda előtt, ez évre. Egyszersmind jelenti, hogy a már kihirdetett kandidacio nyomán megválasztandó tanár czime csak addig leend „igazgató-tanár“, míg — a tanári kar jövőben leendő kiegészítésével lehetővé válik az igazgatói állomás törvényszerű betöltése, — a most kijelölt 1200 frtnyi fizetésből is 200 frtot igazgatói illeték czimén huzand a most megválasztandó tanár. Az ig. tanács ez utóbbi jelentést a közgyűlésnek — a választás alkalmára — bejelenti, a második kathedra be nem tölthetését pedig kénytelen tudomásul venni.

Szabó Pál, esperes, jelentést tesz az ilosvai egyházban történt aversio körülményeiről, egy megejtett vizsgálat alapján. E szerint nem positiv adatokkal bizonyítható a katolikus pénzbeli vesztegetés s a száraz tény csak az, hogy a nagyon rossz anyagi viszonyok közt levő tagok egy része — tetemes kepe-hátralékkal terhelt — katholizált. Elnök jelenti, hogy ő ez aversio ügyében már korábban intézkedett, — az ig. tanács pedig a papnak, a folyó évi államszegély terhére, a közpénztárból ötven frtnyi segély-pénzt utalványoz.

A dézsaknai felekezeti iskola államivá leendő átválttatása iránt kötött szerződés, pár megjegyzéssel, helyben hagyatik.

Udvarhelymegye tanfelügyelője közli a nm. vall. és közokt. miniszter engedélyét, mely szerint — a körülmények tekintetbe vételével — még egy év engedélyeztetik az illető tanítóknak a tanképesítvény megszerzésére s kéri az illetők okmányainak közlését. Az átirat közöltetik az udvarhelyi esperessel, ahoztartás végett.

A brassói egyházközség, az ottani városi hatóság rendelkezésére, temetőjében halottas kamarát kívánván építeni, a tervrajzokat fölküldi, melyeket az ig. tanács megerősít.

Tordamegye tanfelügyelője a méhesi iskola alapmibenállta iránt kérdést tevén, a szükséges fölvilágosítás megadatik, s egyszersmind kérdés tételük az ügyvédhez amaz iskola alap ügyében a volt gondnokkal folytatott per mibenálltára nézve.

Elnök indítványára kimondja az ig. tanács, hogy évi jelentésében azon indítványt terjeszti a közgyűlés elé, hogy az ügyvéd megválasztásának joga, jövőre, ruháztassék az ig. tanácsra.

A szászvárosi középtanoda az iránti kérelme, hogy halhatatlan mecénása: gr. Kun Kocsárd, tiszteletére „Kun-tanoda“ vevessen föl, ajánlattal áttételük az ideai közgyűléshez.

Ugyanaz kérelmezi a gr. Kún-alapítvány 2 évi jövedelmének építési-alap czimén leendő tőkésítését s némi kiigazítások megtehetését; az alapító, csekély módosításokat magában foglaló, beleegyezési nyilatkozata alapján és értelmében engedélyeztetik.

A kis-solymosi pap és tanító fizetéseinek, a takarékmagtár jövedelméből leendő emelése, az egyh. megye ajánlatára, engedélyezték, a módosult díjlevelek, megerősítés végett, föl levén terjesztendők.

A paczalusai tanítói díjlevél — az egyház-ker. közgyűlés jóváhagyásának föntartásával — megerősítettük.

A dézsi iskola-ház terv, mely szerint egyes kézművesekkel kötendő szerződések alapján a költség, remélhetőleg, 4000 frtnál többre nem rug, helyben hagyatik.

A kis-dobai egyház széna-kepéjét és fa-kepéjét egy réttel, illetőleg a kárpótlási jövedelemből 20 frttal kívánja megváltani. A megváltás, az egyh. megye ajánlatára, azon esetben helyben hagyatik, ha a politikai községnek, a rétet illető ajánlatát az illető felsőbbség is megerősíti. A díj-levél megerősítése addig függőben marad.

Kelemen F. galaczi lévitái állomására meg érkezvén, kér juliusi angarijából előleget, az egyház s parochia kijavítására 10 aranyat és a lévita számára facultatiot. A juliusi angaria utalványoztatik, az építésre 50 frt segély adatik, az egyház pedig értesítettük a módoszatok felől, melyek mellett a facultatio a főt. püspök úrtól kieszközölhető.

A szentlászlói egyház számodásaiban — egy volt gondnoktól az ujnak szabályszerűtlenül történt átadás következtében — tetemes zavarokat, s 60 frtnyi hiányt mutatva föl: az egyházmegye, ig. tanácsi rendeletre (a számadó gondnok panassza folytán) bizottságot küldött ki a dolog tisztázására, mely azonban kétszeri kiszállás után sem hajlando jelenlegi gondnokot, sem a papot a 60 frtnyi hiányért felelőssé tenni, valószínűnek jelentvén ki, hogy a 60 frtnyi

deficit csak látszólagos s a számadások zavart voltából származik. Az egyházmegye, a bizottság jelentése alapján, tudatja az eredmény eredménytelenségét s úgy vélekedik, hogy comissio költségeit fizesse a volt számadó gondnok, ki panasszával a vizsgálatra okot adott. Miután azonban a szabálytalan átadásban a főhibás a pap s az, hogy a 60 frtnyi hiány miképi állása e szabályszerűtelenség nyomán nem deríthető ki, szintén őt terheli: az ig. tanács a bizottság költségeit a pap terhére rója.

A szilágy-somlyói egyház két drb. szállóját a jelenlegi pap használatára engedi át. Helyben hagyatik.

A gyalui egyház templom-építési költségei iránt az esperes — fölhívás folytán — jelentést tett s kéri ennek alapján egy belső telek 500 frton leendő eladásának, adósság törlesztés okából való, helybenhagyását. Helybenhagyatik.

Az udvarhelyi egyház egy bolthelyiségének hasznosbérbe adása szabály-szerűtlenül törtévnén, a két pap folyamodására kimondatik, hogy a bolt olyan egyénnek, ki az egyházzal perben áll s nem is határozott összegű bért ajánlt, ki nem adható, 28 frt helyett 60 frtot ígért, meghagyandó.

A nagyenyedi főtanoda gondnoksága — fölhívásra — jelenti, hogy Tatár Sándor volt udvarbíró 1867 évi számadásai az irattárban nem voltak megtalálhatók s így csak n. Fosztó Ferencz, volt gazdagondnok egy rendeletének másolatát közölheti ide vonatkozólag, melyel Tatár Sándor fizetését, épen a számadások be nem adása okán, betiltotta. Tatár Sándor fölhivatik annak igazolására, hogy 1867 évi számadásait beadta.

A szilágy-főkereszturi egyház egy régebbi kisorsolási gyarapodására az ottani pap igényt formálván, addig is, míg a számvető a pénztárnoki beérkezett vagyonállási kimutatás alapján számításait megteszi: az esperes fölhivatik jelentés tételre, hogy a nevezett egyházban 1874. máj. 1-seje óta kik és mettől meddig papskodtak?

A m.-kályáni templom, papi lak és iskola redukált tervei és költségvetése helyben hagyatnak, megrendeltetvén az egyháznak a szükséges anyagok előre való beszerzése és az ott kezelt tőkéknek fölszedése, az itt kezelt pénzből addig segély nem adatván, míg a künnevőségek föl nem használtattak.

A szilágy-szegi iskola-ház javítására kért összeg, az esperes fölvilágosító jelentése alapján, utalványoztatik.

A gen. direktor, fölhívásra, kimutatást küld be a szentegyházi papot illető beneficiumokról, mihez képest Budai Lajos volt sz.-egyházi pap értesítettük, hogy a beneficiumokból nem részesíthető.

Az alsó-tőöki és felső tőöki egyházak adóssági viszonya, a két egyház megegyezése szerint, kiegyenlítettük.

Várkonyi Annának egy Dániel-alapítvány javadalom adományoztatik.

A mármaros-szigeti liceum közli a végrendeletileg általa kezelt P. Horváth-alapítvány egy félévi bevételéről és kiadásáról szóló számadásokat, mely szerint, nagyobb befektetés okán, csak 38 frt. 27 krt. küldhet a missio alap-

ra, a várt 310 frt. helyett. Tudomásul vétetik s a pénz a pénztárra utalványoztatik.

A n-rápolti pap egy ideig a tanítói teendőket is végzővén, a tanítói állomás részére kiutalt 40 frtnyi államszegély neki kiutalványoztatik.

A teremii egyház temploma kijavitása iránti kérése, esperesi ajánlatra, megadatik.

r. t.

VIDÉKI ÉLETT.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

Közgyűlési vázlatok s egyebek.

Kalotaszeg, 1877. máj. 12.

Ti régi szép idők! hová tűntetek el; midőn ugy rendes, mint rondkivüli közgyűléseink alkalmával a gyülesterem szűk volt, nagy számmal összegyűlt papjaink s képviselőink befogadására? Miért vonultak el csak álomszerű ködfátyolkép gyanánt lelki szemeink előtt, hogy annál szomorubb legyen a kongó üresség, mely most testi szemeink előtt tántong? Mennyire gyönyörködött egyik igen tisztelt főgondnokunk közelebből, a jegyzőkönyvben lapozgatván, közgyűlésünk tagjai névsorában, látván, mily szép számmal van azok közt az értelmiség képviselve! (már t. i. papiroson). Valóban sok kitűnő név olvasható ott a tanárok, megyei és városi tisztviselők, igazgató tanácsosok, orvosok, ügyvédek, főrangú és közép osztálybeli birtokosok karából; de mi haszna, ha három, négy kivételével, csak távollétükkel tündökölnék? Miért lankadtak el különösen oly hamar igen tisztelt kolozsvári képviselőink, kikhez eleinte oly gyakran volt szerencsénk, a tárgyalások nagy előnyére? Mostanság a 10 közül csak az az egy szorgalmas, lelkiismeretes, nem lankadó buzgóságu látogat le hozzánk, ki egy gyűlésről sem szokott elmaradni. S csudálatos, mily ragadós ez a közönység! Mióta kitűnő értelmeseink hanyagolják gyűléseinket, az óta maradna el czondrás képviselőink is, sőt mit mondok? a papok is.

E részvétlenség leginkább szembe tűnt mult év nov. 12-kén a gr. Mikó Imre gyászünnepélye alkalmával; midőn egy ily halhatatlan emlékü fő gondnok és köztisztviselő állott hazafi gyászünnepélyére egyházmegyénk 83 közgyűlési tagja közül csak kilencz jelent meg s e kilencz közt 42 képviselő közül csak egyetlen egy. Sokan a nagy hideget hozták fel távollétök melegségére, de ha egyházmegyénkben mint a kegyeletös érzés, ugy az ügy buzgóság felett is a hőmérő fokai határoznak: szomoru árvaságra jutnak akkor közügyeink; mert ha az áll. ig. tanács mint ez alkalommal az egyházközségek csoportosítására nézve tette, márczius elsőjere kíván az egyházmegyéktől, csak a can. visitatio közreműködésével elintézhető fontos tárgyakról véleményt, hogy legalább is febr. 24-ke körül meg kell tartani a közgyűlést, a mikor mindég lehet olyan hideg, mint mult évi nov. 12-én volt. Azon indokból tehát, mert azon idő tájig, midőn e tárgyban közgyűlés volna tartandó. a can. visitatio elvégzése is nagyon kétes: felirat intézte-

tett az áll. ig. tanácshoz, hogy a kívánt vélemény apr. 1-ig föl nem terjeszthető.

Folyó évi márczius 18-án kezdődött tavaszi rendes közgyűlésünk. Először a két vizsgáló bizottság jegyzői olvasták föl jelentéseiket, melyek közt egyöntetűség nem lévén, nem bírták egyházmegyénk mult évi anyagi és szellemi állapotának egy egész, könnyen áttekinthető képét elének állítani, bár az egyik minden megvizsgált egyházközségre kiterjedő részletességgel s igen elmésen volt szerkesztve. Nem tudtuk meg jelentéséből, szaporodtunk-e vagy apadtunk lélekszámában a mult évben? Haladás, hanyatlás mutatkozott e felekezeti iskoláinknál? Növekedett-e vagy fogyott az iskolába járók száma? Nézetem szerint czélszerűbb volna az adatokat esperes aa. kezéhez szolgáltatni s rábizni, hogy jelentést tegyen egyházmegyénk megelőző évi állapotáról, mint más egyházmegyékben szokás. Annyit megtudtunk a két jelentésből, hogy a kötlevelek nincsenek szabályszerűen kiállítva, a magtárak szépen gyarapodnak papiroson, de sokhelyt a kiirt összeg jelentékeny része nem tekinthető biztosnak; megtudtuk továbbá, hogy felekezeti iskoláink közt kitűnő a középplaki s vagy 6 a jobbak közé tartozik; megtudtuk nevezetesen azt az örvendetes tényt, hogy a b.-hunyadi állami iskolában a vallás tanítás Ignác Károly lelkész és Csoma Péter énekvezér által oly kitűnően vezetetik, melyhez csak távolról is hasonló felekezeti iskoláinknál egyházmegyénkben sehol sem tapasztalható; [múltán szavaztatott nekik a közgyűlés részéről jegyzőkönyvileg méltányoló elismerés.

Annál meglepőbb volt hát rám nézve az ig. tanács f. é. apr. 15-ki ülésében hozott azon határozata, mely szerint felvilágosítást kér az esperestől arról, hogy B. Hunyadon a vallástanításért az énekvezérnek évenként fizetett 100 frton kívül még kinek és mennyit fizetnek? miután az 1874-ki ker.gyűlés határozata szerint a vallástanítás a pap kötelessége. (Lásd „prot. közlöny idei 16 szám.) Csak nem ugy értelmezi tán a m. ig. tanács e törvényt, hogy az egyházközségeknek akkor sem szabad a papnak az állami vagy községi iskolában teljesített vallástanításért fizetniök, ha módjuk és akaratjuk van erre; mert ez az értelem az idézett törvénynek sem betűjében, sem szellemében föl nem található. Köteles ugyan a pap ingyen is tanítani, nem felekezeti iskolában a vallást; de hogy az egyházközség e tanításért fizethessen, az tiltva az idézett törvényben nincs, nem is lehet. A b.-hunyadi ref. egyházközség azért, mert papjának valami csekélységet fizet az állami iskolában teljesített, és pedig kitűnően teljesített vallás tanításáért, nem megrovást, hanem dicséretet érdemela felsőség részéről s kár ily határozattal mintegy arra utalni az egyházközségeket, hogy ily szolgálatért ne fizessenek a papnak, mert nem tartoznak vele.)*

Bocsánat e kitérésért; de mivel e cikket májusban

*) Ugy tudjuk, hogy a b.-hunyadi egyház tetemes adósságokkal van terhelve s így aligha feleslegből díjazza a vallástanítást. Az ig. tanács leirata, a többek közt, e körülmény által van indokolva. Szerk.

írom, megengedhető nekem, ha nem tartom magam szoros-
san időrendhez s olyanokra is kiterjeszkedem, a melyek esz-
metársulatnál fogva, bár az egyházmegyei közgyűlés körén
kívül esnek, határozataival összefüggésben lévén, eszembe
jutnak.

E közgyűlésre adta be Valler József mákói lelkész aa.
is e lapokban már ismertetett *törvényjavaslatát* az erdélyi
ev. ref. egyházkerületi lelkészi nyugdíj-intézet tárgyában.
E javaslat annyi kedvezőtlen előjelek között indult útnak, melyek-
ből a régi római aligha nem bukását jósalná, mitől óvja
Isten. A bizottság ugyanis, melynek a gyűlés elején véle-
ményezés végett kiadatott, élnoke eltávoztával nem tárgyal-
ta és így e gyűlés alkalmával nem történt egyéb, mint
hogy végén a javaslat felolvastatott s beható tanulmányo-
zás végett kiadatott egy új bizottságnak oly utasításul,
hogy véleményét apr. 24-ig esperes aához terjessze fel s
esperes aa. épen e javaslat tárgyalására rendkívüli közgyű-
lést hívjon össze.

Egyéb keblí ügyek elintézése után tárgyalatott a ki-
sebb jövedelmű egyházközségek csoportosítása. Indítványoz-
tatott, hogy maradjunk e tárgyban már 1875-ben a ker.
gyűléshez fölterjesztett véleményünk mellett, mely szerint
csoportosítása elvét csak esetenként, akisebb egyházközségek
papi állomásai megüressedésével, véltük keresztülvihetőnek,
mert egy a helyi körülményeknek megfelelő előleges tervet
a papi fizetések minimuma meghatározása nélkül készíteni
nem lehet; s ha lehető volna is ily terv készítése, nem len-
né végrehajtható. Ez indítvány mellőzésével azonban anélkül,
hogy a papi fizetések kimutatása kéznél lett volna, anélkül,
hogy tekintetbe vettük volna az egyes egyházközségek azon
nyilatkozatait, melyek szerint nem hívón, hogy a mostani
csekély fizetésre is papot ne kapjanak, az affliatoról hal-
lani sem akarnak: a papi fizetés minimumát 600 frtban
indítványozta megállíttatni, hozzá fogtunk a zöld — tulaj-
donkép fejér asztal-mellett a csoportosításhoz s csináltunk
oly tervezetet, melyre az is csóválni fogja fejét, a ki helyi
viszonyainkat nem ismeri. Előbb kijelöltünk 19 egyház-
községet, mint olyakat, melyel önnállólág is fenn bírják
magukat tartani, ezután mégis adtunk hozzájuk filiákat;
áldozattal is fenn tartandónak jelöltük ki Egerest, Kaján-
tót, Járát, Györgyfalvát, azután Kajántót mégis Fejérdhez
affliáltuk, s csoportosítottunk oly egyházközségeket, melyek-
nek összes papi jövedelmei nem hogy a 600, de az 500
frtót sem ütík meg. Így m. évi nov. 12-kén is megcsinál-
hattuk volna, kár volt azon gyűlésről el halasztani.

(Vége következik.)

A küllői egyházmegyéből

I.

V.-Gálfalva; 1877. máj. 9.

T. Szerkesztő úr!

Becses lapjában egy kis helyet kérek az igazság ér-
dekében következő soraimnak.

A „Protestáns Közlöny“ május 3-iki számában a 209-
ik lapon Küllő megyéből „*Helyreigazítás a Szemle tu-*

dósítására“ felirattal egy oly cikkecske jelent meg a
küllői ref. egyházmegye april. 11-én tartott k. gyűlésére
vonatkozólag, mely viszont helyreigazítást igényel. A manda-
tumgyébanugyanis közgyűlés a következő határozatot hozta:

„Jóllehet k. gyűlésünk azon meggyőződésben van,
hogy az 5 éves ciklus lejárt, miután képviselőink 5 évben
5 rendes k. gyűlésen már részt vettek, s így a 6-ik ren-
des közgyűlésen jogosan nem jelenhetnének meg, mindazon
által miután a mts. egyház főtanács többsége a 6-ik ren-
des közgyűlésre is a volt képviselőket határozta meghivan-
doknak, mint nézete szerint törvényes tagokat: képviselőink
utasítatnak a k. gyűlésen való megjelenésre.“ És ezzel
kapcsolatosan jegyzőkönyvbe iktatás végett, a következő in-
dítvány fogadtatott el:

„Mondja ki a k. gyűlés, hogy az igazgató tanácsnak
az egyházkerületi képviselők mandatumának lejártá kérdésé-
ben nyilvánított nézetét, felfogását nem o-ztja, s erről a
képviselek értesítendők.“

Ennyi a mit az igazság érdekében teljes hitelességgel
közleni kívánok, miután említett cikkben, az én igazság-
szeretetemre is hivatkozás van.

Azonban, hogy jövőben ily helyreigazítások ne történ-
jenek, telyes bizalommal kérem fel a cikkező urakat, le-
gyenek szivesek és jöjjenek hozzám; mert a jegyző könyvet
a legnagyobb készséggel feltárom bármikor. Lám most is,
ha a helyre igazítani kívánó t. cikkiró úr, hozzám folya-
modik, eredetiben szolgáltam volna az indítvánnyal; mert
tudhatja, hogy a kérdéses indítvány írásban adatott be. (Ha
szükséges, most is szolgálhatok vele).*)

Kovács Elek. s. k.

e. m. jegyző.

II.

Küllőmente, 1877. maj. 12.

A „Szemle“, mint hivatalos lap.

E lapok 18-ik számában azt ígérttem volt, hogy a kü-
llői ref. egyházmegyének mult apr. hó 11-én tartott köz-
gyűlést illetőleg, a „Szemle“ 17. számában kiadott tudósi-
tás végső passusára a t. szerkesztő úr becses engedelmeivel
vissza fogok térni.

Ugyanis a „Szemle“ bizalmas levelezője, az említett
helyen ezeket is írja: „a küllői ref. egyházmegyének az
irt napon tartott gyűlésében azon indítvány tétetett, mi-
szerint „Fogadja el egyházmegyénk hivatalos lapjával az enye-
di „Egyházi és Iskolai Szemlét“ s azt tartozzék minden egy-
ház jártatni, s a körösvények — Küllőre nézve — ezután
csak is ezen lapban közzétesse. Ezen indítvány elfo-
gadtatott.“

Meg vallom nagyon tréfás levelezője lehet egyházme-
gyénkől az enyedi „Szemle“ t. szerkesztőjének; mert az
már mégis igen sok volna komolyan csak megpróbálni is

Hogy az ellentétes tudósítások közül a tényállásnak melyik
inkább megfelelő, az csak a jegyzőkönyv hitelesítése alkalmával lesz
önstatálható. Különden az egész kérdés igen csekély jelentőségű.

Szerk.

elhitetni, az illető szerkesztővel, és annak olvasó közönségével, hogy a küküllői ref. egyházmegye rendkívüliségének érzetében egy — a többiekétől egészen külön — lapot vándorálna magának, azon érthető hozzá adással, miszerint ezután, csakis ezen lapban kiadott körözüvények lesznek kötelezők a küküllői egyházmegyére nézve.

Ugyan kérem t. levelező úr, valjon mi lenne abból, ha hirtelenséggel fognák magukat erdélyi anyaszentegyházunk minden egyes egyházmegyéi, s az őket érdeklő körözüvényekre nézve mindenik, egy-egy külön újságot óhajtana? Ez lenne már igazán tréfás dolog!

Én is elmondom röviden, hogy a küküllői ref. egyházmegye tavaszi közgyűlésén, az enyedi „Szemle“ miként akart hivatalos lapjává tétetni egyházmegyénknak. A történet ez: a közgyűlés tárgysorozatának utolsó pontjában olvassuk a n. t. esperes urnak azon méltó panaszát, miszerint egyházmegyénkben a hivatalos körözüvények nem kezelhetnek illő pontossággal — kérvén a gyűlést ezen adminisztratív gátló bajnak orvoslására megtenni a szükséges lépéseket. Minthogy pedig egyházmegyénk némely férfiai, a „Szemle“ t. szerkesztőjének megtalálása folytán, már azelőtt gondolkodtak arról, hogy jó lenne a „Szemlét“ egyházmegyénkre nézve hivatalos lappá tenni, melyet tartozzék jövőre nézve minden egyház saját költségén megrendelni: a n. t. esperes úrnak említett felhívása folytán igen alkalmasnak találták az illetők az időt, és körülményt jó szándékok érvényesíthetőségére, a közgyűlés idejének végperceiben. Elérkezett a várt idő... Helyettes elnök aa. felhívja a figyelmet e nagyfontosságú tárgyra nézve. Egyik képviselő indítványozza, hogy pontosság tekintetében valamelyik egyházi lapban közzétesse ezután a hivatalos rendeletek. Az óra már kettőt rég elütötte délután... Képviselőink azon kevés számából is, kik megjelentek e gyűlésen, velem együtt többen éhségüket csillapítani távoztak, nem is gondolva a tárgysorozat utolsó pontjában be foglalt panasz illyenszerű eredményére... Jó lélekkel mondom, hogy nem maradt a teremben tíz ember, s ezek is történetesen éppen a „Szemle“ emberei valának... Helyettes elnök aa. ajánlja a „Szemlét“ aztán enuntialja... Azonban a tíz közül mégis egy szólani akar — de az elnök már enuntialt! „Az elnöknek is igaza volt, mert senki sem szólt.“ Ezeket így beszéltek el nekünk a künn levőknek, és pedig hitelesen, azok a kik a teremben benn voltak. S így tette, vagy jobban mondva tenni akarta kilencz ember kizárólag a „Szemlét“ hivatalos lapjává egyházmegyénknak, a jelen nem lévő legalább 71 képviselő híre, és tudta nélkül. Ehez úgy hiszem nem kell több commentár!

Ez van megírva a „Szemle“ 17-ik számában, a jó akaratú levelező által, azon holdog hiedelemben, hogy azt, a mi ott van írva, nemcsak a „Szemle“ de az egész világ elhiszi: hogy t. i. küküllőmegyének egyházi képviselő teljes számmal adót raktak az egyházak nyakára, az egyedül csalahatatlan „Szemle“ érdekében. És ime csupán pártórlékből, szinte kényszeríteni akarnak, hogy az enyedi „Szemlét“ üssük fel hivatalos lappá. Pedig bizony mondom, hogy a kü-

küllői ref. egyházmegyében, még ez idők szerint circulál annyi „Prot. Közlöny“ mint a mennyi enyedi „Szemle!“

Bizonyára t. levelező úr, igen jó, és hasznos dolog lenne egyházmegyénket ne úgy mutatni fel, mint egyik, vagy másik párt martalékát; hanem inkább igyekezzék oda hatni leveleivel, hogy a pártoskodás és szeretlenség helyét békeség és egyetértés váltsa fel; s ha ez megtörténik: kérje fel valamelyik egyházi lap szerkesztőjét, hogy lapját általánosan elszegényedett egyházainknak legalább félárban ajánlja fel, és küldje meg, melyben aztán közzétesse a hivatalos rendeletek!!! Ebben aztán mindnyájan egyetértենék. Isten ve-lünk!

Küküllőmenti.

A királyhágtúli testvér superintendetiák köréből.

A tiszántúli reformált egyházkerület

1877. ápril 19—23. napjain Debreczenben tartott közgyűlésében:

1. Tanácskozás alá vétetett a zsinati előmunkálatokkal megbízott egyházkerületi küldöttség jegyzőkönyvében foglalt indítvány a *zsinattartás ügyében*; a mely szerint a zsinattartás a tiszántúli egyházkerület egyházmegyéinek általános és közóhajtása lévén, a zsinati előmunkálatokkal megbízott küldöttség is, habár éppen nincs azon nézetben, hogy a zsinat azt eszközölhesse, miszerint minden egyházi bajainkat, mintegy varázsütéssel, képes legyen elosztatni és egészen új életet teremteni a magyarországi ref. egyház kebelében; de elérkezettnek látja az időt, hogy az egyházkerület, miképen a múltban több ízben hangsúlyozta egy törvényes nemzeti zsinat szabályszerű létrejövételének nagy szükségét, jelenleg is egész határozottsággal tegye meg a lépést egy alkotmányozó zsinattartás ügyében; melynek tehát egyedüli teendője és végcélja lenne, hogy a hazánkbeli egész ref. egyháznak egységes szervezetét állapítsa meg, a legalsó fokozattól a legfelsőbig. — Ezen alkotmányozó zsinat tartása céljából hivassanak fel a testvér ágostai hitvallású és ref. egyházkerületek, ez utóbbiak azon kijelentéssel, miszerint ha osztják ezen nézetet, mielőbb egy tisztán ezen tárgyban — ad hoc — tartandó egyetemes értekezlet hívassék egybe, melynek végzése minden egyházkerületre nézve kötelező erővel bírjanak. — Ezen értekezletnek legyen feladata az alkotmányozó zsinat tárgyában a szükséges előintézkedéseket megtenni.

A küldöttség javaslata teljes mérvben ellogadtatott s főlhivatnak a testvér egyházkerületek egy alkotmányozó zsinatnak mielőbb megtartására nézve nyilatkozni és közremunkálni. —

Indítványoztatott, hogy az egyetemes értekezlet helye Debreczenben legyen, mely egyhangulag elfogadtatván, a testvér egyházkerületek fölkéretnek a testvéries meghívás elfogadására.

2. *Az énekes könyv* tárgyában működő küldöttség bejelentette, hogy a múlt évi juliusi gyűlés után püspök úr a-

zonnal megkereste Debreczen város tanácsát az új hangjegyek megszerzése és a nyomtatás megkezdése iránt; de a megrendelt hangjegyek csak december hóban érkeztek meg minden sürgetés daczára: úgy hogy a nyomtatás ezen évben kezdetett meg s jelenleg már a zsoltárok mindkét kiadásban csaknem kivannak szedve. — Mindenik kiadásból 15 ezer példány nyomatik, még pedig az ugynevezett zsebkiadásból 12 ezer közönséges, 3 ezer pedig velin papírra. A kisebb kiadásban a betűk garmondok lesznek, a nagyobb alaknál a ciceró betűk tartatván meg. Továbbá határozatott, hogy az énekes könyv példányainak miképen leendő kezelése és elárúsítása érdekében Debreczen város tanácsa keresetsek meg; a közönséges isteni tiszteleteknél az énekvezérek lehetőleg a kisebb kiadású énekes könyvet használják.

3. A dunamelléki egyházkerület azon indítványa, hogy a magyarországi ref. egyháznak egy közös új énekes könyve legyen, elfogadtatott.

4. A föld különböző részein levő presbyteri rendszert követő ref. egyházak szövetségének első egyetemes gyűlése folyó évi jul. 2-án Edinburghban tartatván meg, a tiszántúli ref. egyházkerület a legmelegebben óhajtja, hogy a magyar ref. egyház azon magát képviseltesse, fölhevén az elnökséget, hogy ez ügyben a többi egyházkerületek elnökségeit keresse meg; állapotjanak meg a kiküldendő tagok számában és azok utiköltségeinek miként leendő fedezésében; ha pedig a testvér egyházkerületek nem csatlakoznának e terv kivételére, ezen egyházkerület egy maga is kész legalább két megbízott által azon gyűlésben a részvételre.

5. A népiskolai tantervre érkezett egyházmegyei vélemények egy küldöttségnek adatván ki, azon küldöttség megtette azokra nézve észrevételeit; egyszersmind 3 tantervet dolgozott ki, a 6, 2 és egy tanítóval bíró 6 osztályú népiskolák számára. Ezen tantervek ki fognak nyomtatni s a tanügyi bizottság tagjai közt kiosztatni, úgy vétetnek majd fel a legközelebbi gyűlésen tanácskozási tárgyal.

6. A főiskolai teljhatalmu építendő bizottság bejelentette, hogy a főiskola új épülete került összesen: 147,469 frt 01 krba.

IRODALMI SZEMLE.

{Lang Henrik válogatott vallásos beszédei.

Magyarra fordította Mitrovich Gyula, ref. hittanár és főiskolai lelkész Sárospatakon. A szerző életrajzával. Sárospatak. Steinfeld Béla. 1877. Ára 1 frt 29 kr.

A 170 lapra terjedő kötet XIII. egyházi beszédet tartalmaz, melyeknek mindenike a korán elhunyt férfiú mélyre pillantó szabad szellemének, buzgó vallásosságának, sajátos szónoki erejének bényegét hordja magán. Adni fogjuk e beszédek tüzetesebb ösmertetését is, mert erre kiválóan méltók, noha nálunk ritka helyt s nagy óvatossággal használhatók, mert általában véve a mi népünk vallásos fejlettségének színvonalát túl szárnyalók. Hanem azért nagy köszönettel tartozunk a fordítónak, hogy e beszédeket egyházi irodalmunkba — igen sikerült fordításban — átplántálta

s e mellett még a szerző tanulságos életrajzát is közzé tessék melegen ajánljuk mindazok figyelmébe, kik egy ily kiváló szellem termékeit akkor is nagyra tudják becsülni, ha netalán annak hit-világát teljesen magokévé tenni nem is hajlandók.

Keresztyén Magvető. Szerkesztik s kiadják Simén Domokos és Péterffy Dénés. XII. ik évfolyam II. ik Füzet. Változatos tartalmából főlemlítjük a következőket: „A sötétség kincsei“ című egyházi beszédet, melyet Ferencz József fordított angolból; továbbá „Channing élete és tanításai, munkái és levelezései szerint“ a francia akadémia által 1872-ben pályakoszoruzott mű ismertetése Kovácsi Antaltól; végül az érdekesen egybeállított külföldi s hazai tanügyi egyházi szemléket, Felméri Lajos és Buzogány Áron jeles írók tollából.

Magyar prot. egyházi s iskolai figyelmező. Szerkeszti s kiadja Révész Imre. VIII. ik évfolyam, májusi füzet, megjelent a következő gazdag tartalommal: I. Micsoda alapelvek s minő fokozatok szerint volna czélyszerű alsóbb osztályú népiskoláinkban az egyházi énekeket tanítani. Ivánka Sámuel. II. A gyakorlati szónokképzés. Zsigmond Sándor. III. Egy határozott lépés a zsinattartás felé. Révész Imre. IV. Egyháztörténelmi tárcza: 1. Geleji K. István levele, melyben tagadja, hogy ő rágalmazta volna I. Rákóczy Gy. fejedelmet. Közli Zsilinszky Mihály. 2. Fodor János ref. lelkész önéletrajza a múlt század közepéről. Közli Hofer Endre. V. Egyházi és iskolai krónika. VI. Rövid irodalmi szemle.

K Ü L F Ö L D.

Franciaország.

(Házasság keresztyén és buddhista között. — A szent szűz egy flakóban. — Ó-katholikusok Poroszországban.

Bremában közelebről egyik templom a jelen korban ritkán előforduló ünnepegynek volt színhelye. *Sinco Aoki* japáni consul, hitére nézve buddhista, esküvőjét tartá Rhede Eliz, keresztyén nővel. Az eskető lelkész dr. *Manchot* vala, a „Deutsches Protestanten Blatt“ szerkesztője, kit ezért az orthodox lapok heves megtámadás okkal tisztelték meg, feledve, hogy hajdan az efféle mindennapos esemény volt. Főleg a népvándorlás korában, a kereszténység terjedésének egyik leghatályosabb eszköze az volt, hogy egy pogány fejedelem, vagy vezér nőül vett egy-egy keresztyén nőt s a következő az lett, hogy később ő is, népével együtt, a ker. hitre tért. A mi hazai történelmünkben is, főként a vezérek korából, hasonló esetek feles számmal maradtak följegyezve.

A *katholikus világban Marpringen*, e csodás vidék, mind nagyobb és nagyobb szerepet kezd játszani. A babonás nép roppant tömegekben tudól oda s mióta a kormány a zarándokolásnak újját akarta állani, a vakbuzgalom még nagyobb mérveket öltött s nem egyszer tettelegességre is engedi ragadtatni magát, a rendőri közegekkel

szemben. A nép nemcsak Marpringenben, hanem egész környékén levő forrásoknak csodatevő erőt tulajdonít s közelebbről az a hír terjedt el s talált hitelre' hogy Szűz Mária megjelent egy oly üvegben, mely odavaló vízzel vala telve!

A legújabb adatok szerint Poroszországban 17,674 ó-katolikus van, 22 lelkésszel.

Franciaország.

(Katholikus bizottság protestans ügyben.)

A francia vallásügyi miniszter, mint közelebbi számonkban jeleztük, egy nyolcz tagu bizottságot nevezett ki, melynek feladata a francia ref. egyházban végletekig csapongó szakadás kiegyenlítésére javaslatot adni. Kiegészítjük közleményünket azzal, hogy a bizottság tagjai mind *katholikusok* s e szerint a vizsály kérdésében teljesen indifferensek. A francia prot. lapok mindazonáltal nem jó szemmel nézik e bizottságot, mert attól tartanak, hogy oly kérdésekbe avatkozik bele, melyeknek egy katolikus tagokból álló bizottság sehogyszem lehet illetékes foruma. A bizottság javaslatát, annak idejében közölni fogjuk.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvár, maj. 17.

— Alólirott bizottság kedves kötelességének tartja a küszöbön álló egyházkerületi közgyűlés tagjait tisztelettel értesíteni arról, hogy a tagok illő elszállásolásáról gondoskodva lessz. Ennélfogva fölkeri mindazon tagokat, kik az elszállásolást igénybe kívánják venni, sziveskedjenek f. hó 25-ig ebbeli szándékukat t. Szász Domokos bizottsági tagnak tudomására hozni, hogy a szükségelt szállások száma iránt a bizottság magát ideje korán tájékozhasssa. Kolozsvárt, 1877. máj. 14 én. A rendező bizottság.

— A következő helyreigazítást vettük: T. szerkesztő ur! Az „Erd. prot. közlöny“-nek ez évi folyama 19. száma „vidéki élet“ revatában, „az udvarhelyi egyházmegyéből“ czim alatt nagytiszt. Solymosi István esperes úr, a mint állítja (és én elhiszem, mert nem olvastam) az enyedi „Szemle“ tudósítása nyomán egy olyan állítást tulajdonít nekem, mintha én a martius 4-iki igazgató tanács ülésében azt mondtam volna, hogy „az egyházmegyéknek nincs joguk a mandatum kérdésében nyilatkozni.“ Ha bár ez állítás nem egyezik meg a valósággal, még sem szólaltam volna fel ellene, mert annak úgy én, mint más ki van téve, hogy szavait egy vagy más okból félremagyarázzák; de miután a n. tiszt. ur az enyedi „Szemle“ május 10 iki 19-ik számában tett „nyilatkozatában“ ugyanezen állítást, mint valóságot ismételt nekem tulajdonítja, az igazság érdekében kijelentem, hogy én sem a martius 4-iki sem az azt megelőző gyűlésben azon nyilatkozatot nem tettem.

Hanem igen is egyéni meggyőződésemtől kijelentettem,

hogy a törvény értelme, a mandatum le nem járása tekintetében tiszta, de miután a felett mégis kételyek morúltek fel: a törvényt magyarázat vált szükségessé. A törvényt magyarázni pedig sem az igazgató tanácsnak, sem az egyházmegyéknek nincsen joga, hanem csak a kerületi közgyűlésnek. Lényegileg anynyi volt a mit mondtam és egyebet, most is álló meggyőződésem szerint, nem is mondhattam.

Ha az enyedi „Szemle“ tudósítója a valósághoz hiven ilyen értelemben lett volna szives tudósítását megtenni: akkor tán nem lett volna oka a n. tiszt. esperes úrnak, a két helyütt is kinyilatkoztatott megbotránkozásra. Különbzen ha akkor nem is mondtam, de állítom most, hogy az egyházmegyéknek sem régi, sem újabb törvényeink szerint, sem a multban, sem a jelenben, az igazgató tanács határozatait quasi felülbírálni s a felett gyűlésileg rosszalást vagy helyeslést *határozni* nem állott jogában és nem áll az igazgató tanács felelőssége mellett kivált ma, a midőn ugy egyes egyháztagok, mint az egyházközségek s annál inkább az egyházmegyék vélt sérelmeiket, meg nem tagadható joguknál fogva, panaszképen a közgyűlés elé juttathatják. Jó lesz itt figyelembe venni a különbséget határozati uton való elítélés és a panaszos felterjesztés között, mert különben olyan veszedelemnek tehetnök ki egyházi kormányzatunkat, a minőt bizonyára velem együtt senki sem óhajt. Dr. Kolozsvári Sándor, igazg. tanácsos.

— A magyar kath. püspökök a napokban utra kelnek Romába, a pápai jubileumra s visznek magukkal, az „emlék-csatton“ kívül még 100,000 frt Péter-állért. Ha más országokból is, aránylag hasonló összegeket kap Krisztus helytartója, pénztára szépen megtelik. Az „ember fiának“ nem vala hova lehajtani fejét s még is azt mondá: „*jobb adni, mint venni,*“ Helytartója megfordítja e tételt s úgy találja, hogy „*jobb venni, mint adni.*“

— A brassói ev. ref. hitközség presbyteriuma elhatározta, hogy karácson, husvét és pünköstön kívül, a többi ünnepeket eltérli. Jól teszi. A lutheranusok többi ünnepei egészen katolikus színezetűek s nem illenek bele a prot. világnézet keretébe.

— A vingárdi papválasztás ügye, mely — mint olvasóink tudni fogják — régóta függőben van, a Biró Lajos féle kísérletek miatt, f. hó 10-én végre valahára, szerencsés megoldásra jutott. A megjelent szavazók egyhangulag t: Kolumbán János, papjelöltet választották meg, épen azon egyént, kinek Biró Lajos úr, üres szónak bizonyult alapítványi ígéretekkel utját akarta állani. Részünkről a derék ifju lelkéset örömmel üdvözöljük s nemes pályáján kitartást s sikert kívánunk neki.

A szerkesztő postája.

Catonak, Háromszéken. A kéziratallat furesa historia történt. Asztaliokomból elcsenték s úgy került forgalomba. Levélben többet.

KLEIN ALFRÉD

kiadó-könyvkereskedése **S.-A.-UJHELYT.**

Előfizetési felhívás

Lukács Ödön nyiregyházi ref. lelkész

„EGYHÁZI MUNKÁIRA.”

Hat évi hivataloskodásom alatt körülbelül 3—4 kötetre terjedő eredeti egyházi dolgozatom van kézen kéziratban; mivel e munkákat én a szószéken kedvező sikerrel használtam: elhatároztam azok közül egy kötetet, mutatvány gyanánt, világ elé bocsátani; a figyelem és érdeklődés, melylyel t. tisztársaim, ismerőseim e kötet iránt viselkedni fognak, határozand a felett, hogy a többieket mostanában sajtó alá rendezzem-e vagy sem? Beszédeimre, tájékozással, előlegesen is megjegyzem, hogy az olvasó közönség azokban hitet, melegséget s a meggyőződés hangját fogja feltalálni; tartalmukat igyekeztem érdekessé s az alakot a tartalomnak megfelelővé tenni; talán itt-ott szokatlan modorral s eszmékkel fog a t. közönség találkozni e beszédekben; de megvallom, hogy itt nem kerestem nyomokat, melyekbe hágyjak, s lehető félszégeimet, hiányaimat a szokatlan út akadályai fedezték el. Leend e kötetben néhány ünnepi, alkalmi, közönséges és halotti, összesen 80—85 beszéd, 16 nyomtatott ivon.

Előfizetési ára 1 frt 80 kr., mely összeg, a szokásos postai utalvány mellett, Klein Alfréd sátoralja-ujhelyi könyvkiadóhoz küldendő. A könyv a t. előfizetőknek bérmentve fog megküldetni. Munkámat t. tisztársaim becses figyelmébe ajánlva, maradtam Nyiregyházán, január 1-én, 1877.

Lukács Ödön, ref. lelkész s egyh. megyei tanácsbíró.

Kiadásunkban továbbá megjelent:

FEJES ISTVÁN s.-a.-ujhelyi ref. lelkész

Egyházi beszédei, két kötet ára 4 frt.

7—*

Temetési beszédei, ára 1 frt.

Egy szép asszoy (a Kisfaludy-társ. által 50 arannyal jut. költői beszély.) Ára 60 kr.

STEIN JÁNOS

könyvkiadó hivatalában Kolozsvárt megjelent és kapható ugyanott, valamint minden hiteles könyvtárúrnál:

Ára 1 forint.

TEMETÉSI ALAPIGÉK

Ára 1 forint.

az ó és új testamentomból összeszededgette Kozma Mihály szentgericzei unitarius pap és esperes. Bővítette és sajtó alá rendezte Kozma Ferencz.

Tartalom: I. Közönséges halotti esetekre. II. Királyi, fejedelmi, hatalmas, nagy ember felett. III. Különböző hivatalokra nézve. IV. A keresztényi erényekre nézve. V. A világi külső sorsra nézve. VI. Az élet terheire nézve. VII. Az életkorra nézve. VIII. Nemre, házasság-, asyafiság- és családtagokra nézve. IX. A betegség nemeire vonatkozólag. X. A halál nemeire nézve. XI. Erőszakos halálra nézve. XII. A halál helyeire nézve. XIII. A halál idejére nézve. XIV. Félszgek és bölcsesekre. XV. Az életpályára nézve. XVI. Nevekre találók. XVII. Az élet szerelmére vagy unalmára. XVIII. Különösebb esetekre.

Kozma Ferencz következő szavakkal fejezi be Kozma Mihály munkás életének vázlatát.

„Kozma Mihály oly időben élt, midőn a szellemi munka nem jövedelmezett a mai értelemben és az írói dicsőség esábingere sem volt a jellemnek iránytűje; de ő munkálkodott egy félszázadon keresztül nem közönséges tehetséggel és nem közönséges mértékben, munkaszeretetből. Csúpan saját műveinek kéziratából egy terjedelmes papi könyvtár állott elő, melynek egyes darabjai másolatokban mentek közhasználatba. S ha az egyházi irodalmi viszonyok kedvezőbbek lesznek, az ő neve már ma az irodalom-történeté volna. Az unitarius egyház történet-írója így is mindenha tisztelettel kell hogy említsé az ő nevét. Ő mint pap hivatás által vezéreltetett pályáján; mint egyháztag jövő századok érdekeit képviselte; mint hazafi activ erényeit tovább plántálta gyermekeiben. S én mint ez érdemeknek tisztelője, a hálás útód kegyeletével állítam nevének e szorény emléket. S úgy érzem: egyház- és hazafiai kötelességet teljesíték.”

Az alapigék összegyűjtőjénél exegetikai szempontok éppen nem voltak irányadók s az ezen oldalról netán jöhető ellenvetésekre az eredeti kézirat előszavából álljon itt Kozma Mihály nézete.

„Elég a temetési Praedikatiókra az a Textus, mely csak szókbán vagy szollás modjában illik az alkalmatosságra, ha szintén arra a Textus értelme nem illik is. Akkor a magyarázat nélkül is lehet tudománjt tenni, s illendő, diszretes lézzen a munka. Különböben is unalmas az hosszas magyarázat temetéskor.

Es most kedves olvasó! élj boldogan s későre használják feletted e könyvet. Azonban ne feledd: „ὁ θάνατος οὐ χρονοῖται.”

Székely Keresztur.

KOZMA FERENCZ.

Megjelenik
minden csütörtökön

Szerkesztőségi szállás:

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDELYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
kedése, hová az előfizetési-
pénzek legcélszerűbben pos-
tautalványnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1frt. 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Sz—s. Egy a szükséges dolog. — Papi állomásaink osztályozása s jövedelme. (Vége.) — Vidéki élet: A kolozs-kalotai egyházmegyéről. Közgyűlési vázlatok s egyebek. X. — A szolnoki egyházmegyéről. Kraszna és Középszolnok megye közoktatásiügyi állapota az 1876 dik évre vonatkozólag. Fodor Dániel. — A kolozs-kalotai egyházmegyéről. Egyházi énekeink a népiskolában. Szentgyörgyi Lajos. — A királyhágóntuli testvér superintendenciák köréből. — Külföld. Anglia. — Tárcza: A spiritisták gyűlése B. S. (Vége.) — Egyházi s iskolai hírek. — A szerkesztő postája. — A kiadó hirdetései.

„Egy a szükséges dolog.“

Kolozsvár, maj. 24.

(Sz—s.) Egyházkerületünk évi rendes közgyűlésétől már csak néhány nap választól s részünkről az erdélyrészi ref. Sion egyeseregő fiait, előre is, szives indulattal, idvezeljük. Isten hozza őket!

Miért tagadnók? a kilátások, melyek között e közgyűlésünk egybe ül, telyességgel nem kedvezők!

Hazánk politikai láthatárát sötét boru fedi. Visszafojtott lélekzettel számláljuk a siető napokat, mert nem tudhatjuk a szempillantást, midőn békességért esdő fohásunk elhal a megzörrenő fegyverek szörnyű zajában.. Inter arma silent musae..

És a jelek oda mutatnak, hogy e kikerülhetnek látszó csapás mellett fenyeget még egy másik csapás is. Miként Krisztus oldalán, a lánca szűrés nyomán, egyszerre fakadott a vér s víz: nemzetünk megronsolt testét, hazánk drága földjét is alig ha el nem borítja mind a kettő. És míg a vérnek mezején a halál lesz a bőven arató, addig a békeséges munka mezeje nem termi meg gyümölcsseit, eltörök a kenyérnek botja s a mi mezeink használó vigasságunk megszűnik... Akkor igazán ajkainkra vehetjük a költő bús panaszát:

„Vérünknek hullása, vizek áradása,
Szegény magyar hazánk rettentő romlása.“

És egyházkerületünk képe minő? Azon is több

az árny, mint a fény. Sorainkban pártviszály dül, mely egyesek részéről a személyes gyűlölség terére is átesapott. A gyűlölség pedig soha sem szokott jó tanácsadó lenni.

És ha kérjük: honnan e pártviszály, mely egymás ellen sikra állít minket? Hiszen a prot. szellem ugyanazon anya-émlője táplált s nevelt föl mindnyájunkat; a multaknak édes és fájó emlékei, a jelenben annyi felől környező közös veszély tudata, a kétes jövő aggasztó kilátásai: mindmagaunyi kapcsolatok, melyeknek minket egymáshoz kellene fűzniök... Honnan mégis e pártviszály?

Kinek volna joga e kérdésre telyes biztonsággal válaszolni? Nincs közöttünk test szerint a csalhatatlan ítéletű mester, ki a szivek és vesék titkaiba be tudna pillantani s komoly tekintetét körüljártatva, közlünk egynek, vagy többnek kérdésére így nyilatkozhatna: „Te mondad.“

Mi csak tükör és homályos beszéd által látunk s külsők szerint ítélünk s ítéletünk oh, hányszor téveteget, sőt hányszor hamis.

Jó, hogy az ítélet hozatala nincs is ránk bízva. Mi várjuk be türelemmel az események fejlődését. Van hitünk az erkölcsi világrendben, mely előbb-utóbb mindig diadalt ünnepel: fölemeli azt a ki igaz, lesujtja azt, a ki gonosz. Ez erkölcsi világrendnek vannak hivatott őrei a földön is: az igazságszolgáltatás forumai. Hadd végezzék munkájukat azok s válasszák külön a konkolyt a tiszta búzától, hogy amaz vettessék a tűzbe, emez takarítsassék a csűrbe.

Mert ha egy s más kérdésben vannak is közöttünk, őszinte meggyőződés-sugalta, eltérések — s miut-hogy prot. egyházban, melynek jelszava „a szabad gondolat és szabad szó,“ ilyenek mindég voltak s lesznek — de van egy tér, melyen össze kell talál-

kozni, van egy kérdés, melyben egyet *kell* érteni az erdélyi reformált egyházkerület minden hű fiának.

E találkozási tér, e közös érdekű kérdés: anyaszentegyházunknak jó hire, neve, becsülete, mely drága örökség gyanánt szállott át ránk a multakból s melyet minden salaktól megőrizve s megtisztítva kell hátra hagynunk a jövő számára. Még a szeretet nagy mestere is ostort fogott s az örökkévaló templomból kiűzte a kufárokat s pénzváltókat, mert megszenstelenítették vála azt. Ha vannak közöttünk ilyenek, *bármely fél soraiban*, azokat hadd érje utól az ítélet sujtoló keze, azok vettessenek ki anyaszentegyházunk testéből, mint fekélyes tagok, mint a hogy kibányja kebeléből a rutságokat a tenger s megtisztít. Megtörténjék-e ez közöttünk vagy nem? az nem lehet előttünk pártkérdés, vagy jobban mondván, hogy ez megtörténhessék, az anyaszentegyház minden hű fiának, neveztessek az világinak, vagy egyházinak, *egyetlen hatalmas párttá kell tömörülni*.

Részemről mélyen megvagyok győződve a felől, hogy ha e bár fájdalmas — műtét véget ér, akkor anyaszentegyházunknak most sinlődő testébe újra fölpezdül a vér s visszatér az élet és erő. Megvagyunk győződve arról, hogy minden differentiák, melyek közöttünk fönnforgók s melyeknek legnagyobb része félreértéseken, helyrehozható tévedéseken, mellékes tekintetekon alapulók, elfognak simulni, kifognak egyenlítettetni, de csak akkor, ha abban a mit anyaszent-

egyházunk legmagasabb rendű éedeke követel, egyet tudunk érteni.

Mindenek előtt, mindenek felett:

„Egy a szükséges dolog.“

Papi állomásaink osztályozása s jövedelme.

Kolozsvár, maj. 8.

(Végső.)

Nagy-Szebeni egyházmegye.

Vizakna, papi fizetés 1451 frt 73 kr. I-ső osztályu. Buzás-Bocsárd 556 frt 24 kr. III. Bürkös-Ivánfalva 521 frt 45 kr. III. Nagy-Szeben 518 frt 72 kr. III. Magyar-Lapád 487 frt 78 kr. IV. Hári Forró 424 frt 37 kr. IV. M.-Becze-Solymos 404 frt 22 kr. IV. Balászfalva-Hosszaszó 401 frt 72 kr. IV. Péterfalva-Szancsal 385 frt 90 kr. IV. Örményszékes 386 frt 83 kr. IV. Ó-Ujfalu 350 frt 58 kr. IV. Bolya 223 frt 30 kr. IV. Alamor 294 frt 7 kr. IV. Mikeszásza 233 frt 96 kr. IV. Kis-Enyed 163 frt 6 kr. IV. Pokafalva 123 frt 15 kr. IV. Asszonyúpe 121 frt 89 kr. IV. Mihályfalva-Vessződ 188 frt 49 kr. IV. Bénye 150 frt 59 kr. IV. Túr 125 fr. 60 kr. IV. Kövesd 37 frt 66 kr. IV.

Udvarhelyi egyházmegye.

Kobor, papi fizetés 810 frt 57 kr. I-ső osztályu. Székely-Keresztur 787 frt 21 kr. II. Siklód 768 frt 55 1/2 kr. II. Agyagfalva 734 frt 65 kr. II. Moha 705 frt 6 kr. II. Nagy-Galambfalva 673 frt 37 kr. II. Alsó-Rákos 662 frt 91 kr. II. Petek 660 frt 64 kr. II. Bögöz 648 frt 87 kr. II. Parajd 6. 6 frt 59 kr. II. Alsó-Sófalva 604 frt 29 kr. II. Kányád-Jásfalva 596 frt 82 kr. III. Etéd

TÁRCZA.

A spiritisták gyülekezete.

(Végső.)

Gyakran lehet találni valakinél őszinte hitet, melyet a felelet zavarában balga okoskodással véd. Szükelműség, bizonyos pathologiai állapotok mindenekelőtt a büszkeség, mely semmi kifogást nem tűr, képesek volnának egy embert, hogy hite iránti bizalmát, ha lehet, jó, vagy azokhiányában rossz eszközökkel védje. Hogy voltak s vannak még csaló, charlatan spiritisták, is azt nem lehet tagadni; emlékezhetünk több újabb pörre, mely vétkes cselszövényeket hozott napfényre. De a nagy rész, a mai spiritisták, kiket leirtam, általában őszinték tévelygéseikben s elnézést érdemelnek. Mért csalnának? Ez nem áll érdekükben, hisz semmi hasznot sem huznak miveleteikből, pénzt senkitől se kérnek s fecsegéseikben a becsületesség és mysticitás hangja rejlik, a mely megindít.

De bármennyire igazságot szolgáltatunk is ez ártatlan fanatikusok jámbor óhajainak, nem fojthatjuk vissza sohajainkat a gondolatra, hogy annyi szép érzés merült el e neveléséges babonákban; az ember nem tekintheti mély szánalom nélkül a népszerű képzelet ez egészségtelen teremtményeit, e groteszk idézéseket, e roppant mistificatiót, e hóbortot, melynek egy spiritista társulat minden tagja szerzője s áldozata is egyszerre. Egy durva butor köré mozduatlanul csoportosulva, minden akarat erejük egy értelmetlen rögeszmében összpontosul, képzelődésük a lehető élenkon állítja elő a mozgást, melyet látni kívánnak, s ime megvannak győződve, hogy a láthatatlan világ tárul fel előttük, s hogy egy új organumot találtak fel az anyagtól megszabadult lények számára; ha meggondoljuk minő csudálatos, kimagyarázhatatlan szervezet által van lelünk közlekedésben az anyagi világgal, bámulnunk kell, hogy jelképezhetette valaha az emberi képzelem a lelket asztal alakjában.

Ha egy spiritista olvasná e sorokat, talán azt kérdezné: „Hisz ön a keresztyén természetfölöttiokban? És ha hisz, mért tűnik fel önnek a mi hitünk különösebbnek, mint az önöké?“ Könnyű volna rá azt felelni, hogy a természetfölöttiségnek két különböző neme van. Az a mely egyenes

576 frt 66 kr. III. Felső-Sófalva 547 frt 31 kr. III. Dálya 530 frt 60 kr. III. Muzsna 521 frt 86 kr. III. Kis-Galambfalva 520 frt 19 kr. III. Rugonfalva 501 frt 40 kr. III. Szederjes 496 frt. IV. Szent-Erzsébeth 482 frt 21 kr. IV. Bágy 469 frt 40 kr. IV. Nagy-Solymos 449 frt 98 kr. IV. Voldorf 447 frt. IV. Csekefalva 428 frt 87 kr. IV. Telekfalva 410 frt 54 kr. IV. Héviz 394 frt 95 kr. IV. Fiátfalva 392 frt 25 kr. IV. Körispatak 391 11 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Kecsed 379 frt 39 kr. IV. Uj-Székel 377 frt 67 kr. IV. Héjjasfalva 374 frt 20 kr. IV. Tarczád 366 frt 76 kr. IV. Felső-Boldogfalva 361 frt 81 kr. IV. Ege 353 frt 60 kr. IV. Patakfalva 349 frt 75 kr. IV. Fejéregyház 341 frt 85 kr. IV. Hodgya 337 frt 28 kr. IV. Mátisfalva 334 frt 64 kr. IV. Szt.-László 324 frt 86 kr. IV. Homorod-Szt.-Márton 353 frt 32 kr. IV. Sükő 323 frt. IV. Bikafalva 316 frt 18 kr. IV. Szolokma 312 frt 75 kr. IV. Kúsmód 302 frt 60 kr. IV. Alsó-Siménfalva 278 frt 76 kr. IV. Bözöd 271 frt 36 kr. IV. Bethfalva 258 frt 63 kr. IV. Nagy-Bun 252 frt 43 kr. IV. Sándorfalva 257 frt 9 kr. IV. Oczfalva 231 frt. IV. Kis Solymos 170 frt 87 kr. IV. Homorod-Szt.-Pál 127 frt 99 kr. IV. Dobofalva 111 frt 83 kr. IV.

Erdővidéki egyházmegye.

Nagy-Bacson, papi fizetés 930 frt. I-ső osztályu. Száraz-Ajta 960 frt. I. Közép-Ajta 900 frt. I. Kőpecz 610 frt. II. M.-Hermány 650 frt. II. Füle 660 frt. II. Bardocz 550 frt. III. Olasztelek 520 frt. III. Száldoboly 510 frt. III. Bibarczfalva 415 frt. IV. Kis-Bacson 460 frt. IV. Bodos 488 frt. IV. Bölön 680 frt. II. Miklosvár 50 frt. IV. Nagy-Ajta 250 frt. IV.

Sepsii egyházmegye.

Hidvég, papi fizetés 858 frt 16 kr. I-ső osztályu.

vonatkozással bir a moralis életre s egy szentesített vallás nagy bizonyosságaihoz van kötve, és az a melynek forrása a képzelődésnek veszélyes és egészségtelen csapongása, bizonyos kóros állapotok s végre törvény által már többször fölfedett s megbüntetett szédelgés. Könnyű volna kimutatni a mély örvényt, mely a keresztyént, ki szívében áhitattal hallgatja Isten beszédét, elválasztja e szerencsétlentől, ki fáradságos párbeszédet folytat igen- és nemekben valami fadarabkákkal. Könnyű volna összehasonlítást tenni, nem előnyöst a spiritistákra nézve, az ők zavart és gyermekes összejöveteleik és azon vallásos összejövetelek közt például, miket Párizsban Mac-All szervezett. Mindkettő ugyanazon közönségben gyökerezik, de mennyire különbözők még jellegeik is, ha alapjaikról nem is szólunk.

A számszerint 8 vagy 9 és így kevés tagból álló spiritista egyletek csak porba omló romok, csak maradványai ama mozgalomnak, mely e század elején kezdődött, s ezelőtt 20 vagy 30 évvel ujult fel. A keresztyén egyletek husznál többre emelkedtek pár hónap alatt s nagy termő erőről tesznek tanúságot. Amazokban a léha különözség, üres fecsegés szelleme, a bizarr izlés s makacs vágy uralg látni azt, a mi láthatatlan. Tagjaik a delejezők, vásári al-

Árapatak 796 frt 66 kr. II. Uzon 570 frt 19 kr. III. Gidófalva 528 frt 63 kr. III. Nagy-Borosnyó 525 frt 83 kr. III. Erösd 523 frt 55 kr. III. Bikfalva 509 30 kr. III. Bodok 503 frt. III. Aldoboly 379 frt 37 kr. IV. Angyalos 300 frt 50 kr. IV. Bodola 336 frt 75 kr. IV. Brassó 322 frt 58 kr. IV. Egerpatak 374 frt 30 kr. IV. Étfalva-Zoltán 306 frt. IV. Feldoboly 355 frt 59 kr. IV. Lisznyó 347 frt 60 kr. IV. Kisborosnyó 277 frt 97 kr. IV. Oltszem 387 frt 31 kr. IV. Ráty 353 frt 80 kr. IV. Szemerja 319 frt 58 kr. IV. Zalán 438 frt 49 kr. IV. Árkos 300 frt. IV. Besenyő 200 frt 10 kr. IV. Eresztvény 223 52 kr. IV. Martonos-Fotos 298 frt 50 kr. IV. Kálnok-Köröspatak 330 frt. IV. Kilyén 153 frt 58 kr. IV. Komolló 242 frt 83 kr. IV. Kőkös 291 frt 41 kr. IV. Magyaros 255 frt 64 kr. IV. Málnás 216 frt 20 kr. Nyén 256 frt 66 kr. IV. Szacsva 216 frt 19 kr. IV. Szent-Király 263 frt. IV. Szotyor 268 frt. IV.

Orbai egyházmegye.

Zágon, papi fizetés 1000 frt I-ső osztályu. Kovászna 850 frt. I. Zabola 750 frt. II. Barátos 550 frt. III. Papolcz 550 frt. III. Szöröse 400 frt. IV. Telek 450 frt. IV. Páva 400 frt. IV. Körös 350 frt. IV. Czófalva 306 frt. IV. Páke 450 frt. IV. Kovászna, segéd pap 200 frt. IV.

Kézdi egyházmegye.

Dálnok, papi fizetés 901 frt 16 $\frac{1}{2}$ kr. I-ső osztályu. Alcsernáton 878 frt 75 kr. I. Léczfalva 889 frt 99 kr. I. K.-Albis 697 frt 95 $\frac{1}{2}$ kr. II. Felcsernáton 606 frt 98 kr. II. Maksa 587 frt 33 $\frac{1}{2}$ kr. III. Márkosfalva 502 frt 59 kr. III. Bitá 438 frt 62 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Fel-Torja 389 frt 10 kr. IV. K.-Martonfalva 355 frt 12 kr. IV. Ikafalva 299 frt 94 $\frac{1}{2}$ kr. IV. Karathna 270 frt 14 $\frac{1}{2}$ kr. IV. K.-Mátisfalva 202 frt 91 kr. IV.

vajárók, jövedő mondók nagy családjából valók, s ugyanazon forrásból erednek, mint a Salettei és Lourdesi csodatevők, a jótevő források és a szent szűz nyilatkozatainak minden fanatikusai; van bennök valami öreges és gyermekes, szándékjok láthatólag az értelemnek elbutítása s az ideges érzékenységnek a moralis érzés fölébe való emelése.

Emezek pedig ellenkezőleg az ifjai erélynek és szentségnek nagy lelkosedésétől vannak áthatva; befolyásuk alatt felbred az öntudat, a hit megnyitja a szíveket, mindenütt a Krisztus lehelli a szeretet szellemét s már nagyszerű eredmények jöttek létre. A valóság előtt kellene szemet zárunk s megtagadni józan elménket, ha e jobb életre sovárgó, Isten szeretetétől áthatott gyülekezeteiket, ama szomorú s kétes jellegű gyülekezetekkel akarók összehasonlítani, hol az emberek Kock Pál szellemét idézik, a nők pedig ideges rohamokban szenvednek.

De nincs helye itt a spiritista tanokat vitatni, elég ha fölhívtuk olvasóink figyelmét korunk rosz mysticismussá-
na: egyik legkülönösebb typusára. Könnyen lehetne Páris népe közt a kegyességnek más tévelygéseire is találunk,
*

Püspöki vizsgálat alatti egyházak.

Sászváros, papi fizetés 1. pap 3000 frt. I-ső osztá-
ru. 2. pap 2200 frt. I. Nagy-Enyed 1. pap 1012 frt I.
pap 1012 frt. I. Seps-Szt.-György 1. pap 1424 frt. I.
segéd pap 500 frt. III. M.-Vásárhely 1. pap 1097 frt. I.
pap 1097 frt. I. 3. pap 1097 frt I. Fogaras 1. pap
00 frt. I. segéd pap 400 frt. IV. K.-Vásárhely 1. pap
469 frt. I. 2. pap 655 frt. II. Ilyefalva 871 frt 18 kr.
Déézs 1. pap 776 frt. II. 2. pap 776 frt II. Sz.-Udvar-
ely 1. pap 525 frt. III. 2. pap 525 frt. III.

Összesítés.

Sorszám	Egyházmegye	Tartozik				Össze- sen
		1.	2.	3.	4.	
		osztályba				
1	Vajdahunyd-zarandi	3	1	4	16	24
2	Gyulafehérvári	3	2	1	6	12
3	Nagy-Enyedi	2	8	5	18	33
4	Kolozsvári	4	—	—	—	4
5	Kolozs-kalotai	6	10	5	19	40
6	Szilágy-szolnoki	8	5	14	39	66
7	Déézszi	1	1	1	24	27
8	Széki	1	7	9	33	50
9	Nagy-sajói	1	1	1	5	8
10	Görgényi	3	13	4	13	33
11	Marosi	4	1	8	50	63
12	Küküllői	—	5	4	27	36
13	Nagy-Szebeni	1	—	3	17	21
14	Udvarhelyi	1	10	7	35	53
15	Erdővidéki	—	3	3	9	15
16	Sepsii	1	1	6	27	35
17	Orbai	2	1	2	7	12
18	Kézdi	3	2	2	6	13
19	Püspöki vizs. a. egyh.	11	3	3	1	18
	Összesen	55	74	82	352	563

elyeknek nyilvánulásai, még excentrikusabbak. A lélek szom-
zik a láthatlan világra, nem elégedhetik meg az anyagi
ettel, a vétkek és szenvedések e világán túl, a tisztaság-
uk s végtelen örömkökné egy helyét akarja tudni. A ke-
sztyénség igazságaiba vetett élő hitnek hiányában egy hó-
ortos vallást teremtenek maguknak, mely zavarja, a helyett
egy erősítné lelköket. Ugy látszik, hogy e nép, mely sejti az
istent, a nélkül, hogy helyesen felfogná, az anyák kik szere-
tt fiokat keresik a siron túl s azt hiszik, hogy beszélni
allják, mind e tudatlanok szomjaznak Istenre, készek azt
fogadni. És mily nagy volna örömük, ha támogatva őket
láthatlan javak fájdalmas kerességében, a Krisztussal vezet-
ők össze! És mennyire meg kell a keresztyéneknek feszí-
ni erejüket, hogy a szent propaganda által összegyűjtsék a
volygó nyájukat, kik nem találják pásztorukat, de a kik a
élkül, hogy azt ismernék, siratni látszanak távollétét s
knek csak kis útát kell tenniök, hogy vele találkozzanak.

Vinard után B. S.

VIDÉKI ÉLETT.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

Közgyűlési vázlatok s egyebek.

Kalotaszeg, 1877. május 12.

(Vége.)

Szólanom kell még az apr. 24-én tartott rendkívüli
közgyűlésről.

Ekkor terjesztetett elő a kiküldött bizottság munkála-
ta a Valler-féle javaslat tárgyában. A bizottság az eredeti
javaslaton néhány módosítást tett. Nevezetesen az első 10
éves ciklust 5-re szálította, hogy a már idős papok ma-
radékai is részesülhessenek a létesítendő nyugdíj-intézet
jótéteményében. Hogy mégis a tervezet szerint 10 év alatt
összegyűlendő 129,344 frt tőke 5 év alatt összegyűljön, a
következő alapokat javasolja e célra fordítani:

1. A b. pont alatti minden egyháztól lelkésze száma
szerint fizetendő 1 frt. helyett 2 frtot.

2. A c. pont alatti minden papi fizetés után 2 %
helyett 4 % ot, természetesen csak 5 évig azután 2 % ot
évenként.

3. Az eredetiben javasolt többi alap mellett az éven-
ként kiosztatni szokott államsegélynek is 5 évig az alaphoz
csatoltatása javasoltatik 7000 frtot számítva évenként.

Ez alapokból 5 év alatt 144,291 frt. gyűlné be. Az
eredeti terv szerint még hiányzó 5151 frtot adakozás utján
véli a bizottság beszerezhetőnek.

Ezen módosítással fogadta el s határozta a kör. gyű-
léshez fölterjesztetni közgyűlésünk e javaslatot, melynek
célja a magyar prot. egyház egyik legégetőbb sebet orvo-
solni. Terhes kötelezettséggel járna ugyan ennek életbe lép-
tetése a papságra nézve, kivált az első 5 években; de nagy
célú kisszerű eszközökkel elérni nem lehet. Lám az orszá-
gos tanítói nyugdíj-intézet állami költségen tartatik fenn,
mégis a belépő tanítók első évben az élvezendő nyugdíjnak
5 % -át, azután évenként 2 % -át kell hogy fizessék, azaz
évenként legalább 5 frtot, ez pedig tanítóink fizetésének,
mely egyházmegyénkben átlagosan 150 frtnál többre nem
tehető, 3 1/3 % -ka. Meglátjuk miként fognak e javaslatról
az egyházmegyék vélekedni.

A gyűlés elején egy igen szomorú eseményről tett
jelentést esperes aa. arról t. i. hogy a m.-létai egyházköz-
ségben a kepe külhatóság közbejöttével eszközölt felhajtása
miatt 18 nagykorú és 7 gyermek, tehát összesen 25 egyén
az unitárius vallásra tért, mivel a járai unitárius papnak,
kinek lelkészsége alá fognak tartozni, semmit se kell fizet-
niök. Szomorú tudásul vette közgyűlésünk ez újabb bizonyí-
tékát a vallásos közönynek, mely ijesztő mérvben kezd
egyházmegyénkben is az újabb időkben elharapózni. Ime
egy újabb eset, mely határozatosan sürgeti a kepe-rendszer
módosítását, miután egészen eltörölni nem lehet.

Ezután tárgyalatott az igazgató tanácsnak a nem
képező egyháztagnak választási jogosultságát tárgyazó javas-
lata mely valahol megrekedvén, a múlt gyűlésen nem ter-

jesztette elő. A nem képezők, a leirat értelmében, fel fog-nak szollittatni, hogy ha választói jogukat fenn akarják tartani, járuljanak valamely évenkénti segélylyel az egyház fentartására.

Mikép eszközöltessék a papválasztás oly egyházköz-ségben, melyeknek tagjai semmit sem fizetnek az egyház közszükségei fedezésére? erre nézve egyházmegyénk véle-ménye az, hogy az ily egyházközségnek, egyházmegyei tanács kijelölése mellett, válasszon papot az egyházmegyei közgyűlés; püspöki egyházakban a püspök kijelölése mellett válasszon az állandó ig. tanács.

Tárgyaltatott továbbá az áll. ig. tanács javaslata a segédlelkészi állomások rendszeresítéséről, miután nagy baj-jal elő kerestük a „Prot. Közlöny“ azon számát, melyben e javaslat közölve van; mert az eredetit nem láttuk. E javaslatot a következő pár módosítással fogadtuk el:

Az I. 2. sz. után egy 3-ik szám betételét indítvá-nyoztuk, mely így hangzanék:

3. a. Segédlelkész tartására jogsítva van oly csoportosított egyházközségek papja, a melyekben nagy a népesség, vagy a helyfekvés miatt a lelkészi teendőket egy pap egyedül nem végezheti s a melyekben felekezeti és nemzetiségi ér-dekeink csak a lelkész gyakori megjelenése által megóvha-tók, megjegyeztetvén, hogy egy lelkészséghez tartozó két egyházközség is már csoportosítottnak tekintendő.

b. A 2000 lélekszámnál népesebb oly egyházközség papja, melyben csak egy rendes lelkészi állomás van; mi-vel itt sem végezheti egy egyén pontosan a lelkészi teendőket.

Továbbá a IX. alatt javasolt fizetést így módosítottuk: Fizetése a rendes papi fizetés $\frac{1}{6}$ része, tisztességes ellátás, lakás, fűtés.

A határozatokat azonban heves vita előzte meg. Az I. fejezetre vonatkozólag egy rész minden papot különbség nélkül fejogositani akart káplántarthatásra, mint a magyar-honi egyházkerületekben szokás. Ez ellen azonban a képvi-selők, mondhatni szenvedélylyel harcoltak, a papság ez indítvány s a módosított ig. tanácsi javaslat közt egyen-lően oszolván meg. A fizetést pedig egy tekintélyes rész szabad egyezkedés tárgyául akarta fenhagyni s ezzel szem-ben az előbb közölt vélemény csak pár szavazattal győzött.

Jövők végre oly tárgyra, mely a szerkesztő urat az előbbieknél inkább érdekelheti, t. i. az egyházmegyék ki-kerekítésére. Egyházmegyénkben 7 községet részint saját kérelmükre, részint jószántunkból elajándékoztunk. E hét község: Fejérd, Kajántó, B.-Ó-Buda, Kolozs, Pata-Kara, Ajton-Rőd, Györgyfalva. S hová obajtanának ezek inkább csatlakozni, mint azon édes anyához, mely ezelőtt mintegy 23 évvel elhagyta őket, de ők mindég forró vágygyal pillan-tottak vissza rá, várván az örvendetes perczet, melyben karjai közé repülhetnek: a kolozsvári egyházmegyéhez. Hi-szem hogy az édes anya is tárt karokkal fogadja visszatérő gyermekeit s alig várja hogy kebeléhez szoríthassa őket. Nekünk fájdamas ugyan a megválás; de nem vagyunk oly önzők, hogy őket s Kolozsvárt megfosszuk a viszont egyesülés örömétől. Ajánljuk őket szives jóindulatába.

Azonban nemcsak a magunkéból ajándékoztunk. A dézsi egyházmegye császármetszését ugyan nem utánoztuk, de egy kis nyirbálástól mi sem riadtunk vissza. Az új kor-ban annyiszor hangoztatott paritás elvénél fogva a dézsi egyházmegyéből is 7 egyházközséget ajándékoztunk Ko; lozsvárnak. Ne hozhassa ezután fel senki egyházmegyei mi-nősége ellen azt az ellenvetést, hogy egy egyházközség ma-gára nem képezhet egyházmegyét. Macskás, Kide, Bádóg, Borsa, Csomafája, Babucz, Récze-Keresztur, mily szép szer-zemény! Bizonyosan gyönyörködni fog bennök lelke a ko-lozsvári egyházmegye tisztelt esperesének.

Magunknak pedig csak két egyházközséget kérünk a dézsi egyházmegyéből t. i. Zsombort és Hídalmást s a Ko-lozs előnév elhagyásával „Koloszkalotai egyházmegye“ ne-vet vennénk fel.

Ezzel eléggé tanusítottuk önzétlenségünket, midőn magunkéból hetet adtunk s helyökbe a máséból csak kettőt kérünk. Tisztelt szomszédunk ne nehezteljen ránk, hogy az övéből is gazdálkodtunk; mert ő adott nekünk erre példát másfél hóval ezelőtt, midőn oly kérlelhetlenül ítelt elevenek és holtak felett. Egyébiránt csak a magunknak kért kettőért neheztelhetne, mert mintha előlegesen összeheséltünk volna, ő is Kolozsvárnak ajándékozta azon egyházközségeket, melyek-nek odacsatoltatását mi is javaslatba hoztuk.

E határozatot is megelőzte egy kis vita. Miután az újpolitikai megyerendezés alkalmával egyházmegyénk területén semmi változás nem történt, indítványoztatott, maradjunk a mint voltunk; mert a hordozandó közterheket annál könnyeben elbirhatjuk, minél többen leszünk. Az új politikai felosztás által is a megyék nagyobbítottak, nem kissebítettettek; mi se gyengítsük tehát szándékosan magunkat. Ezzel szemben azonban az a nézet emelkedett tulsulyra, hogy az egyház-községek, az adminisztráció könnyebbsége tekintetéből oly központhoz csatolandók, mely azon vidéknek egyszersmind politikai és kereskedelmi központja is. Én részemről csak azon egyházközségeket bocsátottam volna el, a melyek nyilvánították elválási szándékokat.

Mivel tudósításom elején képviselőinket a közügyek irán-ti részvétlenséggel vádoltam, szükségesnek látom megemlíteni, hogy midőn indokolatlan elmaradásukért 1 frt. bírság megfi-zetésére felszóllítottak, (mert nálunk egy képviselő indít-ványára, ily határozat hozatott 1870-ben) azt hozták fel mentségül, hogy velők a gyűléstartás idejét és helyét senki sem tudatván, nem jelenhettek meg s hibások nem lévén, jogosan nem büntethetők. Ez esetben mentve volnának a részvétlenség vádja alól s a papok esnének megrovás, sőt kettős bírság alá; mert ezek, ugyancsak közgyűlési ha-tározat szerint kötelesek, vevény kíséretében, értesíteni-egyházközségük képviselőjét a gyűléstartás helyéről és ide-jéről, melyet aláírva nekik visszaküld. Ha a pap ily igazolványt nem tud felmutatni, a képviselő bírságát is ő fizeti. E határozatok azonban soha sem hajtattak végre végrehajtásuk most is felfüggesztetett s a jövő gyűlésre ta-nácskozás tárgyául tüzetett ki. A kit egyébiránt az ügybuzgó-ság nem vonz közgyűléseinkre, azt 1 frt. büntetéssel nem

kényszerítjük a megjelenésre, mely a távolabb lakóknak 5 6 frtjába sőt többjébe is belekerül.

Megbocsásson szerkesztő úr a hosszás litániáért. Más-kor igyekszem időt szakatani magamnak, hogy minden egyes gyűlésről külön referálhassak, a midőn rövid lehetvén, az olvasó unalmas perceit is megrövidíthetem.

X. *)

A szilágy-szolnoki egyházmegyéből.

Zila h, 1877. maj. 21.

Kraszna- és Középszolnok megyék közoktatásügyi állapota az 1876-ik évre vonatkozólag.

Kraszna- és Középszolnok megyékben az 1876-ik év végével, a közoktatásügy statistikája következőképp mutatkozik:

a.) Kraszna- és Középszolnok megyékben a tanköteles gyermekek összes létszáma: 27.250, a mi a két megye 170.000-re számított népességének kerekszámában 16 % ka. A tanköteles gyermekek közül tényleg iskolába járt: 7607 fiu és 6064 leány; tehát összesen: 13.671 gyermek. A tényleg iskolába járó gyermekek száma, nyelvre nézve a következőképp oszlik meg: magyar 6471, oláh 7034, tót 85, német 76. Vallásra nézve: holv. hitv. 5368, r. cath. 1010, gr. cath. 6905, gr. kel. 78, unit. 1, mózesv. 247. Az iskolába nem járók száma tesz 13.849-et; ezek közül fiu 6.670, leány pedig 7.179. Az iskolába nem járók száma leginkább az ismétlődő iskolásokra vonatkozik. Tehát iskolába jár 13.671 gyermek; iskolába pedig nem jár 13.849. Az iskolába járók száma tehát a tankötelesek számánál éppen 50%-át teszi.

E százalék elszomorítónak és kicsinynek tűnik fel egyelőre. Azonban, ha elgondoljuk, hogy az iskolába járók legnagyobb része a 6—12 évesekből telik ki; ha a szegénység, testi vagy szellemi nyomorékság miatt nem járókül a tankötelesek 5%-át vesszük fel; ha végre tekintjük, hogy az iskolába nem járó gyermekek között is van olyan, a ki 12 éves koráig mégis csak tanult valamit, és így az iskolázók százalékát, nem helytelenül, csakis 6—12 éves tankötelesek után számítjuk: akkor mégis elmondhatjuk, hogy Kraszna- és Középszolnok megyékben, illetőleg Szilágy megyében, a mindennapos iskolára kötelezett gyermekeknek 65—70%-a jár iskolába.

Ámde még e szám is elég kicsiny, legalább kissébb, mint a milyen még a jelen viszonyok között is lehetne. És hogy ez így van, a hiányos iskolázás egyik legfőbb okául a nép közönyét és szegénységét lehetne felhozni, másfelől pedig a községi előjárók és a politikai hatóságok laza eljárását. Node már most közigazgatási bizottságunk van, s a közigazgatási bizottság erélyes intézkedése a tanügy terén is sokat fog lendíteni. Annnyival is inkább, minthogy a királyi tanfelügyelőség nem lesz magára hagyatva.

b.) Az iskolák száma, állapota, minősége és felszerelése.

A két megye 215 községében összesen létezik 272 iskola. Ezen iskolák közül 17 községi, 72 ev. ref., 15 rom. kath., 1 luth., 165 gr. cath., 2 izraelita.

Ezen iskolák közül tulajdon épülettel bir 257, bérlett épülettel pedig 15. Az iskolai épületekben tanterem van 282, tanítói lak pedig 258. Ezen iskolák mellett van 96 kert, 120 faiskola, több testgyakorló hely; de a tornaszat csakis 8 helyen tanítatik, tornászati szerekkel. Népiskolai könyvtár létezik 22 helyen. Ezen iskolák közül tanszerekkel fel van szerelve jól 132, középszerűen 98, gyengén és hiányosan 42.

c.) Az iskolák tannyelve, és tanítói és azok évi fizetése.

Tannyelvre nézve a megyék iskolái a következőképp oszlanak meg: E 272 iskola közül 103-ban a tannyelv magyar, 161-ben román (oláh) 2-ben német-magyar, 2-ben tót, 4-ben magyar-román. E 272 iskolában összesen működik 263 tanító. Ezen tanítók közül 242 rendes, 21 pedig segéd-tanító: képzettségre nézve: 161 képesített és 102 nem képesített.

A tanítók évi fizetése a következőképp oszlik meg: 100 forinton aluli fizetése van 35-nek, 100—150 forintig 66-nak, 200—250 forintig 36-nak, 300—350 forintig 20-nak, 350—400 forintig 7-nek és végre 400 forinton felül 15-nek. Tehát a megye összes tanítói közt csakis 42-nek van 300 forint és azonfelüli fizetése; a többi a törvényben megállapított 300 forintnyi évi fizetésnél mind kevesebbet élvez.

d.) Az iskolák fenntartása segélyezése és a háziipar tanítása.

A fent említett iskolák részint az illető felekezetek, részint pedig a községek által tartatnak fenn; állami segélyben csakis 9 község, illetőleg iskola részesül. Állami segélyben részesül azonkívül 2 öreg és elnyomorodott ev. ref. tanító, nevezetesen: a m.-goroszlói és a bősházi; személyenként 20—20 forintnyi állami segélyben részesülnek. A mi pedig a házi ipar tanítását illeti, annak egyes ágai a vidéki iskolákban ugyan még nem tanítatnak; de miután a zilahi kir. képezdében a házi ipar tanítása elrendeltetett, s az tényleg kezdetét is vette, ez által lehetségessé vált, hogy a megye tanítói e hasznos és fontos oktatási ágból a központon oktatást, utmutatást nyerhessenek. S így remélhető, hogy a házi ipar egyes ágainak tanítása, a vidéki iskolákban is nem sokára kezdetét veendi.

Kraszna- és Középszolnok megyékben a tanügyi állapotok az 1868. 38. tvczikk életbe léptetése óta nagy mérvben fokozódottságot tüntetnek föl; ma már úgy áll a dolog, hogy a 2 megye területén egy község sem létezik, a melynek, a kor követelményeinek kissébb-nagyobb mérvben megfelelő, iskolája ne volna. Végre örömmel jelezhetem, hogy megyénk városaiban és nagyobb községeiben oly valódi pædagogiai tapintattal berendezett iskolákkal is találkozunk, melyek hazánk bármely hasonrangu iskoláival kiállják a versenyt.

S hogy ez így van, kétségkívül ezért az elismerés el-

*) Tudósítását mindég köszönettel vesszük. Szerk.

ső sorban megyénk ernyedetlen és ügybuzgó kir. tanfelügyelőjét illeti, másodsorban pedig a benne működő tanítókat.

Fodor Dániel.

A koloskalotai egyházmegyéből.

M. Valkó, 1877. ápril. hava.

Egyházi énekeink a népiskolákban.

Általánosan elismert igazság az, hogy az egyházi énekek a vallás-erkölcsi érzés fölébresztésének, ápolásának és öregbítésének egyik leghathatósabb eszközei közé tartoznak.

Ha a nevelés-történet lapjain visszatekintünk az első keresztény népiskolák tantárgyaira, úgy találjuk, hogy ezek között az egyházi ének mindég és mindenütt helyet foglal. E méltán kiérdemelt helyet évek hosszú során keresztül is megtartották s már ez eléggé bizonyítja a fennebbi állítás igazságát.

Azonban, már ma úgy látszik, csak azon iskolák művelik, melyek a régies szellemnek még egy kis, halvány bélyegét viselik magokon. Ennek oka az a boldogtalan hit, hogy a régi: „rosz.“ Ujabban szervezett népiskoláink, úgy látszik, rá is esküsznek eme helytelen következtetésre; s hogy magukat az „ódonóságok“-tól még jobban megkülönböztessék, az egyházi énekek tanítását — mint mondják — a régi slendrián felekezeti iskolákra bizzák. Ennek aztán természetesen az a következménye, hogy a vallás iránti közönyösség (indifferentismus) mely kétségkívül egy nagy és merész lépés a vallástalanságig, nem csak a „művelt“ közönségnél, hanem a népnél és fiatalabb nemzedéknél is egyaránt, láthatólag terjed.

Ily káros következménye lévén az egyházi énekek elhanyagolásának, illő, hogy azokat ezután nem csak a felekezeti, hanem az állami és községi iskolák is sokkal melegebben karolják föl, mint eddig. És mivel erkölcs-képző erejük elvitázhatatlan, Krisztus anyaszentegyházának érdeke is követeli, hogy népiskoláink tantárgyai között, azon helyet jelöljük ki számokra, mely közvetlen a vallás-erkölcsi képzésre van szánva.

E hely, mint tudjuk, újabb időben csupán hit és erkölcstannal van betöltve, míg az egyházi énekek végül az u. n. „speczeráj“ tantárgyak közzé vannak szorítva s a legtöbb esetben nem jut idő azoknak tanítására.

Ennek meg ismét az a szomorú következménye már is, hogy a fiatal nemzedék „restelli“ énekelni, mert — nem tudja. Idővel még azt is megérhetjük, hogy a hívek seregének buzgó éneklése kimarad s míg az énekvezér végzi szerepét, addig mi a napi események fölött elmélkedünk, vagy legjobb esetben költeményt, novellát, vagy regényt olvasunk mindaddig míg, míg a pap „a mi segédelmünk legyen stb.“ szavait haljuk: akkor aztán leborulunk az Isten szent színe előtt.

Főlöszleges tehát mondanom és ismételnem, hogy egyházi énekeink iránt eddig — jobban mondva újabb időben — tanusított hideg részvétünknek helyesen meg kell változni.

Jóllehet népokt. törvényünk még mindég határozottan nem rendelte el ezeknek rendszeres tanítását, de, úgy hisszük, nem teszünk államellenes dolgokat, ha azokat kissé több figyelemben részesítjük, mint a népdalokat, s hetenként legalább két órát azoknak szentelünk.

Hanem itt egy igen fontos kérdés nyomul előtérbe, az t. i: ki tanítsa az állami iskoláknál, hol rendszeren különböző hitfelekezeti tanítók is működhetnek, az egyházi énekeket? Erre már feleljenek meg az illető hitfelekezetek előljárói, kiknek a törvény világos rendelete mellett, különben is erkölcsi kötelességük a növendékek vallás-erkölcsi képzésére lelkesmeretesen hatni és felügyelni.

Szentgyörgyi Lajos,

m.-valkói községi tanító.

A királyhágóntúli testvér superintendenciák köréből.

A tiszáninneri helvét hitv. ref. egyházkerület közgyűlésének főbb tárgyai közül megemlítjük a következőket

1. Kun Bertalan superintendens, mielőtt a hivatalosan végzetekről jelentést tenne, különösen két fontos dolagra hívja fel a közgyűlés figyelmét. Az egyik az, hogy pozitív törvényeink nincsenek kánonaink olavultak: a melyeket fenntartottunk, azok is határozatlanok. E miatt találkozunk egyesek és egyházak részéről oly elégtelenséggel. Hiányos az egyházi hatóságok szervezete; bizonytalan, hogy minő jogkörben mozoghat az egyházi tanács, egyházi megye és e. kerület. Sok esetenél az esetenként alakuló többség határoz. Az egyes köröket pozitív törvények alapján kell szervezni. Mindezek követelik, hogy minél előbb törvényhozó zsinat tartassék. Addig is azonban szabályozzuk az egyes körök hatáskörét, hogy legyen mihez megvetni lábát az egyházi tanácsnak, és megyének és e. kerületnek. Azért indítványozza, hogy már ezen ülésből küldessék ki egy bizottság, mely oly szervezetet állítson össze, mely a bizonytalanságtól megmentsen, hogy minden kör tudja a maga teendőjét, jogkörét.

Másik sürgötős szükség egy házi pénztár felállítása.

2. Olvastattak a báró Baldácsi Antal alapítványára vonatkozó iratok. — Az egyház kerület a superintendensnek ezen ügyben eljárását köszöni s helyesli, a nagyszertű adományt pedig h. Baldácsinak jegyzőkönyvben köszöni meg, melyet egy küldöttség adandót az alapítónak.

3. A tiszántúli e. kerület felhívása a zsinattartásra élénk eszmecserét kellett. Elfogadja az e. kerület a tiszántúli meghívását s az előleges értekezletre Debreczenbe az elnökön kívül 3 egyházi és 3 világi férfit küld, a kik megbizatnak, hogy a többi e. kerületekkel együtt a zsinat helyét, idejét, házszabályait, a kitűzendő tárgyakat állapítsák meg, azon világos kikötéssel, hogy az a zsinat csak alkotmányozó zsinat legyen.

4. Indítvány tétetett, hogy igen szükséges volna, ha a sáros-pataki főiskola s az egyházkerület minden alapítványairól, adományozásokról, örökhatóságokról szóló levelei és iratai egybeállítatnának, kinyomatnának, és minden egyházközségnek kiadatnának, hogy így általánosabb és helyesebb lenne azokról a közönség ismerete. Ragályi Gy. úr a nyomtatási költségek fedezését magára vállalta. Az indítvány elfogadtatott.

5. Ezután a zsinatot előkészítő értekezletre Debreczenbe küldendő *követek* választattak meg titkos szavazattal.

6. Ugyanezen alkalommal egy küldöttség bizatott meg azzal, hogy szedje össze azon tárgyakat, melyek egy tartandó zsinat elintézésére várnak s az egyházkerületi gyűlés által már régebben ilyenekül jelöltettek ki.

7. Az összes presbyteri egyházak által *Edinburgban* tartandó zsinaton az egyházkerület minden esetre képviselteti magát, vagy külön vagy más egyházi kerületekkel együttesen.

8. A *tanügyi bizottság* a népiskolai tantervet megvizsgálta s a beadott jelentés szerint ez irodalmi kör munkálatait egész terjedelmében elfogadta.

K Ü L F Ö L D.

Angolország.

(Az angol és skot néptanítókról.)

„A Család és Iskola“ legközelebbi száma Felméri L. t. barátunk tollából az angol néptanítók helyzetéről igen érdekes közleményt hoz, melyből átvesszük a következő sorokat:

„Angolországban a népnevelésre a 18-ik században is csak úgy vasárnap értek rá, a hol ráérték, hiszen 1783-ban mondá a vasárnapi iskolák kezdeményezője, Raikes: *mikor szegény gyermekeket tanítok, az emberi természetben botanizálok.**)

A Lancaster-féle ismeretes elemi iskolák arra ösztönzék a magas anglikán papságot, hogy a nép nevelését magának vallja. S mi lett az eredmény? Az, hogy az elemi iskolák növendékeiből 1700 lakásra csak egy tanuló esett, s hogy Norfolk és Suffolkschireben még 1837-ben is másfél ezer munkás közül csak 272 tudott türeledően olvasni, s csak 141 birt jól írni.

Oxfordot és Cambridget, meg a középkorban alapított középiskolákat a sok gazdag alapítvány túlságos kőverre hízalá; de a szegény gyermekek számára alapított iskoláknak egész 1833-ig ingyen levegőnél s melegítő szerül az irgalom filléreinek alig volt egyébök.

E pár vonás eléggé megfejt, hogy az angol népiskolai törvény miért született a miénknél pár évvel később (1870).

Mily sorsa lehet e gazdag országban a néptanítóknak? azt kérdezi önként e pár adat hallására, a ki e cikk czi-

*) Skócia elemi iskolázása eleitől fogva más úton járt. A skótok elemi iskolái szervezete a reformáció korára esik; az angolok közül tanulták meg, hogy mi az a községi iskola? F. L.

mét elolvasta. Hogy e kérdésre elég *érthetben* felelhessünk, szükséges előre bocsátunk, hogy a nagy jövedelmű középiskolákban is nagyon szerény a tanítók állandó fizetése. Eton (olv. Iten)-ben csak 440 frt a rendes tanári fizetés. Hogy a tanárok megélhessenek, növendékeket fogadnak magukhoz ellátás végett. Egyre-egyre 40 növendéket számítva tőlük legkevesebb 35—36 ezer frtot vesz be egy évben a tanár.*) Ez összeg felét kiadásokra leítve, közel 18 ezer frtja marad meg, a mihez még a 440 frt zsebpénzt is hozzáadva, bátran meg lehet élni.

És a néptanító? „Legyen egyháza hű tagja, legyen komoly és mérsékelt; tudjon orgonázni, vasárnapi iskolát vezetni, előnye van annak, ki irnok, egyházi vagy sekrestyés szolgálatot végezhet.“ Ily „rangos“ és „sokoldalú“ állomásra való pályázati hirdetés akárhány van, s ezekért jár lakás, évi 500 frt fizetés és az államsegély egy vagy kétharmada (átlag 100—160 frt). A népiskolai államsegély Albion földön azt jelenti, hogy az angol nagy kereskedő, s mint olyan, portékának tekinti a néptanítást s megszabja a mértékét, s az árát is. Az *első* (logalsó) mérték a gyermek-től az *olvasásból* az egytagu szókö olvasni tudását; az *írásból* a nagy-, kis- és kézirati betűk leírását; a *számvetésből* az 1—20-ig terjedő számokkal az összeadást és kivonást követeli. A kormány minden hat évet meghaladott gyermekért, ki reggel és délután egy évben 200-nál többször ment iskolába és vizsgálatra áll: 8 shillinget (1 sh. = 50 kr.) fizet; továbbá minden 12 éves vagy annál idősb tanulóért, a ki 24-szernél többször járt fel az esti-iskolába, 5 sh. jár. De ha a tanuló előmenetele a vizsgálaton a mértékét meg nem üti, a most említett díjakból büntetés fejében lehuznak 2 sh. 8 d. utóbbi esetben 1 sh. 8 dénárt.

Az angol néptanító izadságos műve ezek szerint a cséplés szakasztott mása. Ha jól ereszt a gabna, valami láttatja csak van; de ha lóhás talál lenni, vagy ha a legjobb növendékeket, ugy vizsgálat ideje táján a jégeső azaz a betegség tönkre teszi, vagy a vizsgálat alkalmával a szellemi ájulás „a tréma“ megfogja: a lelkiismeretesebb gondozás és munka mellett is még néki kell ráfizetnie. Hová kell ennél fényesebb illusztrációja annak a magyar közmondásnak: Ne féljete szegények, *Jobban* lesztek szegények! Nem csuda, ha a néptanítók nemzeti egylete, mult hó elején Londonban tartott közgyűlése ezt a rendszert, — mely a tanítás eredményét fonttal akarja mérni. mint a sáfrányt, s a tanító munkáját oly formán fizeti, mint a téglavetőt vagy a gombostű-gyártót: helytelennek és az iskolázásra károsnak nyilvánította.

Ha az angol népiskolázás vérforgató szerve, szive a népiskola, lélegző szerve egyik szárnya bizonynyal az isko-

*) Egy angol atya a 60-as években számítá ki, hogy Etonban egy tutor 40 tanulótól ellátásért 70 fontjával bevesz 2800 F.
 10 „ tandij fejében 10½ F. 105 —
 20 „ „ 21 F. 420 —
 17 új tanuló felvételért 5 F. 5 shill. 89 5 sh.
 10 kilépő tanulótl 15 F. (bucsupénz) 150

Összesen 3564 5 sh.

az az 35,642½ ezüst frt. F. L.

laszék (School Boards), s a másik szár a tanító-egyletek. Angolországban az iskolaszéki tagság nem névleges hivatal, mint nálunk legtöbb helyt. Hogy csak egy példát hozzak fel: a newcastlei iskolaszék három hivatalnok a 1874—6 években 29,477 házaló látogatást tett a tankötelesek iskolába küldése sürgetésére. Az iskolaszék évenként 30—33 ülést tartott.

A néptanítók sem maradtak hátra a munka rájuk eső részében. Mult évben 37 új egylet alakult s 1876 végén összesen 262 tanító-egylet volt Angolországban k. b. 9 ezerre menő taggal, kik gyakran tartott meetingeken vitatták a tanügyi kérdéseket.

A fennemlített nemzeti egylet (National Union) ez évi meetingje határozatai közül megemlítem a következőket: 1. A gyűlés nagyon kívánatosnak tartja, hogy a tanképesítő oklevelek adása az egyetemekre vagy egy a végre alakított vizsgáló bizottságra ruháztassék, ez ügy bővebb tanulmányozására kebeléből bizottságot küld ki. 2. Az igazgatóság készítsen javaslatot a tanítók árvái segélyezéséről, s terjessze megvitátás végett az egyes tantestületek elé. 3. A gyűlés a palament mindkét házhoz kérvényt nyújt be, hogy törölje el a népoktatási törvény ama cikkelyét, mely a tanítók nyugdíjai kiadására nézve kiköti, hogy nyugdíj csak olyan tanító kaphat, ki legalább tizenöt évig (s ezalatt legkevesebb hét évig tanfelügyelőként látogatta) iskola tanítója volt. Továbbá, hogy a nyugdíj megadásának szükséges feltétele az isk. felügyelő jelentése a kérdéses tanító jelleme- és magaviseletéről; s végül, hogy a nyugdíj összege az illető élvezett fizetése két harmadánál többre nem mehet. 4. A gyűlés elérkezettnek látja az időt, hogy a néptanítók a parlamentben képviselve legyenek. 5. A népiskolát szorosabb viszonyba kell hozni az egyetemekkel. Az egyetemekre juttatás útját elzáró eskü és fogadalmak eltörölnökök. 6. A gyűlés óhajtja, hogy a tanfelügyelői állomások nyilvános pályázás útján és oly egyénekkal kell betölteni, kik az elméleti és gyakorlati nevelésben egyaránt jártasok. A néptanítók e téren való alkalmazásának eddigelő fő akadály a alsóházi határozat volt, hogy tanfelügyelőül csak azokat lehet alkalmazni, kik Oxfordban és Cambridgeben dicsérettel tettek szigorlatot. Tehát a többi egyetemeken jeles graduáltjai ki voltak e hivatalból zárva. 7. A gyűlés óhajtja, hogy csak oly egyének nyerhessenek tanítói állomást, kik valamely elismert tantestülettől képesítő oklevelet bírnak felmutatni, s kiknek neve a nyivántartási jegyzőkönyvbe van igitatva.

E határozatok közt kétségekivül a 4. és 7. pont alatt említettek a legfontosabbak.

Az angol néptanítók közt általában 78% (férfi) és 63% (nő) rendelkezik a kellő ismeretekkel. Ellenben a közép iskolák tanítói semminemű biztosítékot nem bírnak felmutatni a végre, hogy az életpályájokra szükséges ismeretek birtokában vannak. A kormány, mely az elemi isk. tanítóktól okmányt követel, bizonyosan nem sokáig fogja túrni a középisk. tanítók mozdulatlanságát a kvalifikáció tekintetében. A néptanítóktól azért is meg kell a kormánynak az

oklevelet követelni, mert igen sok hasznavehetetlen nő adta magát a tanítói pályára. Angliában 32,727 férfi tanító mellett 94,020 nőtanító működik: de már Skóciában és Irlandban nincs ily aránytalanság. „Angliában — mint Playfaire parl. tag mondá — a mely férfi sehogy sem tud boldogulni, kőszén kereskedő lesz; de ha nő nem tud mihez fogni: iskolát nyit.“

A tanítóképzés dolgában a Skótok jó példával járnak elől, mert már egy pár egyetemen (Edinburg- és Sz. Andrewsban) a paedagogiára tanszéket állítottak; s egyetemi kurzust végzett, illetőleg graduált ifjaik bizonyítványait képesítő képesítő bizonyítvány helyett elfogadják. Az angol tanítók is szívesen látnának soraikban oly erőket, mert — mint ők mondják — nincs rettenetesebb és a tanpálya színvonalát alábbszállító valami, mintha mindenkit ugyanegy rendszer szerint faragnak. Ez hasonlít a kínaiak tanítóképzéséhez, a hol Confuciús és Mencius tanaira kell mindenkinnek eskünni. Másfelől közmivelődésileg rendkívüli előnye van az oly rendszernek, hol a tanító jelöltek nincsenek izolálva a más tudományos pályák növendékeitől. A bornirtság és a pedánság sehol sem szül szomorubb eredményeket, mint a tanítói pályán.

Oxford es Cambridge régóta küldenek a parlamentbe képviselőket; hogy a néptanítók is küldhessenek, arra első lépés a tanítók többségének okleveles mivelsége, aztán az elemi és középiskolák közti hézag elenyészése. Ez alapon könnyen megtörténik a tanítói pálya nyilvános szervezése, mert ez a szervezetlen állapot az oka, hogy Nagy-Britannia 158 ezer tanítója a parlamentben nem hallatja szavát, kivánságát; ellenben az egész királyság alig 20 ezernyi, de tekintélyes testületté szervült orvosi kara a parlamentben, saját érdekében hatalmasan szól és tesz.

Ha e szervezkedése meglesz, akkor bizonyosan az angol nemzet is megteremti azt a hivatalnokokat, a kit *közoktatási miniszternek* hívnak. Ma még ilyen nincs, s ez az oka, hogy a tanintézetek közt sincs semmi solidaritás: egy részök a belügyminiszter, más részök a Council on Education, ismét egy töredék a tengerészeti miniszter, illetőleg államtitkár vezetése alatt áll, sőt hogy a rendezetlenség teljes legyen, van oly rész is, (a skót és ír javadalmazott középiskolák) melyre senki, még egy fia-miniszter sem ügyel fel.

Az áll. igazgató-tanács gyűléséből.

Kolozsvárt, 1877. maj. 24.

Jelenvoltak: főt. Nagy Péter, elnök; Ince M. Dr. Kovács Ödön, Szász Béla, Dr. Kolozsvári Sándor, Szabó Ádám, Deák József, Bodor Antal.

Az elnököleg ellátott ügyek bejelentetve, tudomásul vétetnek.

Új képviselőkként igazoltatnak Dr. Bartók György a közdi, Madaras János, a marosi és Benedek József, a kolozsvári egyh. megyéből.

A vasuti társulatok megaláltatván a közgyűlési tagok szállítási díjainak kedvezményi árakban való számítására, a keleti vasút a múlt évi kedvezményt ez idén is megadja, az erdélyi vasút ez idén is megtagadja. (A kedvezmény tartama maj. 25-ikétől, jún. 6-ikáig.)

A galaczi templom kijavitási terve díjában az építészeknek 32 frt. utalványoztatik, a nevezett egyh. terhére.

A kolozsvári egyh. község több évi számadásait felülvizsgálat végett fölterjeszti s kérdi, ha jövőre felküldje-e felülvizsgálat végett számadásait? A számadások kiadatnak a számvevőnek s az egyháznak megíratik, hogy míg különleges szervezete a közgyűlés által megállapittatik, számadásai ide rendszeresen fölterjesztendők.

A közoktatási miniszter ajánlja Görög Isv. budapesti tanszer kereskedő raktárának igénybe vételét; közöltetik a tanodákkal.

A marosvásárhelyi egyh. közs. köszönetet mond az államsegély terhére a domestica kasszából följánlott 2000 frt. kölcsönért s kéri a szerződvény megállapítását; a kölcsön feltételek megállapittatnak.

A pénztár átadására kiküldött bizottság jelenti, hogy az utólag tett jelentés szerint 376 frt 15 krt. s 4 drb. okmányt átvéve, átadta a pénztárnok aa.-nak; ezen felül pedig átvette a sepsi-szentgyörgyi tanoda egy 2950 frtos államadóssági kötvényét s 27 frt 59 kr értékű részkötvényét, melyet a sepsi-szt.-györgyi tanoda volt igazgató tanára, Vajna Sándor, magánuton adott v. pénztárnok Bányai K. úrnak s ez Sárkány Ferencz urnak adta át, a kamatok időnként való kivétele és hozzá küldése végett. A nevezett összegek a letéti pénztárba helyeztetnek, a sepi-szentgyörgyi tanoda pedig föllhivatik az összegek iránti jelentés tételre, annyiival is inkább, mivel a költségek kamatja részint 1870, részint 1875 óta nem vétettek ki. Az átadó bizottság továbbá javasolja, hogy az ily részkötvények 50 frtonként egyesítettvén, mint eddig, ez esetben is kicseréltetnek kamatozó kötvényekkel. A bizottság javaslatai elfogadtatnak.

Hiri Ferencz özvegyének kérvénye, melyben n. férjének az az államsegélyből megszavazott 200 frtnyi segélypénze részére való adományozását kéri a közgyűléstől, — áttétetik a közgyűléshez, azon ajánlással, hogy az államsegélyen kívül valamely más alaphól volna az özvegy segélyezendő.

A n.-enyedi főtanoda vagyoni ügyei vizsgálatára kiküldött egyh. kerületi bizottság eljárásáról és a törvényszéki vizsgálatról jelentést tesz. A tanoda gondnoksága föllhivatik a tanoda követeléseinek a v. pénztárnokkal szemben való biztosítására.

Bizottság jelentése abban a kérdésben, hogy a tagosított can. potionak terményéből a eltávozó lelkész hányad részét követelheti magának. Miután az illetőség ügyében általánosságban már zsinati határozat intézkedett, specialiter pedig a különböző helyeken különböző usus alapult meg e tekintetben: ig. tanácsunk nem tartaná helyesnek, hogy az egész egyházkerületre egy általános szabályzat octroyaltassék s főn kívánja hagyatni az egyes eseteknek concret s a

helyi viszonyok tekintetbe vételével leendő elintézését, esetleg felsőbb hatóság általi eldöntését. Javaslatait ily értelemben terjeszti tehát a közgyűlés elé.

A nem képező egyházak papválasztási jogának miként való érvényesítése ügyében beérkezett vélemények előterjesztésével megbizott commissio javaslatának tüzetes megvitatása nyomán abban állapodott meg az ig. tanács, hogy ezuttal tulajdonképen csak a tordosi egyház papválasztásának konkrét esete forogván szőnyegen, eszélyesebb lesz a papválasztási szabályok azon határozmányát, mely szerint papválasztási jogot csak rendszeres adozó gyakorolhat, épen csak Tordosra nézve megállapítani s ehez képest a következő javaslatot terjeszti a közgyűlés elé:

Miután a papválasztási szabályok elvileg kimondják, hogy papválasztási joggal csak azok birnak, kik az egyház és iskola szükségéhez rendszeres anyagi segélylyel járulnak; miután a tordosi egyházközség tagjai rendszeresen nem járulnak a papi fizetés felezéséhez, ajánlja ig. tanácsunk, hogy tordosra ez egy esetben a közgyűlés válasszon a szabályszerű kijelöltek közül papot.

Egyszersmind utasittassék az ig. tanács, hogy a nem képező egyházakat értesitse a Tordosra vonatkozó ez intézkedésről s figyelmeztesse, hogy azon nem képező egyháztagok, kik ez értesítés vételétől számított egy fél év alatt rendszeres fizetőkké nem válnak, semminemű egyházi jogban vagy javadalomban — az adakozókkal egyenlő mértékben — nem részülhetnek.

A segédlelkészség intézményének életbe léptetése iránti javaslat fölül beérkezett vélemények alapján referáló bizottság az eredeti javaslatot, csekély módosításokkal elfogadásra és a közgyűlés elé való terjesztésre ajánlja. A javaslat a közgyűlés elé terjesztetik.

Számvevői viszont megjegyzések a volt pénztárnok számadásaira, egynek kivételével, ellévén enyészttetve, ez egy közöltetik Sárkány Ferenczcel, földerites végett.

Bizottsági javaslat az egyh. kerületi pénztár kezelésének új rendszerére nézve. Elfogadtatva áttétetik végeldöntés végett a közgyűléshez

A tanácskozás a következő napi üléseken folytatattatik.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvár, maj. 24.

— Állandó ig. tanácsunk mátol kezdve, a ker. közgyűlésig, mindennap üléseket tart, a közgyűlési tárgyak előkészítése végett. Lapunk megjelenését épen azért késleltettük egy nappal, hogy a ma tartott ig. tanács üléséről, már e számunk kimerítő tudósítást hozhasson. Egyszersmint úgy intézkedtünk, hogy előfizetőink közül azok, kik a közgyűlésre bejönnek, itt kapják meg e számot, minthogy ma s holnap már utra kelnek s így há számukra is a postára tennők a lapot, csak hazatértök után kaphatnák azt kézhez.

— Br. Kemény Gábor, államgondnokunk a mai déli vonattal, N.-Enyedről — hól pár napig családjánál volt —

városunkba érkezett, részt veendő az ig. tanács üléseiben s a közgyűlésen vinni az elnöki tiszteletet.

— **Közgyűlési tagjaink** jelentékeny része csak ke-reülő uton jöhet be. A keleti vasút brassói vonalán, a nagy esőzések miatt történt romlások, Balázsfalva körül még nin-csenek helyreállítva, hogy a közlekedés akadálytalanul tör-téuhessék s így az udvarhelyi s háromszéki közgyűlési ta-gok csak Vásárhely felé jöhetnek, szekér uton s onnan vas-uton Kolozsvárra.

— **Államgondnoki állomás** egyházkerületünkben je-lenleg három van ürességben, b. Kemény Ferencz, gr. Mikó halála s gr. Kun Kocsárd lemondása folytán. Betöltendő to-vábbá egy ig. tanácsosi állomás, Szász Gerő barátunk helyé-be, a tanügyi előadói állomás, a nagy-enyedi Vajna-féle s a sepsi-szt.-györgyi ig. tanári tanszék. E szerint érdekes választási mozgalmaknak nézünk elibe. A zilahi tanár vá-lasztás néhai Hiri tanszékére, a tanoda és az életben levő egyik érdemes alapító, br. Wesselényi Ferencz között fönn-forgó differentiak miatt elmarad s a kérdésben, elvi szem-pontból, a közgyűlés fog dönteni.

— A budapesti prot. árvaház javára, illetőleg épít-kezése befejezésére s a felszerelésre király ő felsége, ma-gán péruztárából 1000 forintot adományozott.

— A Gusztáv-Adolf egyesület, melynek jótékonyosságát a hazai prot. egyházak is, évről-évre mind jobban élvezik, f. évi közgyűlését, sept. 4—6-án a majnai Frankfurtban fog-ja megtartani.

— A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárnokától a következő felhívás közlésére kértünk föl: A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára az 1848—49-iki években meg-jelent magyarországi hírlapokból birtokában levő készletet ki akarván egészíteni; oly kérelemmel fordul e lapok tisz-telt közönségéhez, hogy a kik a Kolozsvár város területén megjelent lapokból (Ellenőr, Erdélyi Híradó, Erd. prot. egyh. Beszédektára, Hon és Külföld, Honvéd, Ipar- s természet barát, Jelen, Kolozsvári Hetilap, Kis Követ, Kolozsvári-Hira-dó, Mult és Jelen, Szabadság, Természetbarát, Vasárnapi Ujság,) akár teljes évfolyamokat, akár teljes számokat bir-nak, és azokat a nevezett hazai intézetnek akár hazafias adomány gyanánt felajánlani, akár áruba bocsátani hajlan-dók, ajánlataikat a M. N. Múzeum könyvtárához intézni sziveskedjenek. Budapest, 1877. majus 18-án, *Frankófi Vilmos*, könyvtár-őr.

— **Ellennyilatkozat.** T. Szerkesztő úr! Ugy látszik elevenre tapintott ön akkor, midőn a Kolozsvárt szerkesztett N.-Enyedi „Szemle”, czimű lapnak a febr. 4-ki ig. tanácsü-lésről közölt tudósításában foglalt azon tételt, mely sze-rint főt. püspök úr azon gyűlésben a számvevő — illetőleg az alólírt által „lealázólag bántalmaztatott” volna: „nem tisztességes kortes fogásnak” nevezte el. Ez elevenre tapin-tás úgy látszik fáj Dr. Kovács Ödön urnak s ezért a fon-nebb czimzett lap legutóbbi számában fenn kívánja tartani a kérdéses tudósítást minden tételében. Miután idézett cik-ken én vagyok bántalmazónak vádolva, még pedig a t. szer-kesztő úr által a „Közöny” folyó hó 10-ki számában tett szerkesztői megjegyzés daczára ismételten, kötelességemnek

tartom kinyilatkoztatni, hogy távolról se volt szándékom a főt. püspök urat sem akkor, sem máskor bántalmazni sőt ha az akaratomon kívül mégis megtörténnék, a főt. pü-spök ur — de nem dr. Kovács és társai felfogása szerint palam et publice engedelmet kérni mindig kész lennék. Dr. Kovács Ö. úr s társai pedig vegyék tudomásul azt, hogy az én felfogásom szerint ama gyűlésben a főt. püspök ur épen *Dr. Kovács Ödön* ig tanácsos által bántalmaztatott az által, hogy visszaélt a főt. püspök ur türelmével, s kétszer vagy háromszor is megkísérelte a törvényt sértést, tárgyalni akarván a két tag indítványára napi rendről leté-tetni kellett mandatum ügyét. Ekkor kapott épen Dr. Kovács Ödön úr e szavakkal: „tessék a törvényt respectal-ni” rendre utasítást, nem ugyan az erre jogositott helyről, hanem az erre illetéktelen számvevőtől. Hinc illae lacrimae! A már többször érintett „Szemle”-beli hűtlen tudósítás ál-tal félre vezetett ntiszteletű esperes Solymosi István ur számára pedig ki kell jelentenem — miután sziveskedett leczkét adni nekem — (és ezt mint egy néhai esperes fia mondom az esperesnek) hogy mióta a 48-ki törvények vé-delmére a farkas utcza tanoda falai közzül lóra ültem, ezen hitvallás keletkezett s erősödött meg mind jobban bennem: tisztelem Pétert, tisztelem Pált, de mindenek felett — ugy egyházi mint politikai téren — tisztelem az alkotmányosan meghozott *törvényt*. Kolozsvárt 1877. majus 23-án *Szabó Ádám*.

— A kolozsvári tudomány egyetem rectorául, a jövő tanévre, 15 szavazat közzül 11-el dr. Generzich Antal úr választatott meg, az orvosi karból

— **Megrendelési fölhívás.** Az egyetemes magyar prot. egyház lelkeszi karához. „Jézus példázatai” homiliákban, II-dik füzetével a mult hetekben hagyá el a sajtót. Tartal-maz 21. az I-ső füzetvel 44. egyházi beséédet. Nem álli-tom, hogy szinbor, azt sem állítom, hogy ama lángfolyam, melytől lángra gyul a kebel s melyből oly keveseknek jut valami: de azt merem állítani, hogy van hasonlósága egy élő forráshoz, melyből a ki hozzá járul, üdülést merithet; a melynek itala engemet annak megírására s így közzé-tételére is buzdított. Miután e közrebocsájtásban semmi nyereszkedési vágy nem vezetett s elégenek tartom, ha csakis a nyomdai költség megtáruil, fölhivom minden ev. prot. lel-kész társamat a szives megrendelésre. Még pedig: három, legfölebb négy havi tartammal. 1. A kinek módja van ben-be — pénzért. A két füzetet együtt két forintért. Külön egy-egy frtért. 2. A kinek műve van művéért — cserébe. 3. A ki szükjövédelmű egyházi szolgatársam, fele díjért, vagy egészen ingyenért — szeretetből. A megrendelés Ágh-telekre (Szabolcsmegye) intézendő, melynek utolsó postája Csap, (Ung megyében) az Észak-keleti vasutvonalon, tiszte-lő s szerető szolgatársukhoz *Pazar István*, ev. prot. lel-készhez.

A szerkesztő postája.

T. Mitovich Gyulán ak, Sárospatakon. Küldeményét gen köszönöm.

Hirdetések.

Megrendeléseket elfogad Stein János könyvkereskedése Kolozsvártt

Megrendeléseket elfogad Stein János könyvkereskedése Kolozsvártt.

Dr. Kerényi Ede felgymn. tanár

A világtörténelem időrendi átnézete különös tekintettel Magyarországra.

Nyolczadrét 130 lap. Ára 1 frt.

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETÉNEK IDŐRENDI ÁTNÉZETE.

Ára 36 krajczár.

Ezen épen most megjelent segéd-tankönyvek feladata azon nagy szükségén, melyet a történelem tanárai leginkább éreztek, hatályosan segíteni. Kerényi általános világtörténelmi repetitoriuma a magyar nevelési szakirodalomban bizonyára hézagot pótol, és mint nélkülözhetlen segédkönyv helyet fog találni úgy a reál, mint az al- és főgymnasiumokban. Kerényi időrendi átnézete Németországban és Ausztriában szélesan elterjedt hasonló tankönyvek alapján, és különösen Dr. Richter H. M. bécsi keresk. akadémiai tanár ugyanily műve után készült, de főtekintettel Magyarországra, melyre nézve Horváth Mihály történelmi művei szolgáltatták a vezérfonalat. — A számtalan e nemű német dolgozatok, úgy szakkörökben, mint a nagy közönség részéről is mindig elismeréssel fogadtattak és maiglan is meleg pártolásnak örvendenek; hasonló művekre jogosíthatják e könyv szerzőjét a magyar közönségről is. Kitérő szolgáatot tehet az, mint vezérfonal a tanároknak előadásaik folytán; a tanulóknak a vizsgákra készülés alkalmával, a mennyiben ebből rövid idő alatt képesek ismételve átnézni az egész történelmet, a helyett, hogy az előirt nagy terjedelmű könyveket kellene újra áttanulmányozniok. — Különben gyakorlati beosztásánál és az eseményeket egyszerre föltáró alakjánál fogva sikerrel használhatják azt mindazok, kik valamely történelmi tény, művészeti vagy irodalmi eseményt emlékezetökből kiejtettek, a mennyiben e mű, mely egész 1872-ig terjed, rögtöni tájékozást nyújt bármely történelmi dologra nézve.

Hasonnemű figyelmet érdemel szerző „Magyarország történetének időrendi átnézete“ (ára 36 kr.). — Ez teljesen önálló dolgozat, s mint ilyen Magyarország történetére nézve az első segéd-tankönyv. Mindkét könyvet ajánljuk a tanfőriak és tanulók figyelmébe.

„Pester Lloyd“ tanügyi lapja 1876. márczihs 20.

Megrendelési pénzek legkényelmesebben postautalvánnyal küldhetők be

Klein Alfréd kiadó-könyvkereskedése S.-A.-Ujhelyben.

6—*

STEIN JÁNOS

könyvkiadó hivatalában Kolozsvártt megjelent és kapható ugyanott, valamint minden hiteles könyvüzletben:

Ára 1 forint.

TEMETÉSI ALAPIGÉK

Ár: 1 forint.

az ó és új testamentumból összeszedegette Kozma Mihály szentgericzei unitarius pap és esperes. Bővítette és sajtó alá rendezte Kozma Ferencz.

Tartalom: I. Közönséges halotti esetekre. II. Királyi, fejedelmi, hatalmas, nagy ember felett. III. Különböző hivatalos. IV. A keresztényi erőnyekre nézve. V. A világi külső sorsra nézve. VI. Az élet terheire nézve. VII. Az életkorra nézve. VIII. Ne házaság, aszafiság- és családtagokra nézve. IX. A betegség neveire vonatkozólag. X. A halál neveire nézve. XI. Erőszakos halál. XII. A halál helyeire nézve. XIII. A halál idejére nézve. XIV. Félzségek és bölcsere. XV. Az életpályára nézve. XVI. Nevekre. XVII. Az élet szerelmére vagy unalmára. XVIII. Különösebb esetekre.

Kozma Ferencz következő szavakkal fejezi be Kozma Mihály munkás életének vázlatát.

„Kozma Mihály oly időben élt, midőn a szellemi munka nem jövedelmezett a mai értelemben és az írói dícsőség csupán sem volt a jellemnek iránytűje; de ő munkálkodott egy félszázadon keresztül nem közönséges tehetséggel és nem közönséges munkaszeretettel. Csupán saját műveinek kéziratából egy terjedelmes papi könyvtár állott elő, melynek egyes darabjai mások kezébe mentek közhasználatba. S ha az egyházi irodalmi viszonyok kedvezőbbek lesznek, az ő neve már ma az irodalom-történetébe volt unitárius egyház történet-írója így is mindenha tisztelettel kell hogy említsék az ő nevét. Ő mint pap hivatás által vezéreltetett pályán; mint egyháztag jövő századok érdekeit képviselte; mint hazafi actív erőnyeit tovább plántálta gyermekeiben S én mint ez érdemei tisztelője, a halás útód kegyeletével állítam nevének e szerény emléket. S úgy érzem: egyház- és hazafiai kötelességet teljesíték.“

Az alapigék összegyűjtőjénél exogetikai szempontok éppen nem voltak irányadók s az ezen oldalról netán jöhető ötletnek az eredeti kézirat előszavából álljon itt Kozma Mihály nézete.

„Elég a temetési Praedikatiókra az a Textus, mely csak szókban vagy szóllás módjában illik az alkalmatosságra, ha szin a Textus értelme nem illik is. Akkor a magyarázat nélkül is lehet tudománjt tenni, s illendő, diszretes lézen a munka. Különösen is unalmas az hosszas magyarázat temetéskor.“

Es most kedves olvasó! élj boldogan s későre használják feletted e könyvet. Azonban ne feledd: „*ὁ θάνατος οὐ χροῖται.*“

Székelly Keresztur.

KOZMA FERENCZ.

Megjelenik
minden csütörtökön

Szerkesztési szállás:

b.-farkasutoza 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
kedése, hová az előfizetési-
pénzek legelőszörűbben pos-
tautalványnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre .
frt., évnegyedre 1frt. 50 kr

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Elnöki megnyitó beszéd. Br. Kemény Gábor. — Mutatványok egy Megújított énekes könyv tervezetéről. — Szász Károly. — A közgyűlés: I. II. III. és IV. napja. — Vidéki élet: A széki egyházmegyéből; Egyházi ünnep. Péter Antal. A sepsi egyházmegyéből. — Egyházi és iskolai hírek. — Közölvények. — Kiadó hirdetései.

Br. Kemény Gabor államgondnok

megnyitó beszéde a f. évi ker. közgyűlésen.

Tisztelt egyhk. közgyűlés!

A mult 1876-ik évben Nagy-Enyeden tartott egyh. közgyűlés jelen gyűlés megtartását ide és a mai napra tűzvé ki: ezennel van szerencsém a tisztelt közgyűlés összesereglett tagjait szívesen üdvözölni.

És most legyen szabad mindenek előtt a kegyelet adóját megvinni. Utolsó közgyűlésünk óta újra egy egyh. ker. közgondnokunkat kísértük el az örök nyugalomra: néhai gr. Mikó Imrét, a nagy nevű férfit, s tántorithatlan hazafit, egyházunknak buzgó hivat, ki ha soha egyebet nem tett és nem áldozott volna is, mint ama fejedelmi bőkezűséggel kimért alapítványokat és ajándékokat, melyeket egyházunk nevelő intézeteinek szentelt, már csak azok által is maradandó nevet vívott volna ki magának. Pedig távolról sem csak azokban rejlenek érdemei. Benne az erdélyi kerület egykori államférfiai koszorujának egy fénylő csillagát, egyházunk hű vezérét vesztette, ki hajlékony, a körülményekkel kialakuló esélyességgel, de a nemes czélokot soha nem tévesztve, biztosan tudta vezetni a közügyeknek kezeire bizott drága hajóját. Légyen áldott emléke!

Hullanak az erősek. Azon öt év óta mióta a kerületi közgyűlés engem a kerületi közgondnoksággal megtisztelni méltóztatott, már három gondnok

társam hagyott el minket, örök nyugalomra térve. És pedig minő nevek!? B. Kemény Ferencz, gr. Teleky Domokos és gr. Mikó Imre. Ki, vagy kik lesznek képesek pótolni a nagy hézagokat, melyeket hiányuk sorainkban okoznak?!

És pedig annyival méltóbb aggodalommal lehet ezt kérdezni, mert helyzetünk épen nem mondható veszélytelennek. „Ma inkább mint valaha látok veszélyt fenyegetni, annál nagyobb veszélyt, mert nem kívülről támad meg, hanem saját kebelünkben vonja össze vészterhelt felhőt. Távol legyen tőlem a vádaskodás. Nem vonatkoztatom szavaimat egyes eseményekre és tényekre; de van valami. a mit mindnyájan érzünk, ha nem is mondja ki szánk, ha szinte még gondolatunkban sem merünk neki határozott nevet adni; van valami a mi nyom, a mi nincs a maga rendén...” és „fájdalommal kell tapasztalnunk, hogy meglazult az az összetartás, bomlásnak indult az az egyetértés és kialunni készül az az ügybuzgalom, a mely a protestans egyházat alapította és eddig fentartotta” — mondotta szószerint épen ezen helyen 1875-ben május 23-án, megnyitó beszédében néhai tisztelt barátom és elnöki elődöm gr. Mikó Imre. És e szavaknak kétszeres súlyt kölcsönzött az aggódo hang, a hely, melyen azok ejtettek és a férfinak, a ki szóllott méltán kiérdemelt uagy tekintelje.

Igenis: veszélyek környékeznek és a főveszély épen önmagunkban rejlik.

Ösmeretes ama tétel, hogy a magyar faj szenvedélyes, ideges, mely fékezhetlenné és a nyugalmas rendszeres munkára, a bökés együttélésre kevésbé alkalmassá teszi; és ösmeretes ama specialiter Erdélyről szóló rideg itélet, hogy fiai, a bérczes hazában, hegyeik között, kis számban, kis területre elzárva, torzsalkadókká, kicsinyesekké, irigyekké váltak, kik

a közügyet személyes érdekeknek alárendelik. E szavak torzképet nyújtanak. Nem lehet azonban tagadni, hogy a száz évekre terjedő országos csapásoknak, nyomoruságoknak bénító befolyása van és azok a közérzületet és közfelfogást megfertőztetik és így midőn megszűnt az a veszély, hogy szomszéd nagy birodalmaknak versenytérel és eszközüül szolgáljunk, midőn nincs veszélyeztetve nemzeti létünk, alkotmányos életünk, midőn vallásfelekezettünket már sem a szakadás, sem az elnyomatás nem fenyegeti: akkor le kell küzdenünk magunkban a gyarló embert, hogy érvényre emelkedjék az igaz hazafi, egyházunknak igaz hive, az önmagába szálló, türelmes és megbocsájtani kész keresztyén.

A küzdelem nem könnyű, mert önmagunkon kell győzedelmeskedni. Ha benne elesnénk, erkölcsileg semmisülnénk meg; ha győzedelmeskedtünk: nem lesz vesztes fél, csak nyerő és az eredmény egy szebb jövő biztosítása.

És ennek kell az eredménynek lenni.

Hiszen legnagyobb ellenségeink sem mertek azal vádolni soha se, hogy a közügy iránti-élénk részvét, a szabadságra való fáradhatlan törekvés, tette kész áldozat készség hiányzott volna bennünk. És épen a most lefolyt év alatt is, eme komor időkben, nem láttuk-e, a gr. Mikó Imre, b. Baldáchi alapítványain kívül is, gr. Kúun Kocsárdot és Haver urat nagyszerű adományokkal járulni a közügy oltárához?

TÁRCZA.

A lőpor-összeesküvés.

Lénárt Józseftől.

Korunkban, midőn világ bámulatára még oly intelligens államokban is mint Anglia*) s Amerika, kezd a papi uralom kisértgetni, mint elmúlt sötét századok hazajáró lelke; az, ki a futó időt megfigyeli, visszapillant a multak honába, honnan ez uralom ominosus alakjai erednek s úgy tetszik, hogy azok a jelenben is készek volnának sötét multjuk iszonyatosságait visszaidézni. És ez aggodalom éppen nem alaptalan, ha ama szent atyáknak — kik elég merészek magokat a mester nevéreől nevezni — buzgalmat és eszközeit tekintjük, melyekkel a felvilágosodott emberiséget, erkölcsi és szellemi életének magaslatáról ama

*) A minapában olvastam a lapokból, hogy a híres Nelson admirálnak egyik nagyreményű 14 éves unokáját, előkelő atyja tudta nélkül átcsábíták az egyedül üdvözítő egyházba.

És nem tanuskodnak-e ezek, a küzdter sivar homokján feltűnő illatos virágok, nemcsak az áldozatra kész bőkezűségről, hanem egyszersmind a közügyek iránt egyesekben ki nem halt legelőnekebb buzgóságról, egyházi és nevelési ügyeink fontossága iránt való mély érzetről.

Mig ilyen jelenségekkel találkozunk, kétségbeesésre, az aggodalmak mellett is, jutnunk nem szabad.

Keltük fel keblünk szebb érzelmeit s fékezük szenvedélyünket, legyen a közjóra való törekvéseinkben irányadónk a törvény és azok mellett hiszem, hogy közgyűlésünk a szőnyegre kerülendő, részben igen fontos és kényes kérdések megoldásában üdvös lépéseket fog tenni.

Az ég áldását kérve munkánkra és magamat a közgyűlés minden tagjának szives hajlamába ajánlva, a közgyűlést ezennel megnyitom.

Mutatványok

egy „Megújított Énekeskönyv“ tervezetéből.

Nem példányul, (távol legyen!) csak például mutatok be néhány darabot a hely. hitvallásuk Énekeskönyvének tervezett átdolgozásából, a mint én azt a dunamelléki egyházkerület 1876. évi nov. 12. s köv. napjain tartott közgyűlése által elfogadott s közzétett bizottsági dolgozat szem előtt tartásával, megvalósíthatónak képzelem. Vajha igénytelen kísérleteim, másokat jobb, szebb dolgozatok készítésére ösztönöznének.

mélységbe igyekeznek vissza rántani, melynek századokon át ők voltak börtönmesterei. És valóban, midőn ez emberek hajdani igényeikre, s mintha a történelem emlékező tehetőségét vesztette volna, régi jótéteményeikre hivatkoznak; minthogy egyik emlék a másikat ébreszti fel, önkénytelenül ama gonoszságokon akad meg tekintetünk, melyeknek előidézői, intézői ők valának.

Ezeknek egyike azon borzasztó merénylet, mely Angolország egyik koronás királya, s az ország törvényhozó testülete ellen volt irányozva, s mely a „lőpor-összeesküvés“ neve alatt ismeretes. De bár ismeretes, legyen szabad egy pár tüzetesebb adattal szolgálni, hogy szaporítsuk a mostan élő szent társaság olvasóját egy pár miatyánkra való szemecskével.

De mielőtt tárgyunkra térnénk, vessünk egy futó pillantást az azt megelőző történetre. Midőn Luther, az egyház újítás és szabad gondolkodás zászlóját Németországon kitűzte, Angliában a szenvedélyes zsarnok nyolczadik Henrik uralkodott. Mint a pápának buzgó hive, Luthernek ott is terjedni indult tanai ellen egy mérges czáfolatot bocsátott ki; melyet azonban jórészt a királyra nagy befolyással levő Volsay bibornok irt. Midőn azonban a szép Boleyn Anna

Öt zsoltár szövegét adom egyelőre, az említett bizottsági dolgozatban kijelölt elvek s utasítások szerint. Szándékosan választottam ezeket, hogy az átdolgozás különböző módjaira s fokozataira szolgáljanak például (ismétlem nem példányul.)

A VIII. Zsoltár szövegét a bizottsági dolgozat megtartani, de csinosíttatni kívánja. E csinosítást nem szoritottam csak a rimeknek a mai köveleményeknek megfelelőkkel helyettesítésére, sem a sormetszetnek, az ötödik szótág után, állandó megtartására, hanem a 9 versnek 7 re összevonását is, a szöveg-ellenes világos elnyújtás és kiszélesítés ellenében megkísérlettem.

A XII. zsoltárnak csak egy csillagos verse volt, a 6-dik; de dallama becses voltáért az egész megtartandónak s átdolgozandónak mondatott ki. Én, teljes átdolgozásban a bibliai szöveget tartottam szem előtt. A sormetszetet itt is állandósítottam.

A XXIII. és CXXXIX. zsoltároknál főleg csak a verselés csinosítására kelle szoritkoznom; ez utóbbinál azonban a mostani nem csillagos verseket (11. 12. 13.) a 11-diknek két első során kívül mellőztem, e két sort úgy helyezve el a 10. versbe, hogy ennek szövegellenesen elnyújtott hat sorát négybe vontam össze.

Végre a LXXIII. zsoltárban tetemes összevonásra kívántam példát adni. A bizottsági utasítás ennek 14 verse közül csak a három utolsót kívánta megtartani. Én azonban az 1–11 v eszmemenetét, mely nélkül az egésznek alig van értelme, 2 versbe s a három utolsó verset ismét kettőbe vontam össze, igyekezve e tetemes összevonás mellett is hű maradni a szöveghez; vagyis az egésznek eszmemenetét visszakölcsonőzni.

Eredeti énekkísérleteimről még kevesebb mondani valóm van.

miatt Aragoniai Katalintól, kivel 17 évig élt, állítólag lelkiismereti furdalásból, válni akart, és a pápa saját nézete s Károly császár — Katalin fivérének — hatalmától félelem között ingadozva, az elvállást kimondani vonakodott; a *defensor fidei* címmel felruházott király mind nejét eltaszítá magától önkényüleg, mind a római egyháztól elszakítá magát és országát. Százanként oszlatta fel a szerzeteket, kolostorokat, lefoglalva s kegyenczeire pazarolva azoknak gazdag jövedelmét; végül magát az egyház fejének nyilvánítva a főbb papok esküjét bevette, s aztán egyaránt üldözve vad szeszélylyel katolikust és protestantst, ki egyház főségét el nem ismerte, irgalom nélkül égettette meg, fejeztette le.

Igy a római szellem csak főt cserélt Angliában, anynyival is inkább, mert a hierachia tagjai, a püspökségek és érsekségek meghagyattak. Ezzel szemben — már inkább a reformáció szellemében — képződött egy vallás-párt, mely az őskeresztény egyház mintájára az egyház-vének kormányzatát, vagy a presbiteri rendszert kívánta, innen neveztek presbiterianusoknak, puritanusoknak őket.

Henrik halálával az ő egyetlen 9 éves fia VI. Eduárd lépvén az uralkodásra, a melléje kormányzóul adott

A két köznap reggeli s egy köznap esteli ének — az e részben még pótlendő hiány némi pótlására szolgál.

A bizottsági jelentésben kifejezett azon kívánságnak „hogy új dicsőretek szerzésénél a magasabb s tisztán vállalásos eszmékre legyen tekintet s ily érzelmek táplálására törekedjünk“ szintén igyekeztem megfelelni: a váltságról, az isten jóságáról, a tisztaságról szóló ének-kísérlettemmel, melyek vasárnap délutáni, bibliaolvasási, a kathekimusia-kat helyettesítő énekekül is használhatók.

E számra is kevés, siker tekintetében valószínűleg még kevesebb. darabbal csak azért lépek föl, mert azt hiszem itt az ideje, elvégre komolyan hozzálátani a munkához, s kell hogy valaki megkezdje.

Ismétlem azonban, mit a bizottság is kimondott, hogy a dallamok ütemezése az első teendő, melynek a szövegszerzést és átdolgozást meg kell előzni. Nevezetesen minden sorban mulhatlanul kijelölendő a *sormetszet*. Sormetszet nélkül nincs vers s megvagyok győződve, hogy az énekelhetőség is sokat nyerne a határozott sormetszetek által.

VIII. Zsoltár.

1. Felséges isten, oh mi örökségünk, Mely bámulandó a te neved nekünk! Te fényességed im mindent bétölt, Dicsőségedtől hangzik ég-föld.

2. Dicsérnek téged a kis csecsemők is, Szájokban hordják a te neved ők is; Belőlök készitsz serget magadnak, Meggyőzni a kik téged tagadnak,

3. Ha végig nézem műveid nagy voltát, Ujjad munkáit, a magas ég boltját, Látván a nap, hold, csillagok rendi — Hogy meg nem szünnök fönn fényeskedni:

4. Bámulva kérde: ugyan mi az ember, Hogy tőled ilyen nagy dicsőséget nyer? S az ember fia hogy érdemelte, Hogy így tekints rá kegyes szemmel Te?

Herfort gróf, sommerseti herceg a kalvini vallás irányt tetete uralkodóvá; és több átöröklött visszaélések megszüntetése, s egy mérsékelt irányu liturgia kidolgozása által a protestantizmus útja meg vala könnyítve. De Eduárd kora halálával s Máriának, Henrik Katalintól való leányának, trónra léptével, egész Anglia s különösen a prot. egyházra a boszu, türelmellenség és üldözések sötét korszaka következett. Különösen Máriának spanyol Fülöppel történt házassága után — mivel az uralomvágyó püspökök s érsekek oly alkalmas eszközök voltak — a szabad gondolkozás ellen irtó háború folyt. A történelem azonban azt bizonyítja, hogy valamely kor szellemében megért eszméknek üldözése annyi, mint a megért magnak a talaj készítés.

Öt évi véres nyomokat hagyó uralkodás után meghalt Mária, s utána Erzsébet, Henriknek általa kivégeztetett nejétől, Boleyn Annától való leánya lépett a trónra. Ő, a reformatio szellemében s a szenvedések iskolájában neveltetve, ő volt hivatva hosszú uralkodása alatt megvetni a már már kiirtott protestantizmus létalapját, s egyszersmind a körülmények okos felhasználása által hazájának későbbi nagyságát megalapítani.

A reformáció által elért egyházi főség Anglia uralko-

5. Ámbár kisebbé től az angyaloknál, Nagy dicsőséggel de fölmagasztaltál, Mi ég alatt s a föld felett él, minden teremtetést aláink rendeltél.

6. Jubot és barmot, mezők erdők vadját, Szép hangcsáló madarak csapatját, Ívó halait a mély tengernek Alávetetted mind az embernek!

7. Felséges isten, oh mi örökségünk, Mely bámulandó a téd neved nekünk, Te fényességed im mindent bétölt, Dicsőségédetől visszhangzik ég-föld!

XII. Zsoltár.

1. Szabadíts meg és ments meg uram Isten! Mert a hűség kivész a világból. Annyi ezer közt igaz ember nincsen, Minden ajakon csak hamisság szól.

2. Más van szívökben, ajakok mást hirdot, Nyájás hizelgés merő csalárdság. Irtsd ki, oh uram, emez undok mérget, Kevélyek abba nyelvök' ne mártásák.

3. Kik szólnak: „Nékünk nyelvünk erős fogyver, A melytől gyöngét senki meg nem ment. Hol a hatalmas, a ki minket megver? Mely isten állhat minékünk ellent?”

4. Azért mond isten: „Imé a szegények Hogy elnyomatnak, földig egészen! Kezébül őket gonosz ellenségnek Kimentem ugymond, s ölembe vészem.”

5. S a mit az Ur mond, meg áll a beszéde, Oly tiszta: nincsen salakja annak, Mint az ezüstnek, mit a kemenczébe' Egy végből kétszer megolvastottak.

Oh uram tartsd meg a mit ígértél, E gonosz fajtól minket örözz meg! Holott az álnok gonosz ellenünk kél S ártatlan jámbort vérig üldöznek.

XXIII. Zsoltár.

1. Az ur énnékem őriző pásztorom, Azért semmiben meg nem fogyatkozom. Gyönyörű zöld mezőn legeltet en-

dóira nagy nyeresémet. Erzsébet ezt korán felfogta, s minthogy politika és vallás ily benső érintkezési pontot találtak, ezáltal annyival is inkább megszilárdult az ő dicső telyes uralma, mivel neki mindenekelőtt népe java s dicsősége feküdt szívében; mivel ő az újított vallásban nem csak az egyház uralom eszközét, hanem szabad gondolkozásra fogékony népe óhaját s erkölcsi fejlődésének soká nélkülözött áldását ismerte fel. Így nyernek magyarázatot egyik történész eme szavai: „Erzsébet dicső uralkodásának egyik fő jellemvonása az, hogy ő egyéni érdekeit alá tudta rendelni népe létérdekeinek, vagy legalább] bölcsen tudta a kettőt egybeolvasztva érvényesíteni.”

Itt nem terjeszkedhetünk ki annak hosszas fejtegetésére, hogy mikép fogta fel Erzsébet korában az ő népe állami hivatását s helyzete fontosságát; de annyit, csak azon ördögi merénylettel szemben is legyen szabad megjegyeznünk: hogy Anglia akkor már elsőrangú helyet foglalt el tudomány és műveltség tekintetéből; mert ha egy nép szellemi fejlődését bölcsészete s költészete állapotából mérlegelni lehet, úgy elég ha megemlítjük, hogy Verulami Baco, Shakespeare és Milton, a bölcsészeti-, dráma- és epos-irodalom e három orisa, e korban éltek.

(Folytatása következik.)

gem, kies vizek partján enged pihennem. Lelkemet megnyugtatja szent nevével, Igaz ösvényén engemet vezérel.

2. Ámbátor járnék a halál ösvényén, Sötét völgyében annak se félnék, én. Mert te jelen vagy mindenütt mellettem, Vessződ és botod megvigasztal engem. S míg ellenségim nézik irigy szemmel; Asztalt számomra teritesz bőven fel.

3. Fejemet bőven olajjal kened meg, Itatsz teljéből csorduló kelyhednek. Jóvotlod, irgalmad, melylyel velem vagy, Egész életemben soha el nem hagy. Az ur holtiglan úgy vezérli lábam, Hogy pihenésem legyen ő házában!

LXXIII. Zsoltár.

1. Bizonyára jó az isten. Siet hogy népén segítsen. A kik szívöket tisztán tartják, Az ő segedelmét várhatják. Én megtántorodtam szinte, Már-már földre csuklott lábam, S a gonoszra, mámorában, Szemem irigyen tekint.

2. Mi bajok van, mondám, nékik? Világokat vigan élük. De aztán csakhamar átlátám: Hogy nem tartósak a föld hátán, Szerencsájök romhalom lesz, Mert te őket megbünteted, Sivatatag pusztába veted, Kincsök elfoly mint álmopéncz.

3. Jobb azért nálad maradnom, Terád támaszkodva jobbam, Hogy tanácsoddal te vezérelj És felmagasztalj tisztességgel. Mert ha te sem hagysz el engem: Nekem ég se', föld sem árthat, Bár egész testem elszárad, Te megvigasztalsz szívemben.

4. Mert kik tőled elpártolnak, Mind elvesznek megromolnak; Bálvány imádót és paráznát Ki irtasz és eltöröld házáat. De én magam vigasztalom, És fölboldogságom nékem, Hogy benned van reménységem És jó téted' magasztalom.

CXXXIX. Zsoltár.

1. Uram, te megvizsgálj engem, Megismersz mindent én bennem. Állok, ülök, vagy fölkelek, Mind tudod a mit művelek. Valamit gondolok szívemben, Te azt mind jól látod messzünnen.

2. Jártomba' vagy lefektombe' Mindenütt ott vagy velem. Te. Jól látod minden útamat, Ismered minden dolgomat, Mielőtt szó nyelvemre jőne, Te azt már jól tudod előre.

3. Környöskörül minden rajtam Tetőd s te általad van. Rajtam nyugodván két kezed Minden dolgomban az vezet. De én meg nem foghatlak téged, Álmétkodásom bölcsességéd!

4. Lelked elől hová mennék Hogy előled rejtve lennék? Ha a menybe szállanék is: Mindegy, ott találak még is. Ha lefekszem a mély Seolban Azt mondom, im az úr ehol van!

5. Hogyha birnék olyan szárnynyal Mint a messze szálló hajnal, Vagy a tenger tulsó partján Véghetetlen messzi lagnám: Nem lennék-é ott is a kezeden? Jobb kezéd fogna ott is engem.

6. Mondok: talán setéséggel Betakarozhatom éjjel; De a' sem rejt el arczádtól, Mert az éjjel is világol, És körülöttem úgy sugárzik, Hogy szinte fényes napnak látszik

7. Veséimet és szívemet Te formáltad mindenemet, Mikor anyámnak méhében Betakartál engem szépen. Azon kell mindig hálálkodnom, Hogy alkotál meg csodamódon.

8. Neked minden dolgod csodás. Enyém csak az álmélkodás. Mikor nem volt még mivoltom: Már ismerted minden csontom; Számba vöd minden porcikámat. Mikor a mélységben formáltad.

9. Hogy még formátlan pihentem: Te már jól ismertél engem. Elötted minden föl volt fedve, Beírva örök könyvedbe. A mikoron egy nap se kelt még, Te már tudád annak lementét.

10. Minden a te tanácsodban Elöttem megfoghatatlan. Számítlan, ha szemmel tartom, Mint fővény a tengerparton. Imé fölserkenék álmomból S lelkem most is csak arra gondol!*)

11. Uram, vizsgálj és kísérs meg, Szívem' fenekéig értsd meg. Itéletet tőled várok Ha gonosz ösvényen járok, Igazíts meg uram, szívemben, S vezess jó utra visza engem!

Szász Károly.

(Vége következik.)

A közgyűlés.

I. nap.

A rendkívüli érdeklődés, mely a gyűlés első napján már zsúfolásig megtöltte a tanácskozási termet, örvendetes tanúságot tőn, hogy atyáink buzgalma — bár más alakot ölthetett — de egészen ki nem halt a fiak kebeléből. Mintegy 110 közgyűlési tag jelent meg már az első, tulajdonképen csak az ünnepélyességeknek szánt — napra s midőn a hangos éljenzéssel fogadott elnök, b. Kemény Gábor egyh. ker. főgondnok, elnöki székét elfoglalva, ünnepélyes komolyság és figyelem fogá el a nagy számú tagok és hallgatóság gyülekezetét.

Az elnöki megnyitó, melyet fennebb egész terjedelmében vesznek olvasóink, s mely a jegyzőkönyvbe is szósz szerint bevezettetett, mély hatást tőn a hallgatóságra. A lezajlott éljenzések után a titkár olvassa föl az igazolt tagok névsorát s kitűnvn, hogy a törvénykövetelte 50 tag jelen van, az elnök a közgyűlést megalakultnak jelenti ki.

Lázár Mihály, egyházmegyei főgondnok, interpellációt intéz az elnökséghez az iránt, hogy egy közgyűlési tagnak (Gyárfás Imrének) a meghívó nem küldetett meg s kérdi: miért s jövőre fog-e intézkedés tételni a törvényes tagok e jogcsorbitásának meggátlása iránt.

Elnök figyelmezteti interpellálót, hogy a házszabályok értelmében ez első napi gyűlésen csak az ünnepélyes megújítás, az új papok kibocsátása és az új egyházi tisztviselők föleskötése fordulhat elő, miért kéri interpellálót interpellációjának a következő ülésen leendő szabályszerű benyújtására.

*) A két vég sor így is lehet:

Lelekem hogy álmából fölserkent, Most is folyvást azon töpreng.

Lázár Mihály fönttartja jogát interpellációjára következő napi megtételéhez.

Szini János esperes az elnöki nyilatkozattal „kapcsolatos“ (előre írásban elkészített) indítványt nyújt be, mit az elnök át vesz ugyan, de ugyanazon okból a következő ülésre halaszt, a gyűlés hangos helyeslése kíséretében, s fölkeri a főt. püspök urat az egyházmegyei új tisztviselők (a széki és szebeni jegyzők) föleskötésére, mi nt. Beukó János esperes segédletével s a gyűlés fölállása mellett megtörténik.

Egyházközségi közfőjegyző nt. Elek Károly, általános részvételt keltő betegsége okán a gyűlésen meg nem jelenhetvén, a kibocsátandó új lelkészek okmányainak megvizsgálásával és előterjesztésével — mint legidősebb esperes — Benkő János bizatott meg s referádája után mind a 7 új lelkész fölavatásra bocsáttatik, névszerint: Bedő Ferenc peteki lelkész, Benedek Dénes polyáni lelkész, Hegyi Sándor bonyhai lelkész, Kolumbán János vingárdi lelkész, Pál János-Károly n.-pestényi lelkész, Péter Elel küsmösi lelkész, Vásárhelyi László m.-gombási lelkész. Erre a közgyűlés, a ft. püspök urnak a fölszertelendő ifjakhoz intézett rövid beszéde után, testületileg a templomba vonul, mely a hívek sergeivel már színültig megtelt.

A gyülekezet és dalkör szabatos énekei után a ft. püspök ur tartá egyikét szép kenetes imáinak, az alkalmi beszédet pedig dr. Bartok György n.-enyedi pap, s ismét a ft. püspök az intő szónoklatot, melylyel az új lelkészeket szokott szónoki erejű és határu szavakban készíté rögzős, de szép pályájukra elő. Végül az új lelkészek fölavatása, föleskötése következett, az esperesi kar segédletével, a majdnem 4 óráig terjedt cerimonia e vég-actusára már jóformán megapadt közönség éneke zárván be az egyszerűségben megható ünnepélyt s az egyházközségi közgyűlés első ülését.

II. Nap.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök, br. Kemény Gábor, a betegség okán távol levő közfőjegyző teendőinek végzésére Benkő János esperest kéri föl, ki székét el is foglalja, s rá Lázár Mihály tag ismétli, tegnap benyújtott interpellációját, egy illetékes tag (Gyárfás Imre gondnok) meg nem hívása ügyében.

Elnök jelenti, hogy a meghívó kezelői tévedésből nem küldetett el, de a mulasztás már helyrehozott.

A gyűlés az elnök feleletét tudomásul veszi.

Az elnök több hozzá beérkezett irományt jelent be, melyek az illető bizottságokhoz fognak áttételni, közülök azonban azok, melyek a mandatum kérdésére vonatkoznak (az orbai, a görgényi tractusok és a Rikán beléli communitás nyilatkozatai a mandatum kérdésében, illetőleg részbe darabos támadások az ig. tanács ellenében) az enyedi és kézdi tractus ugyane tárgyú vádlevelével együtt tárgyalásra tüzetnek.

Titkár ehez képest előadja, az egész ügy fejlődését, a főt. püspök úr febr. havi indítványát, hogy az ig. tanács nyilatkozzék a mandatum kérdésében, az ig. tanács többségének ha-

tározatát, hogy a mandatumokat érvényben levőknek tartja a főt. püspök, b. Bánffy A. főgondnok és dr. Kovács Ödön külön véleményét e határozat ellenében, s némely egyházmegye már említett vádlevelét, valamint az ig. tanács azon határozatát, hogy a törvény szövege, ily balmagyarázatok megelőzése tekintetéből átalakítandó. (E gyűlés lefolyása részletesen közöltetett lapunk márczius 8-iki számában.)

Szini János benyújtja már említett indítványát, hogy a közgyűlés nyilatkozzék, ha rendesnek vagy rendkívülinek tekinti magát? de, midőn indítványa indoklására hivatik fel az elnök és több tag hangoztatott kívánatára, szóllási jogával nem él.

B. Bánffy Dezső, képviselő, ehhez képest Szini János indítványát, mely mellett senki, még a benyújtó sem szól, elejtettnek tekinti.

Csiszér Gábor esperes a maga és 51 társa nevében indítványt nyújt be, hogy a gyűlés nyilatkoztassa magát rendkívülinek.

Zeyk Károly főgondnok fölfejt, hogy a törvényes intézmények legerősebb támaszát a törvények szigorú megtartása teszi s midőn az ig. tanács a múlt évi közgyűlés határozatát és a törvény világos szavait tiszteletben tartá és az új képviselő választásokat el nem rendelé: kötelességét teljesíté; előadá, hogy a mandatumok lejártá fölött illetékesen más nem nyilatkozhatik, csak maga a törvényhozó testület; élesen megrója azon alantas testületeket, melyek felsőbb hatáságuk. az igazgató tanács ellen köteles tiszteletükről megfélekedve illetlen hangú feliratokat terjesztettek ide s végül indítványozza. hogy a közgyűlés az egész kérdés fölött térjen napirendre s kezdjen nagyfontosságú teendői megoldásához.

A közgyűlésre láthatólag jó benyomást tén, hogy mindkét részről ily mérsékelt indítványok tétettek s Lázár Mihály felszólalása után, több tag el áll szóllási jogától (hangos éljenek) s elnök, mint napi rendre térési indítványt a ház szabályok értelmében először is Zeyk K. indítványát kívánja szavazásra kitézni. Zeyk K. személyes kérdésben szól s rectificálja Lázár Mihály szavait, mintha ő (Zeyk K.) nem a saját véleményét terjesztette volna indítványban elő.

Lázár Mihály ez állítását próbálja magyarázni. (Közderülttség.)

Elnök fölteszi a kérdést, ha elfogadja-e a közgyűlés Zeyk K. napirendre térési indítványát?

Szabó Sámuel és Hegedüs János a házszabályokból próbálják kimutatni, hogy elnök a kérdést nem jól tette föl, Török Dániel szintén a házszabályokat fejtegeti, de Tisza László, Gyarmathy Miklós és az elnök fölfejtven a házszabályok magyarán vett értelmét: a gyűlés békülékeny hangulatának megfelelőleg megkezdődött a 20 tag kívánságára titkosan megejtett szavazat, melynek enunciólt eredménye szerint 83 tag elfogadja Zeyk K. indítványát, 54 pedig ellene nyilatkozik.

Elnök enunciólja a napirendre térést s a gyűlés erre áttért tulajdonképeni teendőre s elnöki ajánlatára kinevezé ségedjegyzőt (Hegedüs István, Geréb Márton, Félegyházi

Antal, dr. Bartók György), a szükséges bizottságokat, és pedig a.) felirati bizottságba Nagy Sámuel, Dombi Lajost, Parádi Kálmánt. b.) indítványiba: Szikszai Lajost, Csiszár Gábort, Szász Bólát, c.) kérvényibe: Földváry Józsefet, Soly mosi Istvánt, Debreczeni Józsefet, d.) sérelmibe: B. Inczé di Zsigmondot, Bihari Sándort, Szász Domokost, e.) pénztár vizsgálatiba: gr. Vass Albertet, Sámi Lászlót, Szakács Istvánt, f.) püspöki számadások felülvizsgálására: Ugron Sándort, Sabó Józsefet, Garda Józsefet, g.) a testvér szuperintendentiák jegyzőkönyvei megvizsgálására: br. Bánffy Dánielt, dr. Kovács Ödönt és Hegedüs Lajost, h.) a tanári kijelölő levelek összeszámítására: Horváth Mihályt, Szabó Pált, Makkai Domokost és i.) szavazatszedőknek: Gyárfás Domokost, Bartha Lajost, Sárkány Ferenczet, Szabó Károlyt és Horváth Gáspárt.

A gyűlés az ig. tanács által, javasolt tárgysorozat megállapításával végződött, főntartatván a netalán később szükségesnek mutatkozó sürgösségi változtatások s kitűztetvén a következő ülés első tárgyául a püspöki jelentés, valamint a következő ülést megelőzőleg 3 (két egyházmegyei és egy egyházközségi) gondnok megválasztása.

III. Nap.

A jegyzőkönyv a múlt ülésről el nem készültvén, elnök a gyűlést a beérkezett irományok bemutatásával s illető helyre való utasításával kezdi meg. E szerint:

Dancs Mózes, a nagyenyedi főtanoda hivatalából elbocsátott borászának kérvénye áttétetik a kérvényi bizottsághoz.

Barabás E. tanítóé szintén.

Az egerbegyi egyházi szolgálmányok ügyében beadott kérvény hasonlóképen

A sándorfalvi egyház affiliatiojának ügye hasonlóképen.

Az igazgató tanács utján beérkezett irományok közül:

A zilahi tanárválasztás kérdése napirendre fog tüzetni.

A hátszegi egyház felfolyamodása Pap József tanító dija ügyében a sérelmi bizottsághoz utasítatik.

Dobai Lajos föllebbezése a főtörvényszék határozata ellen szintén.

Kondor Endre ugyanily természetű beadványa hasonlóképen.

A szilágyszolnoki egyházmegye indítványa az özv. árvai kegyév módosítása ügyében; ugyanakkor a békéscsaba és adventi urvacsora eltörlése iránt; az enyedi egyházmegyéé az államsegély feléne az özv. árvai alap javára történendő kamatoztatása iránt és a küllői egyházmegyéé az enyedi tanoda keletkezésére és alapítványaira vonatkozó okmányok kinyomtatására nézve — mind az indítványi bizottsághoz utasítatnak.

A gyergyói missioi lelkész állomásának rendszerítését tárgyazó javaslat az udvarhelyi tractusból, — napirendre tüzetik.

A szászvárosi egyház kérése gyámintézeti ügyben és az udvarhelyi lelkészeké fizetésjavításnak tárgyában a kérvényi bizottsághoz tétetnek.

A szászvárosi tanoda kérése, hogy jóltövője tiszteletére „Kun-tanoda“ nevet vehessen föl, a tárgysorozat 14. pontjával együttes tárgyalásra tüzetik ki. Végül:

Hiri Ferencz özvegyének nyugdíj-kérése a kérvényi bizottsághoz tétetik át.

A tanári kijelölő levélkék fölbontatván, Horváth Mihály, bizottsági elnök, jelenti, hogy a n.-enyedi tanári állomásra kijelöltettek: Nagy Lajos, Horváth Gáspár nagy többséggel, a harmadik jelölt helyére azonban Geréb Márton és Keresztes József egyenlő számú (30—30) szavazatot nyertek. A közgyűlés, az eddigi gyakorlat szerint mind négy jelöltet választásra bocsátja;

a sepsi-szentgyörgyi tanári állomásra nézve kérdés támadt a bizottság kebelében, ha Révai Lajos pót-gondnok candidáló levele számíttassék e? A gyűlés, miután Révai Lajos a volt főconsistorium által választatott volt: kijelölését szintén érvényesnek mondja ki s ehhez képet a bizottság eljárván tisztében, később jelenti, hogy ez állomásra kijelöltettek: Keresztes József, Görög István és Szócs Sándor.

Szikszai Lajos, a házszabályok értelmében bejelenti az indítványi bizottság referadáját, a kolozs-kalotai egyházmegye törvényjavaslatáról a papi nyugdíj-intézet ügyében, s a javaslat, a bizottság véleménye szerint, az ig. tanács útján kiküldetik a tractusokhoz és püspöki egyházakhoz nyilatkozatra oly meghagyással, hogy az egyes testületek kebelében létező ilyenmü intézetek tekintetbe vételével készített nyilatkozatok alapján az ig. tanács tegyen javaslatot a jövő évi közgyűlésen e tárgyban.

Következett a napirend során a főt. püspök úr évi működéséről szóló jelentése, melynek bevezető sorai a halhatatlan emlékü gr. Mikó Imrének valának szentelve; majd áttérve az egyházkerület egy évi életére s ennek mozgalmában a jelentéstevő személyes működésére. A jelentés, szokás szerint, bizottsághoz utasított referadára. (Egész terjedelmében közlendjük.)

E közben a candidáló levélkék felbontására kiküldött bizottság fenemlített pótmunkáját befejezván, az előbb jelzett eredményt a sepsi-szent-györgyi candidatióra nézve bejelenti, s a választások kérdésével kapcsolatban Gyarmathy Miklós indítványt tesz az iránt, hogy a közgyűlés 3 üresen levő egyházkerületi főgondnoki állomás választás útján történő betöltését is mondja ki.

Ez indítvány fölfonta a szóáradat zsilipjeit s nem kevesebb, mint 28 szónoklat tartatott pro et contra, ha megejtessenek-e a főgondnoki választások, vagy sem?

Az indítvány ellen szólottak Török Dániel, Hegedüs János, Vályi Pál, Makkai Domokos, Risa Dénes, Gáspár János, Székely János, az indítvány mellett pedig Szász Domokos, gróf Teleki Miklós, Szász Béla, Nagy Sámuel, Gyarmathy Zs., b. Bánffy Dezső, Garda József, Csulak Zsigmond, Bereczky Sándor, Róth Pál és az indítványozó zárbeszédével.

Mig szövényesebbé és hosszabbá tette a vitát Szabó Sámuel ismételt felszólalásai által, azt bizonyítgatván, hogy ez indítvány nem kapcsolatos, mely kérdésben végül

is szavazással kelle dönteneni, a felett, ha lehet-e Gyarmathy M. indítványára szavazni, illetőleg, ha helyesen tüzte-e ki az elnök a kérdést Gyarmathy M. indítványára nézve.

A szavazás eredménye az lön, hogy a mellett, ha az elnök jól tüzte-e ki a Gyarmathy indítványa fölött a kérdést, (s így, ha lehet-e ez indítványra szavazni?) nyilatkoztak 74-en, ellene 38-an, a rákövetkező titkos szavazásban pedig az indítvány mellett 70-en, ellene 31-en, és így a közgyűlés kimondá, hogy még e gyűlés folyamán megválasztja három főgondnokát, és pedig egyet a következő gyűlést megelőzőleg, egyet az nap délután, egyet más nap reggel. A következő napi választásra kitűzettek még az udvarhelyi egyházmegye egy gondnoki és sepsi-szent-györgyi tanoda tanári állomása — míg a nagy-enyedi tanár választás függőben hagyatott.

Végül a közgyűlés az ig. tanács évi működéséről szóló terjedelmes jelentését hallatá meg s referadára egy 3 tagu bizottságnak adá ki (Gyarmathy Zs., Bereczky Sándor, Gáspár János) s evel d. u 2 óraker elosztott.

IV. Nap.

A negyedik napon a jegyzőkönyv megállapítása felettébb nösszu időt vesz igénybe, bár néhány pont ujjászövegezés végett ismét a jegyzőséghez utasítatik. Közben míg az indítványi bizottság referál a hozzáutasított indítványok felől, a közgyűlés a bizottmány minden javaslatát magáévá teszi. A többek közt indítványozva volt a nagy-enyedi egyházmegye által, hogy az államsegély felerésze a papi özvegy-árvai alap javára tőkésítették tiz éven át, mit a bizottság annyival kevésbbé ajánlott elfogadásra, mivel a 14 ezer frtnyi államsegély fele már amugy is tőkésítették a házi pénztár javára, a más fele pedig a törvényhozás intenciója szerint a szegény egyházak és egyházi hivatalnokok közt osztatik ki segélyképen. A bizottság javaslata alapján szintén nem fogadtatott el azon indítvány, hogy az adventi és böjtfői úrvacsoraosztás eltörlésére lépések tétessenek.

A szavazatszedő bizottság jelentése alapján továbbá enunciatott a megelőző napi választások eredménye, mely szerint egyházkerületi főgondnokká megválasztatott nagy-többséggel a n.-enyedi főtanoda főgondnoka Zeyk Károly, az egyházi buzgóság és politikai jellem példányképe; a marosvásárhelyi egyház főgondnokává dr. Antal László, az eddigi érdemes algondnok, 3 szavazat kivételével minden szavozatot megkapván; ugyanily többséget nyerve továbbá Nagy Lajos, az udvarhelyi főtanoda főgondnokává, sepsi-szent-györgyi tanárrá pedig nagy szavazattöbbséggel Görög István okleveles tanár, a kolozsvari egyetem növendéke.

Napirend során felolvastattak a gróf Mikó, gróf Kún és b. Baldácsi A. alapítványainak alapító levelei egész terjedelmökben, a közgyűlés külön lapot szentelvén jegyzőkönyvében gr. Mikó Imre felejtethetlen főgondnoka és a nagy alapító emlékének s hálás köszönd iratokat intézván gróf Kún és b. Baldácsi alapítókhöz.

Az id. tanügyi előadó, hivatalos elfoglaltatása okán évi jelentését ezuttal meg nem tehetvén, a napirend következő pontja vétetett fel s az ig. tanács javaslatára elhasznált részletesebb kidolgozások az egyházi törvényke-

zési rendtartás módosítására vonatkozó munkálat tárgyalása s végül elfogadtatott a tiszántuli hely. h. egyh. kerület közgyűlésének a zsinattartásra vonatkozólag közölt határozata elvileg; a konventi tagok (8) megválasztása a következő napra tűzötven ki.

V. Nap.

A következő ötödik nap a nagyenyedi főtanoda vagyoni ügyeinek volt szentelve egészen, a jegyzőkönyv hitelesítése, az elnökhöz beérkezett iratok bejelentése és az indítványi bizottság referádájai s a szavazatszedő bizottság ismételt jelentései mellett. A különböző alkalmakkal megválasztottak lőnek: görgényi egyh. megyei főgondnokká: Horváth Mihály, udvarhelyi egyházmegyei főgondnokká: b. Kemény Béla, enyedi egyh. megyei főgondnokká: Szentpáli Ignác, egyházkerületi főgondnokká: Tisza László, öt-hat szavazat kivételével valamennyivel, gr. Bánffy Miklós szavazattöbbséggel és görgényi főgondnokká: ifj. gr. Teleki Géza.

Az indítványi bizottság minden pontjában elfogadott referádájából megemlítjük, hogy javaslata alapján a jövő évi közgyűlés helyül Kolozsvár állapított meg, Hegedűs János indítványa pedig, hogy a titkos szavazás tárgy fölött megengedhető ne legyen, elvetetett.

Elnök jelenti, hogy az ig. tanácsnak a nagyenyedi vagyoni ügyben tett előterjesztése beérkezvén tárgyalás alá vehető. A tárgyalás azonnal megkezdetvén, kapcsolatosan fölolvastatik az albizottság jelentése is a fölrkezett kimutatókról, adatokról stb.

Ez okmányokból kitűnik, hogy a főtanoda rongált anyagi viszonyai gyors és gyökeres orvoslást igényelnek s ehhez képest az ig. tanács ajánlja: a gazdasági birtoknak (erdő, fajszőllő kivételével) haszonbérbe adását, a lebegő adósságoknak urbéri papirok eladása és az angol bankban levő 60 ezer frtnyi rente fölmondásával való törlesztését, a gazdasági sőt tanügyi kiadásoknak is lehető megszorítását, a tanári fizetések termény-részletének pénzre való convertálását s a vingárdi acquirált jószág, jó vásár kínálkoztán való eladását, ez utóbbi árából és az angol bankban levő pénzből a lebegő adósságok törlesztése után fennmaradó körülbelül fele része földhitel intézeti papirokban tőkésítettvén s így tétetvén jobban jövedelmezőkké.

Az e tárgyban folytatott egész napi viták folyamán, természetesen élesebb hangulat uralkodott a teremben s míg egyfelől a bajok forrását sokan a gazdagondnoki kezelés rosszasságában találák fön, addig másfelől hivatkozás történt a régi tanári kezelésből örökölt bajokra, biztosítás nélkül történt kölcsönzésekre, melyeknek megmentéséért további befektetések váltak szükségessé s hozzá járulván az utóbbi három év országos mizeriái: mindezek természetes következményeiül lőnek a mai állapotok bemutatva.

Általában azonban el lehet ismerni, hogy ahoz képest elég higgadság uralkodott az egész tárgyalás folyamán s kisebb explosiók kivételével a szólók nagyobb részét az ügy látszott vezérteni. Végül, indítvány tétetett az iránt, hogy a haszonbéri rendszer életbeléptetése után azonnal elbocsátassák a gazdagondnok. A vita személyi ága már heves,

nek is volt mondható s végül titkos szavazás iránti indítvány adatott be.

Evel szemben felolvasatott az 1873. évi közgyűlés jegyzőkönyvének azon pontja, mely a gazdagondnokkal kötött szerződés határozmányai között azt is magában foglalja, hogy a gazdagondnok csakis egyházi igazságszolgáltatási uton menthető fel állásától s így, hogy eshetőleg kártérítési kereset alkalmára azok, kik az elbocsátási határozat hozatalban felelősek, ismeretesek lehessenek, figyelmeztetve lőn a gyűlés, hogy ez esetben csak névszerinti szavazás dönthet. E fölfejtés nyomán aztán az illető elbocsátási indítványát visszavéve s helyében Szikszai Lajos, gondnok, azon indítványa fogadtatott el, hogy a tanoda gondnoksága és az ig. tanács a kellő előmunkálatok megtétele után terjesszen javaslatot a jövő évi közgyűlés elé, hogy az árendarendszer behozatala után miként lesz a gazdasági felügyelet, a vagyoni ügyek kezelése, szóval az anyagiak intézése a főtanodánál gyakorlandó.

Még egy interpellatio is történt a 10,000 (illetőleg 27,000 frt.) ismeretes sikkasztási kérdésében, mire elnök kijelentvén, hogy ez ügy a büntető igazságszolgáltatás kezébe tétetett le s így tárgyalás alá nem vehető — az esti 9 óráig nyult ülés bezáratott.

VIDÉKI ÉLETT.

A széki egyházmegyeből.

Egyházi ünnep.

Apa-Nagyfalu, május, 22. 1877.

Folyó hó 21-én apa-nagyfalusi egyházunk a legörvendetesebb pünköst ünnepet ült. Ekkor nyitattott meg egyszerű ünnepélyességgel, de nagy és díszes templomi gyülekezettel orgonánk, melynek keletkezését nyilvánosságra hozhatni, a t. szerkesztő úr szíveségét kérem ki.

A mint e beces lap 18-ik számában megjelent bethleni tudósítás is jelezte: a bethleni egyház, áldott emlékü pártfogónéja özv. Gróf Bethlen Mária kegyes intézkedéséből díszes új orgonát nyert, s így régi, de használható állapotban lévő orgonája szükségfelettivé vált. Ez alkalmából, s különben is mélyen érezvén szükségét egy orgonának, egyházunk keblü előljárósága a bethleni egyház pátronusaihoz folyamodott, kérvén a kiérdemült orgonának egyházunk részére, jutányos árban leendő átengedését. Kérésünk nem hangzott el; többet nyertünk mint a mennyit kérni mertünk: megnyertük egészen ingyen. Bethleni Gróf Bethlen Károly, az áldozatkészségéről, közügy iránti buzgóságáról ismert főúr; ismervén egyházunk szűkös anyagi helyzetét, s tudván, hogy nagyobb házagot sehol sem pótolhatna általa, az említett s szakértők által 150 frtra becsült orgonát megváltván minden-díj nélkül nagyfalusi egyházunknak ajándékozta. Legyen áldott a nemes *adományozónak* élete, áldottak legyenek nemes életének minden tettei!!

E nem remélt szerencse folytán egyházunk — a vétel és felállításra szánt összegecskét — telyes kijavítás és

felállításra fordítván, azt a n.-szebeni orgona művész Hörbiger Vilmos által oly sikerrel eszközölte, hogy két száz (200) frtnyi költséggel egy teljesen összhangzó s külsőjére is meglepő csinos orgona díszíti templomunkat.

Nem mellőzhetem azonban fölemlíteni, hogy ily szerény összeggel célhoz jutnunk csak helybeli pátronusaink s jelesen mgs. Katona Elek és báró Bánffy Dezső urak tették lehetségessé, kik mind az új kar készítéshez anyagot szolgáltatnak, mind az orgona művészeket teljes ellátásban részesítették.

Fogadják mindketten az egyház köszönetét; ugyszintén báró Györfy Géza úr is, ki az orgonát két emlék táblával látta el, melyek egyikén aranyozott betűkkel az adományozó gróf, másikán a kijavított egyház neve olvasható.

Ez az orgona története, s most szóljak valamit magáról az egyszerű tünnepléről is.

Az istentisztelet tíz óra után vette kezdetét énekléssel, mire megzendült orgonánk is, melyet a népek leányai szebbnél szebb virág koszorúval díszítettek vala fel. Erre szöszökre lépett bothleni lelkész Csürös József tisztelt barátom s meleg buzgósággal, általános meghatottság között megnyitó szentelő imát mondott. Utána alóírt tartott alkalmos beszédet azon kérdést tárgyalván: van-e helye protestans templomban az orgonának? Ezt a gyülekezet hálaadó éneke követte, melyet szabatos orgona kísérete mellett, organista Fekete Gergely vezetett.

Köszönet mindkettőjüknek a szives közreműködésért.!!

Később a jelen volt vendégek: — a gróf Bethlen család tagjai — köztük az adományozó gróf úr, báró Bánffy főispán tisztelt nejével; a vidéki és helybeli értelmiségből felekezetkülömbőség nélkül többen, valamint a ténykedett egyházi személyzet is — főgondnok mgs. Katona Elek úr vendégszerető házához vala hivatalos. Itt aztán megeredt a jó kedv s nyomban a felkészöntések árja. Az első poharat a házi úr emelé egyházkerületünk főpásztorra, főtisztendő püspökünkre kívánván öméltsóságának hosszú életet. A második, az adományozó s ünneplő gróf úrra alóírt, az egyház hála köszönetének adván kifejezést. A harmadikat Csürös barátunk ürité az egyház pátronusai s buzgó főgondnokáért; — — — de nem nyujtom tovább igénytelen tudósításomat, hanem bezárom a derült hangulattal szét oszló társaság közös óhajtsával: adjon Isten sok gróf Bethlen Károlyhoz hasonló pátronust anyaszentegyházunknak, sok ily örvendetes napot Apa-Nagyfalusi egyházunknak!!

Péter Antal
ev. ref. pap.

A háromszéki egyházmegyéből.

Egy fekete pont megvilágítása a Mikó tanoda láthatárán.

S.-Szent-György, 1877. majus közepén.

Az „Erdélyi prot. Közlöny“ hasábjain nem régiben egy közlemény jelent meg ily czímen: „Fekete pontok a Mikó tanoda láthatárán.“

A közlemény nagyobb részint a tanoda anyagi ügyeivel foglalkozván, reánk tanítókra közelebbi vonatkozással nincsen s legfennebb azon nézetünknek adunk kifejezést, hogy az efféle ügyeket mégis csak jobb lett volna in camera charitatis elintézni. mert felekezeti tanodáink vagyoni alapját kegyhagyományok képezvén: nem elidegeníteni, de még szorosabban magunkhoz fűzni lenne feladatunk, a mai napság amugy is ritkán jelentkező pátronusokat. Minthogy azonban Cato nem elégszik meg ezzel, hanem olyan kérdésekre is kiterjed, melyek specialiter az itteni tanügyet illetik, és pedig oly modorban, melyből a jóakarotnak még csak szikrája sem látszik, sőt — egy tisztán személyi kérdés miatt — a Mikó tanoda jó hírének csak ártalmára lehetne: ugy az intézet reputatioja, mint saját igazolásunk érdekében kötelességünknek ismerjük felszólalni, nehogy az olvasó közönség távolabb lakó része félrevezettségessék.

Midőn ugyanis az intézet belső szervezete fölött szemlét tartani a „közel multba“ visszamegy s hasztalan keresi ott a „kitűnő bizonyítványok“-ról rögtönzött viccczel (?); a tanítói kart — bár hallgatólagosan — lelkiismeretlenséggel vádolja; vagy hasztalan kérdezősködik egy igénytelen „syntaxis genitivi“ felől: meg se gondolva talán: minő vádakat emel, nem csak a volt igazgató, hanem azon tanítói kar minden önértetes tagja ellen is, mely a közel multban hivatalva volt mellette segédkezni. Mert kérem, annak — ki a mi viszonyainkkal némileg ismeretes — tudnia kell, hogy azon bajoknak — ha csakugyan léteznek — legkevésbé oka maga az igazgató, ki bona fide hívja meg a tanítókat, illetékes egyének ajánlatára.

S ime hova lyukad ki a dolog: Cato halálos csapásokat mér a volt igazgatóra, nem is sejtve, hogy ez ütéseket éppen azok fogják fel, kiket bántalmazni talán nem is akart. Azonban nekünk, kik két év óta működünk a tanodánál, őszintén mondjuk, ez ütések nem fájnak s ennyiben nyugodtan is lehetnének, ha ugyan nagy kérdőjel gyanánt nem tűnnek fel az olvasó közönség azon távol lakó része, mely tanodánk szellemi életét nem kísérhette figyelemmel s mely ha a „fekete pontok“ legfeketébbikét készpénzül fogadná: szükségkép pereat ot kellene hogy kiáltson e tanodára, mely még a közel multban sem fogta fel nagy, nemes hivatását, midőn pedig a kulturális mozgalmak árja még a tétlen szemlélt is magával ragadta. Azok iránti tekintetből kénytelenek vagyunk nem védekezni, erre szükségünk nincs, hanem kijelentem, hogy ez a „feketepont“ a Mikó tanoda láthatárán csak képzelt s Cato beszél ad narrandum, sed non ad probandum!

Hogy mikép teljesítette a „közel multban“ e tanoda missioját, azt megítélni legelső sorban a gondnoki kar tagjai vannak hivatalva, kiknek a vizsgákon és más alkalmakkor tett elismerő nyilatkozataira föl emelt fővel hivatkozhatunk is; tudja azt e megyének értelmisége, mely ha ugyanának a dolgok, mint Cato írja — bizonyára elfordította volna tekintetét s nem adta volna annyiszor rokonszenvének kétségbevonhatlan jeleit; de a mi mindezeknél föbb: megnyugt minket e részben saját öntudatunk.

**

A mi a növendékek képzettségét s főleg a neveltséges-sé tenni kívánt bizonyítványokat illeti, álljon itt pár adat, a közelebbi két évben végzett és oltávozott növendékekről:

az 187⁴/₅-ik tanév végén a 4-ik k. osztály 22 növendéke közül *kitűnő* bizonyítványt kapott 2 = kettő, *jeles* 7 = hét, *elsőrendű* 11 = tizenegy, *másodrendű* 2 = kettő. Az 187⁵/₆-ik tanévben 19 növendék közül *kitűnő* volt 6 = hat, *jeles* 4 = négy, *elsőrendű* 9 = kilencz. Ez adatok hitelességéről jót állnak, a hivatali helyiségünkben bárki által és bármikor megtekinthető kimutatások.

Ugyan kérjük: hol van itt nyoma a Cato által nagy garral hiresztelt „ingyen kitűnőknek? Mert hogy azok, kik nálunk kitűnő bizonyítványt kaptak, ugyanazon szorgalommal egyebütt is megérdemlik azt: arról kezeskedünk. Ám kérdezzük meg azon tanodák tanári karát, melyek növendékeinket befogadták: ha oly gyenge volt-e azok képzettsége, hogy nem tarthattak lépést a megfelelő osztályok növendékeivel? vagy kérje ki Cato, mindazon növendékek jelenlegi bizonyítványát (az utánjárást megkönnyítjük az által, hogy kívánságára egyenkint felsoroljuk: ki, hova távozott) hogy tegyünk egy kis összehasonlítást, az eredmény aligha kedvezőbben nem ütne ki részünkre, mint gondolja. Legalább magán úton tett kérdézősködéseink után, jogosítva vagyunk ezt remélni. Legyen meggyőződve, hogy nekünk is van fogalmunk az igazságról és nem is félünk azt érvényre juttatni.

Azon — egy enyedi tanárnak tulajdonított — kedvőtlen nyilatkozat pedig, melyel argumentálni akar, ha megtörtént(?) sem bizonyít semmit. Tudnia kell, hogy egy tanintézet megítélésében egy-két selejtes tanuló, nem lehet irányadó, hisz ezen az alapon bármelyik németországi gymnasium felett is pálczát lehetne törni! Mert annak, hogy az 187⁴/₅-ik évi (azon időben, melyre C. hivatkozik, az azutániakról még nem referálhatott az illető tanár) növendékeink közül épen a gyengébbek mentek Enyedre: annak tanodánk annyira nem oka, mint a mennyire felróvható Catonak az, hogy helyben lakván, intézetünk két évi életéről — ugyszólva — tudomása sincs.

Hogy tanítványaink nem nagy lingvisták, az bizonyos, nem is várhatja azt senki egy 4-ik k. osztályostól; hanem azért a „*syntaxis genitivi*“-t s még egyebet is megmagyaráznának akár Catonak is s aztán, hogy e tárgyban sem maradnak el más tanodák növendékeitől arra kezesesség a mult. Tessék csak után kérdezni, hogy a szentgyörgyi tanulók többsége, bármelyik tanodában is minő helyet foglalt el. Itéljen csak elfogulatlanul és önmaga elfoga ismerni, hogy a Mikó tanoda büszke önértéssel tekint vissza ugy közeli, mint távol multjára.

Megengedi talán Cato, hogy a közel multat igazolándók, hivatkozhassunk végül azon, széles e hazában mindennütt nagy sensatiót felkeltett, epochalis eseményre — értjük a b. e. Gr. Mikó alapítványát — melyről még eddig senki nek sem jutott eszébe feltenni, hogy méltatlanra pazaroltatott volna, a nagy névhez kötött még nagyobb kegyelet mély megsértése nélkül.

Volt, igaz, azt mondják, e tanintézet életében is egy gyászos év, az 1873—4-iki, midőn a volt igazgató — saját hibáján kívül — kertészek helyett gavallérokat hozott volt az Úr szőlőjébe, kik hagyta: is aztán annyi gyomot hátra, melyhez kapálhatott az utánuk következő nemzedék s imitt amott kapálhat még ma is. No, de akkor mégis jól ment minden (!) valószínűleg azért, mert a „*középtanodai tanítás okszerű kezelését*“ ők találták fel. (? !)

Ennyi a „*közel mult*“-ról és most lesz még pár szavunk a jelen tanévre vonatkozólag is, mert noha előre bocsátja hogy „az iskola jelen évi szervezetéről, kormányzásáról nem akar(ok) szólni, miután tudvalevőleg csak ideiglenes igazgatás alatt áll,“ de azért „egy beteg gyermek halálos lihegését leső édes anyja szorongásaival“ kiált segélyért az ig. tanácshoz s ezzel akarva, nem akarva, ez évet is a többi méltó folytatásának ismeri el.

Óhajtottuk volna tudni, mi indíthatja Catot oly kétségbe esett segélykiáltásra az intézet szellemi vezetését illetőleg, holott ugy a vidéken, mint itt helyben, a polgármesteren kezdve az utolsó polgárig, annyi dicsérettel halmoztak el bennünket ez évben, melyből jövőre is tehetnénk félre. Higyje el kérem, hogy azon emberekben, kik az ideiglenes kormányra vállalkoztak, annyi jóakarat van, hogy nem csak tölle, hanem még' kisebb emberektől is szívesen fogadnák a jó helyett a jobbat!

Végezetre azon szíves kérdést intézzük Catohoz, hogy ha irni akar még valaha a Mikó tanodáról, szerezzon magának bővebb tájékozottságot az itteni szellemi mozgalmakról (mi minden időben szívesen látjuk !) mert különben ott is fujja, a hol nem éget s aztán ha még annyiszor mondja sem hisszük el, hogy intézetünk sorsa szívében fekszik. Több tanító társa nevében:

Simó Dénes,
e. i. h. tan vezető.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvár, jun. 2.

— Lapunk e számának megjelenését azért késleltettük, hogy a folyamatban volt nagy érdekű közgyűlésnek legfőbb mozzanatairól, melyek az öt első napon fölmerültek, értesíthessük olvasóinkat. Szolgáljon ez indok a késedelem mentességül. Általában véve örömmel constatáljuk, hogy egy par momentumot kivéve — melyeket hallgatással mellőzünk, mert minden recriminációt kerülni akarunk — az egész gyűlés kellő higgadsággal s egy törvényhozó testülethez illő méltósággal folyt le s e kedvező eredményben, kétségen kívül, jelentékeny érdeme volt az elnöklő államgondnok, b. Kemény Gábor pártokon felül emelkedett tapintatának és bölcsességének. A gyűlés utolsó napján, miután b. Keményt állam-titkári hivatalos teendői Budapestre szóliták, b. Bánffy Albert államgondnokunk elnökölt s szívélyes szavakkal zárta be törvényhozó testületünk első ciklusát s bucsu szavaira a főtiszt. püspök ur meghatottan

válaszolt. Jelenleg még a köz- és házassági törvényeszéki ülések végzik teendőiket.

— A közgyűlés három utolsó napjáról lapunk közelebbi száma fog kimerítő tudósításokat hozni. Miután a gyűlés egész folyamán gyorsiróink voltak alkalmazva, azon helyzetben vagyunk, hogy a beszédek közül is közölhetjük a jelentékenyebbeket; közölni fogjuk továbbá az ig. tanács jelentékenyebb előterjesztéseit, a püspöki jelentést, az id. tanügyi előadó terjedelmes munkálatait stb. Előlegesen is megjegyezzük, hogy a három utolsó nap főbb mozzanatai voltak a következők: konventi küldöttekké megválasztottak a legidősb államgondnokok s a főiszt. püspök uron kívül Tisza László, Szikszai Lajos, Lészai Lajos. dr. Kolozsvári Sándor, id. Elekes Károly, Révay Lajos, dr. Kovács Ödön s e lap szerkesztője; póttagokul: Szabó Pál, esperes, Nagy Sándor hidvégi lelkész, br. Bánffi Dezső s Takács János. Igazgató tanácsosokká választottak Szabó Pál s Parádi Kálmán; tanügyi előadóvá az utóbbi. Tárgyaltattott továbbá a tordosi papválasztás ügye s az ig. tanácsi javaslat mellőzésével kimondatott, hogy a papválasztás ott is rendes úton fog végrehajtatni. A zilahi tanárválasztás ügye, élénk vita után, az életben levő egyik nemes alapító, b. Wesselényi Ferenc és az érdeklött tanoda közötti békés kiegyenlítés végett, visszatétetett az ig. tanácshoz.

— A közgyűlési tagok tiszteletére, szerdán, a városi redoute termében, 130 terítékű bankett tartatott, természetesen, pohárköszöntőkkel fűszerezve: király ő felségére s f. feleség családjára. b. Komény Gáborra, főiszt. püspök urra, b. Bánffi Albertre, ősz, de ifjú lelkű államgondnokunkra, m. Zeyk Károlyra, mint új államgondnokunkra, m. Tisza Lászlóra, kit más nap tisztelt meg a közbizalom, id. Elekes Károlyra, beteg közjegyzőnkre, Basa Mihályra érdemekben megagagott közügy igazgatonkra, dr. Szöcs Emilre, a kolozsvári egyházmegye derék algondnokára, mint a rendező bizottság fáradhatatlan elnökére stb. A társaság, vidám hangulattal, 5 óra felé oszlott szét.

— Kolozsár sz. k. város képviselő bizottsága emlékiratot intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz, közönségileg fennartott polgári iskolájának teljes realiskolává kibővítése, s illetőleg magyar kir. állami főrealiskolává leendő átalakítása ügyében. Az emlékirat részletesen fejti ki az átalakítás szükségességét és módját. Azon esetre, ha az állam átvenné és realiskolává alakítaná a kérdéses polg. iskolát, Kolozsvár városa jelentékeny ajánlatokat tesz. Azonkívül, hogy átadná a polg. iskola minden tanszerait, bútorát stb. adna az intézet fenntartására évenként 10,000 frtot! továbbá ingyen adna vagy venne a maga költségén iskolai helyiségnek alkalmas telket, s hordozná az építési költségeknek $\frac{1}{3}$ -át vagy még felét is, ha erre pénzt 10—15 évi törlesztésre kapna az államtól.

A főiszt. püspök úr a következő körövényeket bocsátotta ki:

Körözetnek:

519—1877. Széki egyházmegyénkben:

a) a *baczai* tanítói állomás. Fizetése: 100 frt. 44 kr. tisztességes lakás, mindenféle gazdasági épületekkel, gyümölcsös- és veteményes kerttel.

b) a *m.-palatka*i kántor-tanítói állomás. Fizetése 112 frt. 5 kr.; lakás veteményes kerttel s a szinteremben lévő gyümölcsössel. *Pályázati határnap mindkettőre junius vége.* Folyamodványok esperes t. t. Báthori Dániel aához Székre küldendők.

527—1877. Sz.-Szolnoki egyházmegyénkben a sz.-főkereszturi kántor-tanítói állomás. Fizetése: tized kárpótlási kamat 100 frt, minden érfizetéstől egy véka búza, rozs vagy törökbuza; minden tanköteletől (40—50) 1 frt., ismétlőktől (10—15) 50 kr. 8 szekér tűzi fa, az új iskola épületben lakás kis kerttel, a régi kántori telek haszonélvezete; érdemes tanítónak az egyház földjéből egy 5 véka férőjü szántó, sőt remény nyujtatik két szekér szénáttermő kaszálóhoz is. *Pályázati határnap junius vége.* Folyamodványok esperes t. t. Szabó Pál aához Diószadra (u. p. Zilah) küldendők.

526—1877. *Sepsii* egyházmegyénkben a *sacsvai* tanítói állomás. Fizetése: 38 kalangya rozs, ugyanannyi zab, 12 szekér fa, 2 frt 20 kr. oszpera, 7 köből férőjü szántó, egy szekér szénáttermő kaszáló. 50 tanulótl 40—40 kr.; tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, veteményes kerttel. *Pályázati határnap junius vége.* Folyamodványok esperes t. t. Csiszór Gábor aához Egerpatakra (u. p. N.-Borosnyó) küldendők.

562—1877. *K.-kalotai* e. megyénkben a *n.-petrii* harmad osztályu lelkészi állomás. *Pályázati határnap junius vége.* Folyamodványok esperes t. t. Szakács István aához Sz.-Lónára (u. p. Gyálu) küldendők.

627—1877. Széki egyházmegyénkben a *szavai* papi állomás. Javadalma 42 $\frac{1}{2}$ kis véka búza vagy törökbuza, 32 $\frac{1}{2}$ véka zab, 14 szekér fa, canonica portió szántó és kaszáló együtt 42 hold 1420 \square öl, melyből mintegy 10 holdat az egyház mivel meg s az egésznek az adóját az egyház fizeti, két zsellér alku szerint a papnak szolgál. A tanítás is a pap kötelessége lévén a köztagek fizetnek minden gyermek után 1 frtot; kilátára lehet, hogy a birtokosok gyermekei tanításáért évenként legalább 60 frt. jövedelme lesz; a confirmált ifjak házasságuk, illetőleg férjhez menetelőkig évenként egy napon dolgoznak a pap kosztján, a ref. cigányok — minden család — bér helyett 3 napot dolgoznak a pap kosztján; stola. Lakás nagy terjedelmű veteményes kerttel. *Pályázati határnap, junius vége.* Folyamodványok esperes t. t. Báthori Dániel aához Székre küldendők.

638—1877. *Marosi* e.-megyénkben:

a) a *luka-ilenczfalvi* másod tanítói állomás. Fizetése: 250 frt előre fizetve, 1 hold 800 % öl kertnek haszna, 2 lakszoba fűtéssel.

b) az *erdő-szent-györgyi* tanítói állomás. Fizetése: 156 frt 5 $\frac{1}{2}$ kr. *Pályázati határnap mindkettőre junius vége.* Folyamodványok esperes t. t. Vályi Pál aához Ny.-Szentbedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

643—1877. Sz.-szolnoki egyházmegyénkben a *ballai* papi állomás. Javadalma: 250 véka rostált elegybúza, 250 veder must, fára 72 frt., az egyház által megmivelendő can. portio haszonélvezete; a mlgs. udvartól 10 véka búza, 10 veder bor és 10 frt. Tisztességes lakás, melléképületekkel. *Pályázati határnap junius vége.* Folyamodványok esperes t. t. Szabó Pál aához Diószadra (u. p. Zilah) küldendők.

KLEIN ALFRÉD

kiadó-könyvkereskedése **S.-A.-UJHELYT.**

Előfizetési felhívás

Lukács Ödön nyiregyházi ref. lelkész

„EGYHÁZI MUNKÁIRA.”

Hat évi hivataloskodásom alatt körülbelül 3—4 kötetre terjedő eredeti egyházi dolgozatom van kézen kéziratban; mivel e munkákat én a szószéken kedvező sikerrel használtam: elhatároztam azok közül egy kötetet, mutatóvány gyanánt, világ elé bocsátani; a figyelem és érdeklődés, melylyel t. tisztársaim, ismerőseim e kötet iránt viseltetni fognak, határozand a felett, hogy a többiek: mostanában sajtó alá rendezzem-e vagy sem?! Beszédeimre, tájékozásul, előlegesen is megjegyzem, hogy az olvasó közönség azokban hitet, melegséget s a meggyőződés hangját fogja feltalálni; tartalmukat igyekeztem érdekessé s az alakot a tartalomnak megfelelővé tenni; talán itt-ott szokatlan modorral s eszmékkel fog a t. közönség találkozni e beszédekben; de megvallom, hogy itt nem kerestem nyomokat melyekbe hágyjak, s lehető félszűzségeimet, hiányaimat a szokatlan út akadályai fedezték el. Leend e kötetben néhány ünnepi, alkalmi, közönséges és halotti, összesen 30—35 beszéd, 16 nyomtatott iven.

Előfizetési ára 1 frt 80 kr., mely összeg, a szokásos postai utalvány mellett, Klein Alfréd sátoralja-ujhelyi könyvkiadóhoz küldendő. A könyv a t. előfizetőknek bérmentve fog megküldetni. Munkámat t. tisztársaim becses figyelmébe ajánlva, maradtam Nyiregyházán, január 1-én, 1877.

Lukács Ödön, ref. lelkész s egyh. megyei tanácsbíró.

Kiadásunkban továbbá megjelent:

FEJES ISTVÁN s.-a.-ujhelyi ref. lelkész

Egyházi beszédei, két kötet ára 4 frt.

8—*

Temetési beszédei, ára 1 frt.

Egy szép asszoy (a Kisfaludy-társ. által 50 arannyal jut. költői beszély.) Ára 60 kr.

STEIN JÁNOS

erd. muzeum-egyleti könyvtárosnál Kolozsvárt kaphatók:

Szertartási beszédek és imák, az erdélyi ref. anyaszentegyház rendtartása szerint. Szerették Vadas József és Nagy Péter.

Ész: templomi teendők. n. 8. rét (VIII).

1)	2 frt.
zonkötésben	2 frt. 40 kr.
örökötésben	2 frt. 50 kr.

Károly. Keresztyén templomba és házilló erkölcsi rajzok, az emberi teremtsérről. Egy egyházi beszéd. 1. kötet. Az évi beszéd-sor fele. n. 8-rét (XVI. 280 l.) 1 frt 80 kr.

Realom. I. Megnyugtatásul az új évben. — **II.** Mit hoznk az új esztendő? — **III.** Miért tetszik rövidnek a múlt — **IV.** Legjobb tanács az új esztendőben. — **V.** Méri- len kívánatok magok ellenkeznek magokkal. — **VI.** Az ri osztályok helytelen ítéltelei. — **VII.** Sokan, kik napi vágyanak, nem gondolnak utó-hírokkal a maradéknál. **III.** Kinek milyen imádsága, olyan ő maga — **IX.** Hogy ák az emberek — nem magokat az erényhez, hanem az t magokhoz. — **X.** Azon ellenkezéssről, melybe jönnek a t észszel azok, kik általában ugyan elismerik emberi hi- voltokat, de egyes hibáikat tagadják. — **XI.** Sok ember bb akar észszel, mint jóssággal tenni ki: inkább eltűri a ság- mint az észhiány vádját. — **XII.** A lelkiismeretnek előtti és tett utáni ítélte. — **XIII.** A gonoszok némely e utai. — **XIV.** A nemes önállóság, a derék államférfiak gedhelen tulajdona. — **XV.** Idvezítőnk példája, homály-

oszlato világosság, életünkben, halálunkban. — **XV** kell reménylenünk — és mit kell soha meg nem reményleni? — **XVII.** Az Idvezítő sírboltjából szákladarab. — **XVIII.** Legnemesebb örömeink fo: radság, küzdés, szenvedés. — **XIX.** Él-e bennül élet hite? — **XX.** Kicsiny hitűek! miért nem biz ben? — **XXI.** Igazság és szeretet, ritkán együtt rekben. — **XXII.** Az ifjúkor veszélyei. — **XXIII.** lékezz meg Teremtődről! — **XXIV.** Vigyázatok, keresztyének! — **XXV.** „Utána fügesszük szemein be!” **XXVI.** Mennyi jó és mennyi szép ered abbó: és nagykorú emberek együtt élnek. — **XXVII.** Pi a keresztyén Pünkösztől. — **XXVIII.** Egy rossz szol össze nem férhet az igaz keresztyének Pünkösztével. Az ép előfák követésre méltó példája. — **XXX.** A lenkezéssről, miszerint sokan az általános természet- kat, — hit és erkölcs dolgában nem ismerik el, alkalmazzák. — **XXXI.** Nebezesebb a bűnnek — mi nek útja. — **XXXII.** Azokról, kik egyebet teszne: vatásuk tisztét, azt vélve, hogy többet és jobbat t Nefeletts-füzér. Kegyeletes vers-beszéd, egy emléknappján. Az „évi sorba” ugyan nem tartozik kölcsi rajzok közé illik az illyenmü darab. És ez: jól esik a nemzet multját becsülő — intésül szolg zet jobb jövődjére dolgozó magyar embernek eg gyu jellemrajz.

Margócsy József. Protestáns egyházi be
Évnyegyedeként egy-egy kötetben megjel egyházi év minden ünnep és vasárnapj: